מספר 1910 שנה 38 י"ז ניסן תשל"ד, 9.4.74 תמחיר: 3.00 ל"י

העולם הזה

הקרב על

יצחק רבין חיים בר-לב חיים צדוק שמעון פרס

מי ישרוד

הבינוניות

ZOO

העורך והמייסד הראשון:
ד"ר מלכיאל זוארץ ז"ל
ממשיכי דרכו יבל"א: ב. מיכאל, חנוך מרמרי,
קובי ניב, אפרים סידון
כתובת המערכת: רחוב זוארץ 1

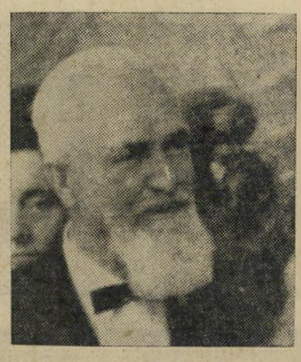

אליהו לפני אחרי

אל: ריבונו של עולם
השמיים
כאן

מאת: אליהו הנביא (הישבי)

הנידון: דו"ח ביקורי-בית! ליל הסדר תשל"ד

21.30 – נחיתה, מכס, דרכונים, מטבע-זה.

21.45 – משפחת רבינוביץ. כרמל-הוף ישן. ככה-ככה. בציר הפל .במקצת.

22.00 – משפחת שלוקהיים. רוזה-69. הכוס היתה מלוכלכת. רצ"ב דו"ח.

22.15 – מסה ורגינה צימרמן. סוביניון-65. מצויין. לקחתי בקבוק. רגינה מותק.

22.30 – משפחת עבד-אל-רחמן קדארי. היה סגור. שחיתי פיים בחצר. ירקון-74. פעמים.

22.45 – קפיצה קטנה לרגינה.

24.00 – ירוחם ומאשה זליקוביץ. נכנסתי בטעות ל-"קפוץ חמתך". רצ"ב קבלה על ניקוי-יבש וסוסס עם גבינה. מומלץ לבטל הקטע הנ"ל.

24.30 – משפחת מועלם. כוסית מיץ-ענבים. מה זה פה, ילדים? 24.45 – רגינה.

01.30 – משפחת זלייטהאקר. פעמיים 777 כפול. מרכיני כפול. גין כפול. אחר שמפניה כפול. הכל כפול כפול.

02.00 – ס12 בשבסהגיע, קריץ קריץ, אנא עצירה; למה לא עושים מדרגות מהחלון??

03.00 = היק הדק אני מצחיק; למה אנני לא רגינה.ס כ ס ין טכסי!!

(×;½(שלי שלוש פי נות , שלוש פינות

03.50 – לכובע לכובע שלי לולאלי כובע לשלי

04.00 – משפחרררררררר

חב כשר

אלי
הוהוהוה

פינת המשוגע:

דיווח שוטף

מייד כשראיתי את הוגו ואת פויו, ידעתי שאנחנו עומדים לדבר על דו"ח הביניים. אני חושב שתפשתי זאת לראשונה כששמתי לב שהוגו לועס את דפי הדו"ח ומקנח ב„אגוזי".

פויו מצידו התרכז במריצה. פויו מאוד אוהב את המריצה שלו מאז פרוץ המאורעות.

„הוגו" — אמרתי להוגו אחרי שהחלפנו ברכות כמקובל — „למה אתה לועס את דו"ח ועדת-אגרנט ז"

„מאוד מרווה" — הוא אמר ונגס בקטע על גורודיש — „מאוד מרווה, ואני כבר מזמן צבא למידע שיהיה מרווה, אז אני שותה דו"ח."

למרות שהוגו משוגע, הוא יודע מלים קשות כמו מרווה ומידע. אולי פויו לימד אותו.

„אז מה" — התעניינתי כמו כולם — „מה אתה אומר על הדו"ח ז"

„הכי דו"ח ששתיתי מאז שאני צמא. בהחלט הכי." ראיתי עליו שהוא שבע-רצון, ומייד התרגזתי כי אני לעומת זאת לגמרי לא שבע-רצון ואני הרי נורמאלי!

„תשמע לי הוגו, זה בכלל לא דו"ח מרווה, הדו"ח הזה. זה דו"ח גרוע הנוהג באיפה ואיפה, ומזכה את הממשלה מכל אשמה! ואת זה אני אומר לך בתור נורמאלי."

הוגו ציחקק להפליא. „לא מבין במכוניות ולא משנה במה דו"ח נוהג" — הוא אמר ולקח עוד שלוק, כלומר ביס, מהדו"ח. „בקשר לממשלה, אז אני חושב שממשלה אשמה."

„אז למה הדו"ח לא אומר את זה ז" — שאלתי בדם ליבי.

„דו"ח לא צריך להגיד מה שכל ילד יודע. דו"ח צריך להגיד דברים חדשים. דו"ח צריך להגיד למה מילחמה לא היתה יפה. למה מילחמה לא היתה אלגנטית. דו"ח צריך למצוא עוד אשמים, שיהיה במה לשחק. בשביל זה דו"ח מרווה."

„אבל אני לא רציתי לדעת למה המילחמה לא היתה יפה ואלגנטית ומהירה וסימפאטית. אני רציתי לדעת למה בכלל היתה מילחמה! למה הדו"ח לא אומר מי אחראי לכך ז"

„לא צריך להגיד. כולם יודעים," עונה לי המשוגע הזה.

„שיגידו! שיגידו! למה הם לא אומרים ז"

„מי שאל אותם בכלל ז" — אמר הוגו, שידוע בחוגי המשוגעים כמומחה לענייני שאלות.

„מריצה אותם! מריצה אותם! מריצה אותם ז" הוסיף פויו, והפעם אני חושב שהצדק איתו.

לא אחראי למעשיו

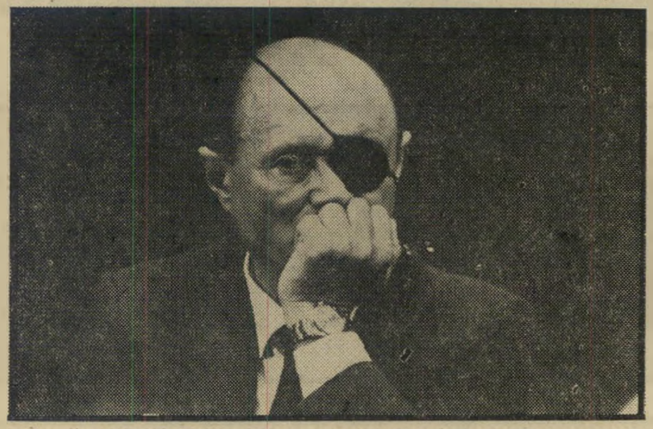

„בחקירה העלינו ששר-הביטחון מר משה דיין אינו אחראי למעשיו ולכן אנו ממליצים בכל פה על המשך כהונתו כשר האחראי לענייני ביטחון."

(מתוך דו"ח הביניים של ועדת זוארץ)

הארץ

ממישנתו של מייסדו
יש דין — ויש דיין
זוארץ ז"ל
(בעיקבות דו"ח הביניים)

נביא בעירו

בארץ אחת, שמצבה הביטחוני היה קשה, החליטה הממשלה לצרף לשורותיה כשר־ביטחון אחד מן הקוראים הידועים בקפה, למען ינבא עתיד האומה וישמור עליה מכל מישמר.

מדי שבוע בשבוע היתה מתכנסת הממשלה ושר־הביטחון היה קורא לפניה בקפה ומדווח על מה שיקרה ומתי.

במשך כמה שנים קרא השר בקפה וניבא לעם בולו את אשר יתרחש:

1. לא תהיה מילחמה בעשר השנים הבאות.
2. תוך שנתיים תתנהל מילחמה כוללת.
3. צפוי לנו קייץ אלקטרוני.
4. יש סיכוי למילחמה במחצית השנייה של הקייץ.
5. השנה יהיה חורף.
6. אנו הולכים וקרבים אל השלום המיוחל.
7. אין שום אפשרות שתיפרוץ מילחמה בקייץ הזה.
8. תמיד יש סכנת מילחמה.
9. מעולם לא היה מצבנו הביטחוני טוב יותר.
10. טוב יותר עם „קוקה־קולה".

ואומנם בקייץ פרצה מילחמה שהפתיעה את אותה הארץ. העם כעס נורא — „מדוע לא היינו מוכנים?" שאלו האנשים. התכנסה הממשלה והקימה ועדת־חקירה בעניין. חקרה הוועדה וחקרה וחקרה ופירסמה מסקנותיה:

„עובדה היא ששר־הביטחון היה היחידי שחזה מראש את פרוץ המילחמה (סעיפים 2, 3, 4, 8) ואף ניבא את בוא החורף (סעיף 5)".

ותצהל הארץ ותגל — שהרי שר־הביטחון חזה את המילחמה ולכן היינו מוכנים ולכן גם לא הופתענו.

ומי יודע — אולי בזכותו של שר־הביטחון לא היתה בכלל מילחמה.

אמ"ן הרשע

סוף־סוף וברוך השם נתגלתה האמת העירומה — אמ"ן הוא־הוא אשר הוביל ואף גרם במישרין ל־מילחמה.

פתאום, ככה סתם, ללא שום הכוונה, אימץ לו אמ"ן „קונצפציה" משונה, לפיה לא ייתכן שהערבים יפתחו במילחמה נגד ישראל.

והלא ראש־הממשלה ושר־הביטחון והממשלה כולה הזהירו כל הזמן כי המשך ישיבתנו בשטחים והמשך ה„סטאטוס קוו" יכריח את הערבים לצאת נגדנו למילחמה, שעלולה להמיט עלינו אסון.

ואמ"ן, דווקא, ככה סתם, בשביל להרגיז, אימץ לו „קונצפציה" הפוכה.

מה שמוכיח שאם תולים עכשיו את אמ"ן ועשרת בניו, אז זה בכל־לל לא בגלל שמישהו רוצה שהעיר שושן תצהל ותשמח.

היכונו! היכונו! היכונו! היכונו!

יופיע בקרוב הספר שציפיתם לו

עזית במטכ"ל

ברגע האחרון:

ד"ר זוארץ: הדו"ח ניתן בשרירות ואטימות לב

סילוף עובדות • פגיעה באדם הלא נכון • קטנוניות וצרות מוחין • לא אשלים • אני חושש מדו"ח נוסף • ייתכן ואפנה לבית דין

מאת כתבנו

„הדו"ח אינו משקף את המציאות וחוטא לאמת." קבע אמש ד"ר זוארץ במסיבת עיתונאים. „ואין בדעתי להשלים עימו. זהו דו"ח מרושע ומרשיע. בדקתי וחזרתי ובדקתי. יש יותר מ־12 מטר עד הצומת. לא ראיתי שום שלט של אין חנייה. מאיפוא אני צריך לנחש? מה פתאום 60 ל"ש? מה אני רוטשילד? זהו דו"ח רביעי השבוע. מה הולך פה? לא אשלים. לא אשלם! אני אקרע את הדו"ח. כולם זונות. אלך לבית־דין, נשבר לי, מתנכלים לי. למה לא תופסים גנבים במקום לרשום דו"חות. מי קבע...

(המשך בעיתון אחר).

דר תשקיר

האם הודלפו מסקנות ועדת אגרנט לדיין?

ההאשמות כי תוכן דו"ח הביניים של ועדת אגרנט הודלף לשר־הביטחון משה דיין זמן רב לפי שהוגש בשבוע שעבר ל־ראש־הממשלה, נשמעות מחוגים רבים ב־מיפלגת העבודה.

ההאשמות על ההדלפה לדיין הועלתה לראשונה על־ידי איש מפ"ם נפתלי בן־משה, שבישיבת מזכי־רות מפ"ם בשבוע שעבר טען כי דיין ידע מראש על המסקנות הצפויות ולכן החליט לחזור בו, בשעתו, מהחלטתו לפרוש מהממשלה.

המאשימים מצביעים על העובדה כי מאז חזר דיין לממשלה הוא נראה עליז בצורה יוצאת־דופן, בניגוד לקדרות ולרצינות שאיפיינו אותו לפני הודעתו על הפרישה. בכל הופעותיו הפומביות, כולל הופעתו בפני מצלמות הטלוויזיה ביציאתו מישיבת הממשלה בה נמסר דו"ח הוועדה, נראה דיין קורן ומאושר.

אותם אנשים טוענים כי יש טעם לפגם בעובדה שאחד מעוזרי ועדת־החקירה הוא קרוב־מישפחה של ראש לישכתו של שר־הביטחון.

צפויים שינויים נוספים בצה"ל

ההתפטרויות וההעברות מתפקיד ש־נערכו בשבוע האחרון בצה"ל בעקבות מס־קנות ועדת אגרנט, אינם סוף פסוק. קרוב לוודאי כי בעקבות הדו"חות הנוספים של הוועדה יחולו עוד שינויים פרסונאליים מר־חיקי לכת בצמרת הפיקוד בצה"ל.

נראה כי את דו"ח הביניים הבא שלה, תמסור ועדת אגרנט לממשלה בעוד כשבועיים. דו"ח זה יכיל את המימצאים שהביאו למסקנות שנכללו בדו"ח ה־חלקי הראשון.

מחלה קשה לאישיות בכירה

אישיות בכירה, שאינה מכהנת עוד ב־תפקיד ממלכתי, אולם יש לה השפעה על עניינים מכריעים במדינה, לקתה לא־מכבר במחלה אנושה.

ועידת ז'נבה תחודש בחודש מאי

בז'נווה כבר נעשות ההכנות הדרושות לכינוס ועי־דת שרי־החוץ במתכונת המיפגש שנערך שם בחודש דצמבר בשנה שעברה. בפגישת שרי־החוץ ישתתפו נציגי ישראל, מצריים, ירדן, ארצות־הברית וברית־המועצות.

נראה כי המיפגש ייערך על פי יוזמתו של שר־החוץ האמריקאי, הנרי קיסינג'ר, המעוניין להעניק לסובייטים הרגשה שהם שותפים פעילים להתקדמות המשא־ומתן במזרח־התיכון.

ככל הנראה תיערך פגישת שרי־החוץ ב־8 במאי.

משרד־האוצר יפקח על הוצאות המנכ"לים

בעקבות הביקורת הציבורית שנמתחה על הוצאותיו המופרזות של מנכ"ל משרד־התיירות, חנוך גיבתון, בעיקבות גילויי „ה־עולם הזה", עשוי מישרד־האוצר להורות על בדיקת ההוצאות האישיות של המנ־כ"לים לפני ביצוע התשלומים.

עד כה מקובל כי אין חשב מישרד־האוצר עורך ביקורת כלשהי על ההוצאות האישיות שמגישים לו שרים, סגני־שרים ומנהלי משרדי הממשלה. ההוצאות משולמות אוטומטית, אפילו אם אין מצורפות אליהן קבלות, ומבלי שתהיינה טעונות כל בדיקה או אישור.

סכנה ליחסי קפריסין - ישראל

מדיניות־החוץ הישראלית ממשיכה לספוג מהלומות. אחרי שצפוי קרע גלוי עם ממשלת סינגפור ב־עקבות לחץ כבד של ממשלת אינדונזיה, המספקת לסינגפור את הנפט לבתי־הזיקוק שלה, הודיעה גם ממשלת מאלזיה על הפסקת קישרי־הדואר שלה עם ישראל.

סכנת־הניתוק הבאה צפויה מכיוון האי קפריסין השכן.

הלובים הפכו את קפריסין לבסיס־פעולה שלהם באיזור. אחרי מינוי שגריר ראשון של לוב בקפריסין, מציעים הלובים לממשלתו של הנשיא מקריוס לממן הקמת בית־זיקוק ענק באי, שיזקק 2.5 מיליון טון נפט לובי בשנה.

ההשקעה בהקמת בית־הזיקוק נאמדת בסכום של 160 מיליון דולר. ממשלת לוב מתכוונת להפוך את קפריסין לבסיס־שיווק למוצרי נפט מזוקקים לאיזור יוון ותורכיה. קרוב לוודאי שאם תקבל ממשלת קפריסין את ההצעה, תפעיל עליה ממשלת לוב סח־טנות, לניתוק יחסיה עם ישראל.

עיסקות־קרקע בת"א וראשל"צ

שתי עיסקות־קרקע גדולות נערכו לאחרונה ב־איזור המרכז.

בראשון־לציון נמכר שטח של תישעה דונם במר־כז העיר במחיר של 9.5 מיליון ל"י. את הקרקע מכרו יקבי ראשון־לציון, והקונים היו האחים דוניץ, משקי־עים חדשים הפעילים בעיקר בתחום המלונאות ב־דרום (בעלי מלון באשדוד). השטח מיועד לבנייה מיידית.

עיסקת־קרקע שנייה יצאה השבוע לשוק באיזור תל־אביב: חברת דיור, השייכת לסולל־בונה, העמידה למכירה שטח של 9.5 דונם בצפון תל־אביב, מול בית־החייל. המחיר המבוקש עבור שטח זה הוא 23 מיליון ל"י.

בהתחשב בעובדה שבאיזור זה מותרת הבנייה ל־גובה והמחיר הממוצע של קרקע לחדר יגיע ל־33 אלף ל"י (בשטח זה יותרו לבניה 720 חדרים) אין המחיר הנידרש נראה יקר מדי.

הליכוד רוצה לנצל את ההפגנה

הליכוד מנסה להשתלט מבפנים על תנועות־המחאה של החיילים, כדי ל־נצלה למטרותיו: הפלת הממשלה ו־יצירת מצב שיכריח את המערך לה־קים ממשלה עם הליכוד.

הקריאה להפגנה שתתקיים ביום ה' כבר דומה לעמדת הליכוד: חוש־מט שמו של דיין, נדרשת התפטרות כמה שרים, ועל הקריאה התמו ה־מישמרות הצעירים של מיפלגות ה־ימין בילבד, בצד החיילים.

מישטרה פרטית בבורסת היהלומים

חבילה גדולה של יהלומים שנעלמה ב־בניין הבורסה ליהלומים ברמת־גן נמצאה והוחזרה לבעליה, מבלי שהמישטרה נקראה כלל להתערב בעניין.

כאשר נודע על היעלמות חבילת היהלומים הורה נשיא הבורסה, משה שניצר, להפעיל את המישטרה הפרטית של הבורסה — אנשי־המישמר של הבניין. אלה סגרו את הבניין וערכו חיפושים אצל 600 יושביו. למחרת סיפר שניצר כי החבילה הוחזרה לו, אך סירב לומר דבר על אופן החזרתה. בניגוד לחוק, לא נמסר למישטרה דבר על המיקרה, והיא גם לא הוזמנה ל־מקום עם היוודע דבר הגניבה.

תביעות משפטיות בעקבות דו"ח אגרנט

לא מן הנמנע כי כמה מההאשמות שהועלו בדו"ח החלקי של ועדת אג־רנט, יגיעו לידי בירור בבתי־מישפט.

כמה מישפחות שכולות שבניהן נפ־לו במלחמה בודקות עתה את האפ־שרות להגיש תביעות נזיקין פרטיות נגד כמה אישים המאוזכרים בדו"ח. למרות שלפי מימצאי הוועדה עד כה לא נקבע שמישהו נושא באחריות פלילית בגין מחדל או טעות בהער־כה, מבררים עתה פרקליטים את ה־השלכות המישפטיות של מסקנות ה־דו"ח לגבי אפשרות של תביעת נזי־קין מהמדינה.

בחוגי מישטרת ישראל הובעה התמרמרות על כך, לנוכח פרשיות אחרות של גניבות יהלומים שאירעו לאחרונה. ייתכן כי קיים קשר בין גניבות אלה לבין הגניבה בבניין הבורסה, אלא ש־המישטרה אינה יכולה לדעת על כך, כיוון שלא נקראה לחקור בפרשת הגניבה ב־בורסה.

הצלחה מפתיעה לגולדה!

מי שחשב כי גולדה כבר מיצתה את כל תרומתה לאנושות — טעות בידו. מסתבר כי גולדה מצליחה באופן מפתיע ביותר בתור קפה. הכוונה היא לזן מיוחד של קפה ברזילאי בשם גולדה, אותו מגד־לים זו השנה השלישית בקיבוץ אילון שבגליל ה־מערבי.

בשעתו החליט הקיבוץ לנסות לגדל קפה ברזילאי מעולה על שטח של שישה דונם. עצי־הקפה, בני שלוש השנים, הגיעו כבר לגובה של שניים וחצי מטר. למרות החורף ה־קשה אספו השנה באילון 120 קילו קפה, והכמות גדלה בהתמדה, כשהקפה המוכן מהגרעינים המקומיים מוגש לטעימה במועדון־לחבר של הקיבוץ.

מנהל מכון הייצוא יסיים את תפקידו

אברהם דר, מנהל מכון־היצוא הישראלי עומד ל־סיים את תפקידו. דר, שהתפרסם בעקבות העסק־הביש במצרים בשנות החמישים, בעת שהיה סוכן ישראלי שנשא את השם ג'ון דארלינג, ניהל את המכון בהתאם לחוזה מיוחד בינו לבין מועצת מכון הייצוא. חוזה זה הסתיים בחודש נובמבר השנה, ומאז לא חודש.

כמה מחברי מועצת המכון טענו, כי למ־רות עברו המפואר אין דר מתאים לתפקיד מנהל המכון.

חייך מלאי שינוי והדבר ניכר בעורך

נא להכיר: Moisture Response
קרם מווסת לחות לכל סוגי עור

הלחות בעורך משתנית לפי העונה, ואפילו לפי מצב הרוח.
משתנית גם כאשר אשה בדיאטה, בהריון ובהשפעת הזמן החולף.
הלחות בעורך משתנית בחלקים שונים של פניך, בחוטם, בלחיים ובסנטר.
Moisture Response מגיב לכל שינוי בעורך.
קרמים להוספת לחות שאינם נקבוביים מונחים על פניך כמעטה שמנוני.
ייחודו של קרם זה הוא בהיותו נקבובי ובכך שאיננו אוטם את עורך.
התכשיר החדש Moisture Response מגיב על צמאון העור ללחות.

הלנה רובינשטיין
היופי בפעולה

יעוץ והדרכה ניתנים חינם במרכז ההדרכה של הלנה רובינשטיין –
שדרות קק"ל 94, תל־אביב, בימי ב' וד' בשבוע בין השעות 3.30—6.00
אחה"צ. לבנות הנעורים בימי ג' באותן השעות.

חגי לבינשון אילון

קוראי יקרי

זמן רב לא גילו חברי ועדת־הכספים של הכנסת, בקיאות כה גדולה והתמצאות כה רבה בנושא שהועלה לדיון בוועדה, כפי שאירע בשבוע שעבר, בעת שנידונה בוועדה סוגיית ההוצאות של מנכ"ל מישרד־התיירות, חנוך גיבתון. רוב חברי הוועדה דיברו בזעם על מה שכינו „ביזבוז" ו„הוצאות מופרזות ובלתי מוצדקות". והפעם לא היו חבריהם בעלמא.

היו להם נתונים מדוייקים. כך, למשל, ידע ח"כ המערך משה שחל, שהעלה את הנושא לדיון, לספר כי הוצאותיו של מנכ"ל מישרד־התיירות הסתכמו ב־8,000 ל"י בתקופה של 33 יום. חברי כנסת אחרים המשתתפים בוועדה ידעו היכן הוציא גיבתון את הכספים, באיזה בתי־מלון התארח, כמה עולה לו ארוחה ואת מי הוא מזמין לארוחות.

בקיאות כה מופלאה ונדירה של כל חברי ועדת־הכספים בנושא, הדהימה את אחד מחברי הוועדה, שלא פסק, במשך כל הדיון, לשאול את חבריו: „מאיפה אתם יודעים את כל זה? מאין לכם העובדות האלה? מהיכן הבקיאות הזו?"

אף אחד מחברי הוועדה לא השיב לו. אבל אותו חבר כנסת לא היה זקוק לתשובה. כמו שאר חברי הוועדה ידע גם הוא את כל הפרטים מהמקור האחד ממנו ניזונו כל חברי הוועדה: העולם הזה שפירסם לפני שלושה שבועות (העולם הזה 1906) את פרשת שערוריית ההוצאות המופרזות של מנכ"ל מישרד־התיירות בתקופת ימי מילחמת יום־הכיפורים. הוא הקניט את חבריו במתכוון בניסיון להוציא מהם הודאה כי שאבו את המידע שלהם מהעולם הזה. לשווא.

לא היתה זו הפעם הראשונה מאז הפירסום שהנושא הפך לנושא ציבורי. כאשר ביקר שר־התיירות משה קול בחיפה, לפני שבועיים, הוא התבקש להגיב על „הפירסומים בעיתונות". אחר־כך גם הגיב החשב הכללי של מישרד־האוצר, חיים שטסל, על תגובתו של השר לגבי „הפירסומים בעיתונות". אלא שכל הפירסומים בעיתונות הצטמצמו במיקרה זה לגילויי העולם הזה.

היה זה אופייני שכל העיתונות שעסקה בנושא ידעה במה המדובר. כל חברי ועדת־הכספים שנרעשו מהגילויים החמורים, ידעו את כל הפרטים. אלא שלאיש מהם לא היתה ההגינות המינימאלית להודות שנודע לו על הפרשה מקריאה בהעולם הזה.

אפילו לאביר החיפאי, משה שחל, שמיהר לקפוץ על סוס־המילחמה־בשחיתות הזה, והעלה את הנושא בוועדת־הכספים, לא היה אומץ־הלב המינימאלי הנדרש מחבר כנסת היוצא ללחום בשחיתות, כדי להודות מאיזו אורווה נטל את הסוס עליו הוא רוכב.

אל תפע

מכתבים

נשיא כי יחטא

הופתעתי ממידת האיפוק והריסון העצמי שציינה את רשימתכם על ההסתבכות הכספית של בית־הנשיא (העולם הזה 1908). נדמה לי שאם היה מדובר במשה דיין, ולא באפריים קציר, לא הייתם מגלים מידה כה רבה של התחשבות. לעצם הענין, אני סבור שהדוגמה האישית שנתן אפריים קציר בביזבוז כספי המדינה, ביזתה את מוסד הנשיאות והורידה אותו לאותה רמה של הממשלה.

חיים ברון, ירושלים

...זו קטנוניות להיטפל להוצאה של 800 אלף ל"י, כשמיליונים מבוזבזים על דברים פחות חשובים.

י. בינצקי, נתניה

מה שמשגע אותי זה ששום דבר כבר לא מסוגל לזעזע את העם הזה. אז מגלים שהנשיא הוא כמו כולם, אומרים „פויה!", מתרגזים קצת ולמחרת עוברים על זה לסדר־היום כאילו כלום לא קרה. בשנה הבאה יגלו שאשת הנשיא ביזבזה עוד מיליון לירות. שוב יתרגזו, שוב יעשו ישיבה בוועדת־הכספים ושוב לא יקרה שום דבר. שהנשיא לא יתפטר — אני, בתור אזרח, מתפטר!

מנחם רדומסקי, בת־ים

למה אף אחד לא מגן על הנשיא ומגלה שזה לא הוא האשם בביזבוזים אלא אשתו?

אילנה מגן, תל־אביב

יש דמוקרטיה!

אורי אבנרי משווה את שמעון פרס לגבלס (**העולם הזה 1908 — הנדון: שר־התעמולה**) ותוך כדי כך שוכח שגבלס היה אחד מראשי המנהיגים הנאציים. איאפשר לכנות את גבלס „פרופגנדה מינים־טר" בממשלת היטלר, מבלי להזכיר אפילו במילה אחת את המישטר הנאצי. זה כמו להשוות את ראש־הממשלה גולדה מאיר ל„ראש־הממשלה" אדולף היטלר, כאילו אין הבדל בין ראש־ממשלה במדינת־ישראל לראש ממשלת הנאצים ימ"ש. בשיטה זו מאמץ אבנרי את שיטותיו של גבלס יותר מאשר שמעון פרס.

ש. טל, תל־אביב

חמור מי שאוכל

הכתבה על מכירת בשר סוסים וחמורים באיטליזי תל־אביב (**העולם הזה 1098**) פגומה לפחות בנקודה אחת: לא צויין בה כי בשר סוסים נחשב במדינות מסויימות על־ידי אניני־טעם כמעדן, ויש אנשים המוכנים לשלם הרבה כסף כדי להשיג נקניק־סוסים, למשל. מלבד העובדה שאינו כשר, אין שום דבר פסול בבשר הסוס. הייתי מציע לכם לטעום.

ג. צרפתי, תל־אביב

נחש וזכה

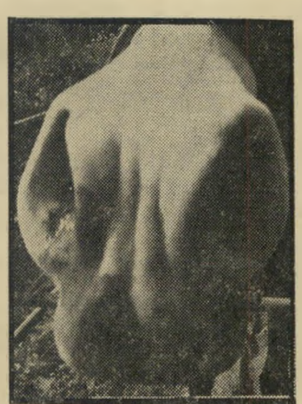

נסה לזהות את האובייקט המופיע בצילום. את הפיתרון יש לשלוח לת.ד. 136 תל־אביב, עבור „נחש וזכה". בין המנחשים נכונה יוגרלו פרסים.

מכיוון שאין שחיטה רישמית של סוסים בישראל, הרי בשר־הסוסים הנמכר באיטליזים הוא משחיטה שחורה, ללא פיקוח וטרינרי והיגייני. מלבד זאת — המדובר ברמאות פשוטה: מכירת בשר סוסים וחמורים כבשר־בקר.

...החמור זה לא מה שנמכר באיטליזים. חמור זה מי שאוכל את מה שמוכרים באיטליזים.

שרון ט., תל־אביב

...הכתבה חיזקה בי את ההכרה והאמונה שרק הטיבעונות היא דרך החיים והקיום הנורמאלית.

מאיר הבר, ראשון־לציון

הזייה פאראנואידית

זהו שקר פשוט או הזייה פאראנואידית מצידכם לטעון כי מוטי אשכנזי השתייך אי־פעם למחנה השלום. „אתם חייבים להיות מודעים לתיאוריה שלו, לפיה מצריים מעוניינת במילחמה בגלל סיבות דמוגראפיות. מובן שזאת טעות, אבל למרות כל חילוקי־הדיעות ביני לבין מוטי אשכנזי, הרי לא לו ולא לי אין חלק בהזיות שלכם על שאיפת השלום של הרודנים השולטים במדינות ערב. אני בטוח שמוטי אשכנזי יהיה גורם בעל־מישקל בחיים הציבוריים בישראל. אינני יודע אם זה טוב, אבל אל תזלזלו באיש. הוא לא פחות חשוב מאריק שרון. אתם עוד תדפיסו את תמונתו באותה תדירות כמו תמונת משה דיין.

מ. כהן, בנימינה

בדיחות פוליטיות

יש לי שתי בדיחות פוליטיות שאתם מוכרחים להביא אותן לידיעת קוראיכם:

● מה ההבדל בין ממשלת־ישראל לממשלת־עיראק?

בממשלת־עירק כבר זרקו החוצה את כל השרים הכורדים!

● למה התעקש הד"ר יצחק רפאל שהעו"ד חיים צדוק יהיה שר־המישפטים?

הוא לא הולך לשום מקום בלי עורך־דין!

מ. ערוסי, אשדוד

לעשות, לא לדבר!

עכשיו, אחרי שקראתי את רשימתה של אביבה עין־גיל בזכות האורגזמה הקליטוראלית (**העולם הזה 1908**) ואת תגובתה של שרונה מארש בזכות האורגזמה הוואגינאלית (**העולם הזה 1909**) אני מצפה לרשימות הבאות: בזכות האורגזמה האוראלית ונגד המיתוס של האורגזמה האנאלית!

עדי ברוך, תל־אביב

...אולי במקום שהן תדברנה על זה, הן תעשינה את זה סוף־סוף!

חנן ק., חדרה

לחם של צה"ל, בקיוסקים!

היינו שני חיילים שיצאו לחופשה בחוף נביעות הנמצא 70 ק"מ מאילת. ביום שבת ניגמר להם הלחם אותו קנו באילת והם ניגשו למזנון החוף כדי לקנות כיכר לחם. ניגשנו למזנון וביקשנו כיכר, להפתעתנו הגישה לנו המוכרת כיכר לחם עטוף בנייר העטיפה בו מספק צה"ל את לחמו ליחידותיו. על הנייר היתה מודפסת בגדול ה־צ' המפורסמת ומסביבה היה רשום: חיל־אספקה, מתחת לזה היה מודפס „ים

לחם צה"ל נמכר בנביעות
אספקה לאזרחים

סוף מאפיה קואופרטיבית משותפת אילת". זוהי המאפיה המספקת את הלחם ליחידות צה"ל הנמצאות באיזור אילת והערבה. המוכרת ביקשה לירה אחת עבור הכיכר: זה היה כבר מוגזם. שאלתי אותה מדוע הם מוכרים לחם של צה"ל ועוד במחיר מופרז. היא ענתה: „זה מה שאנחנו מקבלים, יש לך ברירה, לקחת או לא לקחת." מחוסר ברירה לקחנו את הכיכר, שילמנו לה רק 40 אגורות שלדעתנו היה המחיר הסביר עבור כיכר לחם, למרות שאין להם כל זכות למכור לחם זה בכלל.

התעניינו בין חברי המושב מהיכן הם משיגים לחם זה. החברים ניסו להתחמק בתשובתם וסיפרו שהם קונים אותו באילת. ביום ראשון יצאנו מנביעות. חיכינו על הכביש לטרמפ. פיתאום נכנסה לנביעות משאית אספקה של צה"ל. התברר לנו כי נביעות מקבל לחבריו אספקה בגלל היותו יישוב־ספר, מצה"ל. ואת האספקה אותה הם מקבלים, הם מוכרים לנופשים.

ח. גינת, אילת

קשקשת

לפניך שני קיטעי ציורים. נסה להפעיל את דימיונך ולהמציא כותרת מתאימה לציור משמאל, שתסביר מה אתה רואה בו. לדוגמה, הסבר אפשרי לציור מימין: „מיברשת־שיניים לבעלי פה גדול".

הצעות לכותרות יש לשלוח לת.ד. 136 תל־אביב עבור „קשקשת". ההגדרות המוצלחות ביותר תפורסמנה.

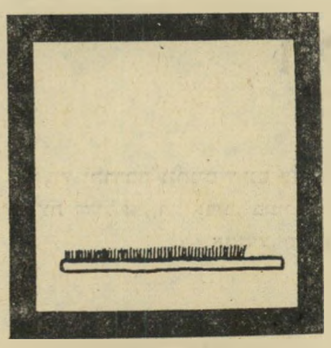

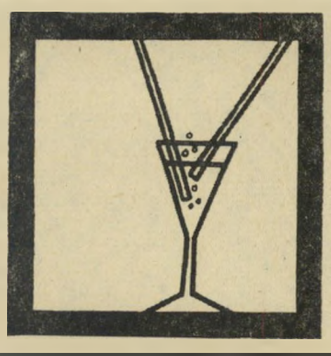

תמורים

נולדה • בביה"ח הדסה בירושלים, בת לטלי ואיתמר ברנע (ברמן), אחד משבויינו בסוריה, אשר ציפה בשבי לבן, וכך אמנם כתב לאשתו, אולם זכה בבת בכורה.

מונה • ליו"ר רשות־החבחירות לכנסת התשיעית, שופט בית־המשפט העליון **אליהו מני**, בן למשפחה ספרדית ותיקה מחברון, ה־נשוי ל**מרים גמ־זו**, בתו של מי ש־היה עורך־דין ו־אחר־כך שופט בית־המישפט העליון.

מני

נחוג • יום הו־לדתו ה־68 של נגיד אוניברסיטת תל־אביב ד"ר **ג'ורג' וייז**, ממקימי אוני־ברסיטת תל־אביב וירושלים, ומי שהיה בעבר נשיא אוני־ברסיטת תל־אביב. וייז, יליד פינסק, הוא גם יו"ר הדירקטוריון של מיפעלי נייר חד־רה ונשיא אגודת ידידות ישראל־אמרי־קה. בעבר כיהן וייז כיו"ר חבר הנאמנים של האוניברסיטה העברית בירושלים, ויו"ר חבר הנאמנים ונשיא חברת כלל.

נחוג • יום הולדתו ה־53 של מנכ"ל מטלקטריק, **ג'ורג' מיבסקי**, יליד גר־מניה, שהיה בעבר מנהל מוסד הטכניון למחקר ופיתוח, מבעלי ומנהל דיינרס קלוב בישראל, ובעל ומנהל חברת המזרח־התי־כון לשירותים, וכן חבר הוועד־המנהל של רוטרי ישראל.

נחוג • יום הולדתו ה־52 של המנה־דס **יצחק עירוני**, מנכ"ל מישרד־תבי־טחון, יליד פולין ובוגר אוניברסיטת קו־לומביה. עירוני כיהן בעבר כסמנכ"ל ומנכ"ל התעשייה הצבאית, ומשמש כיום כיו"ר מועצת־המנהלים של בנק אוצר החייל, יו"ר מועצת המנהלים של עשות אשקלון, חבר מועצת המנהלים של אל־על וישל הטכניון בחיפה.

נחוג • יום הולדתו ה־52 של עי־תונאי מעריב ורשות־השידור **ישעיהו אביעם** (קליינמן), מי שהיה מפקד ולו־לחם באצ"ל, נאסר על־ידי הבריטים ונש־לח לגלות באריתריאה. יליד העיר לודז' בפולין, עסקן חירות לשעבר וסופר עי־תונה של מיפלגה זו. אביעם השתתף במיבצע־ההצלה של חיל־הים ביוון, וכן במסע אוניות חיל־הים סביב אפריקה ל־אילת, לאחר מיבצע קדש.

נחוג • יום הולדתו ה־48 של היועץ האמנותי לטלוויזיה הלימודית **צבי גרא**, יליד ירושלים, צייר תפאורות, במאי סרטים וטלוויזיה, ומי שכיהן בעבר כמנהל האמנותי של הטלוויזיה הלימודית. גרא התפרסם כאשר תיכנן את התפאורה לסרט הישראלי שני קוני למל, תיה אח־ראי על צידן האמנותי של חגיגות חצי היובל של מדינת־ישראל.

נפטר • בגיל 62, ממחלת הסרטן, נשיא צרפת **ג'ורג' פומפידו**, נכדו של איכר במחוז אוברן בצרפת, מורה לשעבר במארסיי, סגן בצבא־צרפת במילחמת־העו־לם־השנייה, מי שהיה מנהל בנק רוטשילד ואחר־כך ראש־ממשלת צרפת בתקופת שילטונו של דה־גול.

פומפידו
נכדו של איכר

א. ברמן — טוני בולטיני
גאים להציג מהולנד בידידות

הקרקס הלאומי ההולנדי

NATIONAL HOLLAND CIRCUS TONI BOLTINI

100 משתתפים

* דובים לבנים * ליצנים * להטוטנים * סוסים לבנים * אקרובטים * לוליינים ועוד ועוד הפתעות.

מרכז ריקלים לספורט - איצטדיון רמת־גן

היום 10.4 ג' דחוהמ"פ ב־11.00, 4.15, 8.00
מחר 11.4 ד' דחוהמ"פ ב־11.00, 4.15, 8.00
יום ו' 12.4 ה' דחוהמ"פ ב־11.00 וב־2.15
במוצ"ש 13.4 2 הצגות ב־6.45 וב־9.15

מיום א' 14.4 יום יום 2 הצגות ב־4.15 אחה"צ וב־800
במוצאי־שבת 2 הצגות ב־6.45 וב־9.15

מכירת כרטיסים: ת"א משרד „רוקוקו" ויתר המשרדים בעיר ובמשרדי הכרטיסים ברמת־גן וגבעתיים ולפני ההצגות בקופות הקרקס. מוסדות וקבוצות מאורגנים: משרד „רוקוקו", תל־אביב.

כל המקומות באוהל הקרקס מסומנים!
תחבורה מובטחת!

בואו בואו אין כמוהו!

הנושא: הפעלת תוכנית הגרלה נוספת של מפעל־הפיס (פים ברירה)

הופעלה תוכנית הגרלה נוספת של מפעל־הפיס, המקבילה לתוכנית ההגרלה הרגילה. בתוכנית זו יהיו הפרסים הראשיים בסכום של 250,000 ל"י וכן יתווספו 440 פרסים חדשים בסכומים של 1,000 ו־5,000 ל"י כל אחד.

לצורך הפעלת תוכני תזו הנפיק מפעל־הפיס כרטיסי הגרלה המורכבים מכרטיס רגיל עם זוטא שמחירו — 4 ל"י בתוספת ספח. מחיר הכרטיס עם הספח — 6 ל"י.

עם הפעלת תוכנית ההגרלה החדשה תמשך גם להבא ההגרלה הרגילה והגרלת הזוטא ולא יחול שינוי — לא במחיר הכרטיס ולא בפרסי הזכיה.

לרוכשי כרטיסי ההגרלה של מפעל־הפיס תינתן האפשרות לבחור בין רכישת כרטיס רגיל שמחירו — 4 ל"י המשתתף בהגרלה שבה הפרסים הם בין — 4 ל"י ל־150,000 לרכישת כרטיסי הגרלה עם הספח החדש.

הפרסים לרוכשי כרטיסי הגרלה עם ספח:

כרטיסי ההגרלה עם ספח שבגורלם יעלה אחד מהפרסים הראשיים יקבלו סך של 250,000 ל"י והכרטיסים עם הספח שבגו־רלם יעלה אחד מהפרסי ההנחמה יקבלו סך של — 6 ל"י. אותם הכרטיסים יש־תתפו בהגרלה מיוחדת שבה יהיו 40 פר־סים בסכום של 5,000 ל"י ועוד 400 פרסים בסכום של 1,000 ל"י כל אחד.

351,632 פרסים בשתי תוכניות החגרלה:

מפעל־הפיס יחלק בשלוש תוכניות ההג־רלה — ההגרלה הרגילה, הגרלת הזוטא וההגרלה החדשה — 351,632 פרסים בסך כולל של 2,880,250 ל"י. מהם 271,190 פרסים בסך של 1,920,250 ל"י בהגרלה הרגילה ועוד 960,000 ל"י עבור הפרסים בהגרלה הנוספת.

סקנדל משפחתי נגרם בגלל הלי"די והלורד

המריבה הקולנית בין שני בני הזוג הסתיימה בהפי־אנד...

מאת: ל. בנימין

החשד של צבי ב. כי אשתו בוגדת בו עם הלורד — היה מבוסס כראוי. זה כמה לילות הוא שומע את אשתו מדברת בשנתה על הלורד, כשהבעת אושר על פניה; „כמה שהוא יפה... — אני אהיה ממש מאושרת אתו" וכדומה.

צבי ב. אינו קנאי מטבעו, אך לאחר שהדברים חזרו על עצמם כמעט כל לילה — התגבר חשדו והוא החליט לנקוט מייד אמצעים מרחיקי לכת.

בוקר אחד העיר את אשתו וציווה עליה לומר לו מייד מה יחסיה עם הלורד ומיהו בכלל אותו לורד? אש־תו פרצה בבכי מר וניסתה תחילה להכחיש את הכל.

כל הפרשה עלולה היתה להסתיים עלה ושאלה אותו בתמימות: „למה שלא יהיה לורד גם לאשתך?"

תדהמתו של הבעל גברה והשכנה הוסיפה: „מה יש? גם לי יש לורד בבית ואני ממש מאושרת אתו!"

כאן הגיעה סקרנותו של הבעל לשיאה.

הוא פרץ לבית השכנה וראה את הלורד בפעולה...

גם את יכולה לראות את מכונת קחי לבית את לידי קריסטל או לורד קריסטל מכונות הכבי־סה הטובות והחסכוניות מכולן — ותגלי מייד שאין יתרון שאינו נמצא בהן — גם את תהיי מאושרת אתן...

כל תוכניות הכביסה לכל סוגי ה־כביסה, הרתחה עד 100 מעלות, ציפוי אמאייל המונע חלודה, עיצוב אקס־קלוסיבי ועוד שכלולים טכניים בל־עדיים.

אין פלא שאשתו של צבי התאהבה בלורד קריסטל — ממבט ראשון.

הכניסי את הלורד לביתך לשבו עיים נסיון ללא כל התחייבות.

את לא תוציאי אותו לעולם.

המחדל של ועדת אגרנט אינו נופל בחומרתו מן המחדלים שהוטל עליה לחקור אותם

מאת

אורי אבנרי

הטיעות

מה חיה חרגע המכריע, שבו גולד המחדל המחריד של יום־הכיפורים ונפלו קורבנותיו?

מתי זה קרה? היכן? איך?

אילו נכנסה ועדת־החקירה לעולם של אוקטובר 1974 — לא לעולם פורמלי, לא לעולם מופשט, אלא לעולם הממשי של האישים והמוסדות והיחסים כפי שאכן היה קיים במציאות, היתה יכולה לתאר את הדברים בצורה חזותית:

ישר־הביטחון משה דיין ישב ליד השולחן. לפניו נערמו דו"חות המודיעין, הידיעות מהערכות. נוכח עיניו נערמו העדויות על הצטברות אדירה של כוחות מצריים וסוריים. מול הקו הדקיק של כוחו הסדיר של צה"ל. לפניו היתה מונחת גם הערכת ראש אמ"ן, שטענה כי זהו תרגיל מצרי ומערך הגנתי סתרי, והסכמת הרמטכ"ל להערכה זו.

משה דיין חיה צריך להחליט אם לקבל הערכה זו, ולפעול על פיה. הוא ידע שהחלטתו־שלו תהיה סופית.

הוא ידע שמעמדו האישי, בממשלה הוא כזה, שאיש לא יערער על קביעתו בעניין ביטחוני מסוג זה — מה גם שאין בממשלה אף אדם אחד שהתמחה ברצינות בענייני ערבים.

הוא ידע שצה"ל יקבל את קביעתו ללא עירעור, בייחוד אם תהיה זהה עם הערכת הדרגים הצבאיים העליונים.

ההחלטה היתה כולה שלו.

הוא יכול היה להחליט: הערכת ראש אמ"ן אינה סבירה, לאור חומרת הידיעות הממשיות על היערכות האוייב בשטח. ועל כן: יש לגייס מייד את המילואים, ולהיערך למילחמה.

הוא יכול היה להחליט: ייתכן מאוד שהערכת ראש אמ"ן נכונה, אולם יש מקום לספק. נוכח הסיכון המחריד העלול להתרחש אם יתגלה הספק כנכון, יש לנקוט אמצעי־זהירות מרחיקי־לכת, לגייס לפחות חלק ממערך־המילואים, ולפרוס את הכוחות המתוגברים לקראת אפשרות של מילחמה.

הוא יכול היה להחליט: הכל בסדר. ההערכה היא נכונה ללא ספק, ועל־כן אין צורך בכל צעד נוסף, מלבד כוננות מוגברת של הכוח הסדיר.

משה דיין קיבל את ההחלטה השלישית.

באותו רגע — ורק באותו רגע — חפך האסון לוודאי. באותו רגע נהרגו מאות צעירים, שהמשיכו לחיות ולצחוק ולכבות אחריו עוד כמה שעות יקרות של חיים.

זוהי האמת.

אני מתיימר לטעון, שזוהי האמת כפי שתתקבל על־ידי השופט היחידי שלפסק־דינו יש ערך בטווח הארוך — ההיסטוריה.

שום פורמליזם קלוש ותלוש, שום התחכמות מילולית, שום התחמקות הגיונית — ויהיו מניעיהם כאשר יהיו — לא יצלחו כנגד אמת זו.

מול פשטותה הדרמתית, מול גדולתה ההיסטורית, מתגמד המיפ־מך שחונח השבוע על שולחן האומה, הנושא את הכותרת: „ועדת־החקירה — מילחמת יום־הכיפורים — דין־וחשבון חלקי".

ואת התאריך: 1 באפריל, 1974.

הסיגנון הוא הוועדה

יש שיטות שונות לגשת לניתוחו של מיסמך. אחת השיטות תאלה, ואולי זו החושפת ביותר את רבדיו התת־הכרתיים — היא השיטה המילולית.

כאשר התחלתי לקרוא את הדו"ח, קריאה ראשונה, הסיחו המילים לא פעם את דעתי מן התוכן. הקדשתי לכך תשומת־לב מיוחדת בעת הקריאה השנייה.

ואכן, לא היה מנוס ממסקנה מאלפת ביותר:

הדו"ח משתמש בשני סיגנונות שונים לגבי שתי המערכות שי־נחקרו בו.

על הוועדה הוטל לחקור, בין השאר, את „ההערכות והחחלטות של הגורמים הצבאיים והאזרחיים המוסמכים לכך".

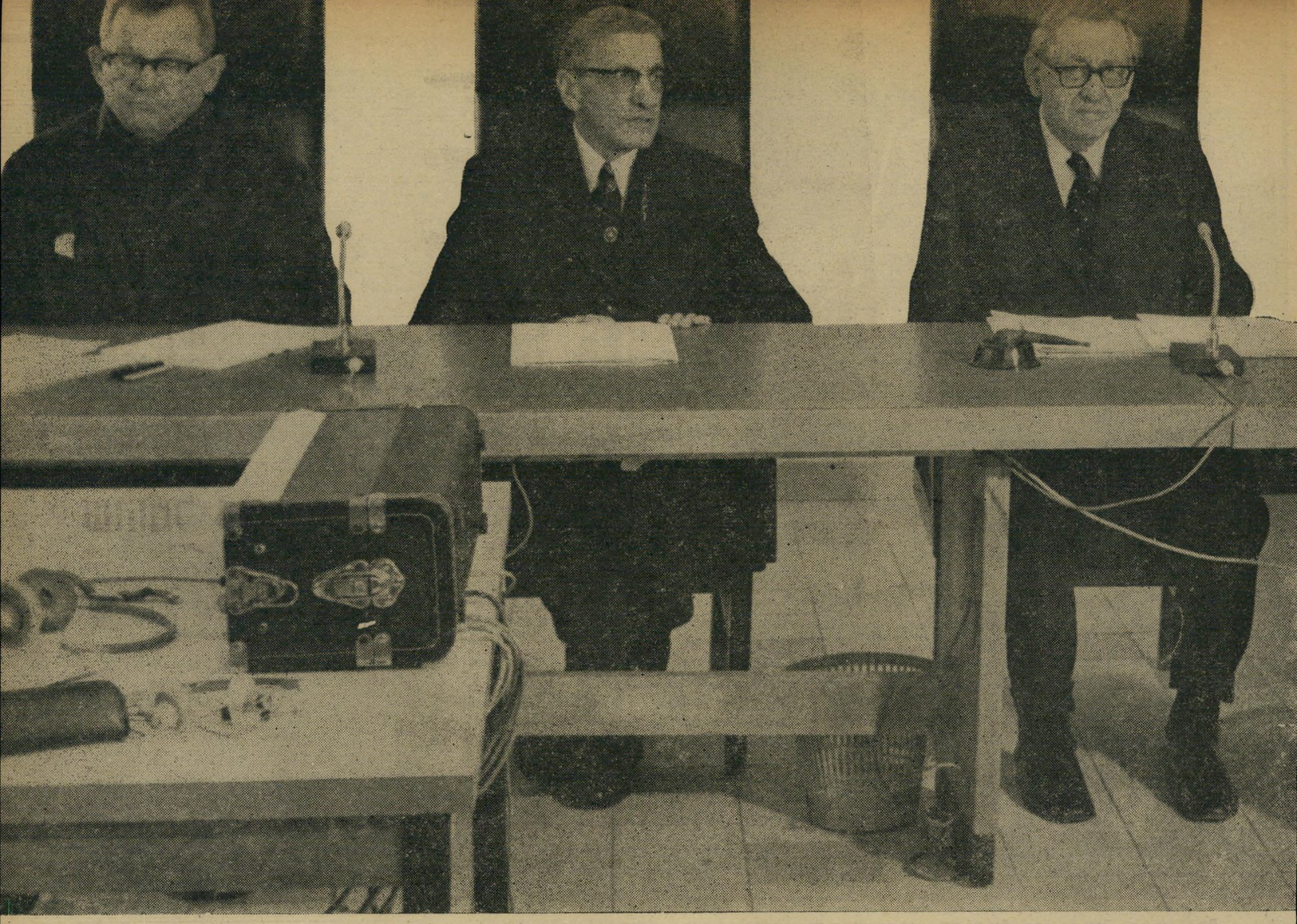

בפסוק זה, מכונסים שני הגורמים האלה יחדיו, ללא אפלייה.

אולם בדו"ח נעשית לא רק אבחנה ענייינית — הגורמים הצבאיים לחוד, והגורמים „האזרחיים" לחוד — אלא גם אבחנה סיגנונית.

חדו"ח מדבר עליהם בשתי שפות.

אני משוכנע שזה נעשה לא־בכוונה, אף לא־ביודעין. חמישה בעלי הדו"ח בוודאי לא היו מודעים לכך. אבל דווקא משום כך יש משמעות עמוקה לעובדה זו.

כאשר הם מדברים על הדרג הצבאי, הם מדברים ללא כחל ושרק, בשפה בוטה, תוך קביעות חדות וחד־משמעיות. כמעט שאמרתי: באכזריות, ללא חמלה. זה היה תפקידם.

אך כאשר הם מדברים על הדרג המדיני, הם מדברים בלשון חלקלקה. הם מניחים הנחות שלפנים משורת הדין. הם מתבטאים בסיגנון מעודן, ביראת־כבוד, כמעט בחרדת־קודש.

וזה לא היה תפקידם.

לגבי גונן: „הוראה אומללה". „שהה מחוץ לתחום פיקודו". „(שיקולים מסויימים) לא הצדיקו... בשום אופן (**החלטה מסויימת**)." „מישגה חמור".

לגבי דדו: „נושא באחריות אישית". „לא עשה מאמץ של ממש". „החליש את עירנותו". „לא נשקל על־ידו כראוי". „אף לא יצא... לחזיתות". „ביטחון מופרז".

לגבי אלי זעירא: „מגמה לפסקנות". „ביטחון עצמי רב". „נכונות לשים עצמו פוסק אחרון". וכן הלאה.

אף לא ביטוי אחד מסוג זה, בסיגנון זה, מופיע בכל 33 עמודי חדו"ח הזה כלפי שר־הביטחון, ראש־הממשלה או אישיות שילטונית אחרת.

כאן לא מדובר על ביטחון עצמי מופרז, ולא נבדק היכן שהו בשעה שהיו צריכים להיות רתוקים לתפקידיהם, ולא נאמר דבר על פסקנות, על הוראות אומללות, על מישגים חמורים. יוק.

לגבי דיין, למשל, צויין על דרך החיוב שביקר באותה תקופה בחזית הסורית — אך לא צויין כלל שלא ביקר בחזית המצרית. פרט זעיר — אך מאלף מאין כמוהו.

כאשר מציין הדו"ח שדיין התנגד לגיוס מלוא מערך־המילואים ביום־הכיפורים בבוקר (!) נאמר הדבר לחיוב.

„שר־הביטחון היה בעד גיוס אותו סדר־כוחות מירבי שהספיק, לדעת הרמטכ"ל, למטרת מיגננה". מי שיקרא פסוק זה כמה פעמים בעיון, ימצא שאין בו זכר לביקורת כלשהי, ואפילו ברמז, על אי־נכונותו של דיין לגייס את כל המילואים — שעות מעטות לפני פרוץ המילחמה. לא זו בילבד, אלא שמוגשבת לתוך פסוק קצר זה אפולוגטיקה שלמה — „סדר־כוחות מירבי", „שהספיק", ועוד „לדעת הרמטכ"ל" — כלומר, מייחסים את החלטת דיין לשיקולי הרמטכ"ל, למרות שהרמטכ"ל עצמו הציע גיוס הרבה יותר נירחב!

כאשר הדו לא דאג לתיגבור הקו מול המצרים, הרי היה לו „ביטחון מופרז", דבר ש„החליש את ערנותו". כאשר משה דיין לא דאג לתיגבור הקו מול המצרים, „היה שר־הביטחון שקט." הבדל מילולי מרתק. המלים „מופרז" ו„החליש" מעוררות אסוסיאציה שלילית. „שקט" היא מילה חיובית.

לראש הממשלה „עומדת... הזכות הגדולה" שהיא החליטה, בבוקר יום־הכיפורים, לפי דרישת הרמטכ"ל, לגייס את כל המילואים, בעוד שדיין רצה לגייס רק חלק. „זכות גדולה" — על כך שעשתה את המוטל עליה. לפי אותו ההיגיון, מיתה הוועדה צריכה לקבוע שדיין, שהתנגד לאותו גיוס מקיף, „לא עמדה לו זכות גדולה". גרוע יותר: שעשה מישגה חמור. אבל אין לכך זכר בדו"ח.

דיין נשאר בסדר גמור בהקשר זה.

משמע — גולדה ודיין, שהכריעו הכרעות חסרות, שניהם בסדר גמור, לילא רבב, בעוד שהרמטכ"ל אינו בסדר, למרות שהמלצתו שלו נתקבלה עלידי גולדה. מוזר!

האם גולדה לא מסרה בישיבת־הממשלה ב־4 באוקטובר את המידע החיוני על כל מה שקורה בגבולות — אין זה חלילה „מישגה", ולא כל שכן שאיננו „מישגה חמור". הוועדה רק אומרת, בהחילו זרחימו, ש„מן הנכון היה" (!) מציידה למסור את המידע או.

אומרים ש„הסיגנון הוא האדם". הסיגנון הוא גם הוועדה. העיוות היסודי של דו"ח ועדת־אגרנט — עיוות המתברר תוך ניתוח ענייני של מימצאיו — מתגלה כבר בעצם ניסוח הדברים.

אנאטומיה של עיוות

ה הכרך הסיגנוני בגישה לשני הדרגים — הצבאי והשילטוני — הוא פונקציה של הגישה היסודית של ועדת־אגרנט.

היא דנה בכל חומר־הדין את הדרגים הצבאיים. אבל היא מטחרת את הדרגים השילטוניים.

אין זה רק אי־צדק, כפי שאמר דדו, בתגובתו הראשונה והמרושמה: „יחס של איפה ואיפה."

אילו היה זה רק אי־צדק, ניתן היה לומר: הוועדה דנה דין־צדק את החיילים, אך לא מיצתה את הדין לגבי הפוליטיקאים.

האמת היא חמורה הרבה יותר.

אין כאן אי־צדק בילבד. יש כאן עיוות.

כדי להסביר זאת, מן הראוי להשתמש כאן בדוגמה של מאוניים. על הכף האחת מונח הפיקוד של צה"ל. על הכף השנייה מונח השילטון — שר־הביטחון, ראש־הממשלה, שרי־המיטבח, הממשלה כולה, ולמעשה גם ועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת. כאשר מתרוממת כף אחת של המאוניים, יורדת האחרת.

כאשר מקילים באחריות הדרג השילטוני, מוסיפים אוטומטית למישקל האחריות של הדרג הצבאי.

לא זו בילבד שנעשה כאן מעשה של איפה־ואיפה, על־ידי ההחמרה עם דדי, זעירא, גונן ועוזריהם, לעומת היחס הסלחני כלפי דיין, גולדה ושות'.

אלא שעל־ידי ההתעלמות מן האחריות הנוראה הרובצת על אנשי השילטון הפוליטי, **מטילים אחריות הרבה יותר חמורה על הדרג הצבאי.**

זהו, בקיצור נימרץ, העיוות.

האחריות המיניסטריאלית

ב עיקר מתמקד עיוות זה, ההורס את הבסיס המוסרי המעשי של דו"ח אגרנט — באישיותו, בתפקידו ובאחריותו של האיש משה דיין.

הוועדה עשתה את המאמץ המירבי — בגבולות ההיגיון, ומעבר לגבולות ההיגיון — לטהר את משה דיין מכל אחריות למחדלים הנוראים.

בגורה מחורה היא נעזרת בכך על־ידי תגועות־המחאה.

החל במושי אשכנזי, הטילו אנשי־התמחאה על משה דיין „אחריות מיניסטריאלית"

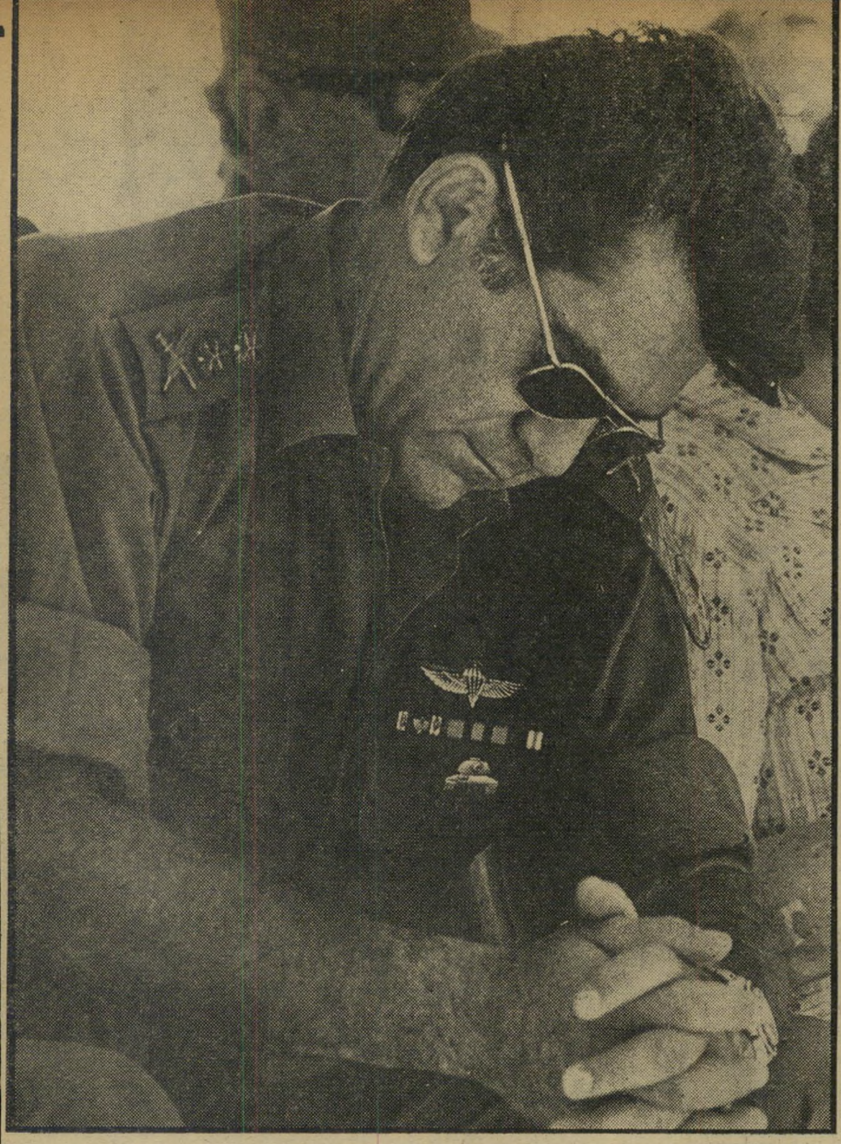

צחוק של מנצח, ארשת של מנוצח: מי היה המפקד העליון של צה"ל?

— אחת מאותן סיסמאות קלות, הגולדות כהרף עין, שאינן גבדקות לגופן כראוי, והעושות לאחר־מכן שמות בזירה המדינית.

שימת הדגש על „האחריות המיניסטריאלית" של משה דיין היא החטאת־המטרה.

אחריות מיניסטריאלית פירושה: השר אחראי, כלפי הכנסת והציבור, למישגים ולמחדלים המתרחשים בתחום מישרדו. גם אם לא היתה לו יד במישגים אלה, וגם אם כלל לא ידע עליהם.

מי שמעלה נגד דיין את סוגיית האחריות המיניסטריאלית בעניין עיקרי, נותן את ידו לפירוש זה: שהוא אחראי רק פורמלית, ובעקיפין, למה שהתרחש.

הוועדה עשה על תפיסה זו כמוצאת שלל רב, בשימחה בולטת. היא פוטרת את עצמה, ופותרת את הבעייה, בקביעה שעניינים של אחריות מיניסטריאלית אינם נוגעים לה, מפני שזהו עניין פוליטי. „לא ראינו כי מתפקידנו להביע דיעה על מה שעשוי להשתמע מאחריותם הפרלמנטרית (של שרים)... (זוהי) ביסודה שאלה פוליטית מובהקת, ומכאן שסבורים אנו כי אין לנו לעסוק בה."

הוועדה מסתמכת לצורך זה אפילו על אמנון רובינשטיין, אחד מראשי תנועת־המחאה שצמחו לאחרונה, שהוא מומחה למישפט חוקתי.

אינני מזלזל בסוגייה של אחריות מיניסטריאלית. אך, עם כל האהדה למי שמעלה סוגייה זו, הריני בא לטעון כי במיקרה המסויים שלנו זוהי סוגייה מישנית בהחלט.

אחריותו של משה דיין למחדלים הנוראים של יום־הכיפורים חורגים בהרבה מתחום האחריות המיניסטריאלית. אין היא אחריות עקיפה ופורמלית בלבד, אלא אחריות ממשית, מעשית וישירה.

אילו נערכה חקירה אמיתית בעניין זה, היא היתה מגיעה למסקנה החד־משמעית שמשה דיין נושא באחריות למחדלי יום־הכיפורים לפחות משתי סיבות חשובות יותר:

- **משה דיין היה המפקד הראשי של צה"ל עד לרגע פריץ המילחמה.**
- **משה דיין היה האחראי העיקרי ל„קונצפציה" של צה"ל, שחתמוטטה בעצם אותו רגע.**

„תרגיל ורדיגר"

ו וועדה הרגישה היטב שמוקד אחריותו של משה דיין הוא במעמד הפיקודי, האופרטיבי, לגבי צה"ל.

יש לציין שהתחמקותה מנקודה זו היא מלאכת־מחשבת. תרגיל של לוליינות הגיונית ומילולית.

כדי לחבין אותה, יש לזכור את „תרגיל ורדיגר".

כמעשה שהיה, כך היה:

לפני מילחמת יום־הכיפורים, באחת מהופעותיו בפני קצינים, אמר ח"כ לובה אליאב ששר־הביטחון אינו צריך להיות מומחה צבאי, כשם ששר־הבריאות אינו צריך להיות רופא. כדי למלא את תפקידו החוקי, די שיהיה פוליטיקאי מן השורה, אורח, שיפקח על מערכת־הביטחון.

אליאב יכול היה להשתמש בדוגמת של לוי אשכול (או של דויד בן־גוריון, שלא היה לו מושג בענייני־ביטחון כאשר נכנס לתפקיד זה לפני קום המדינה.)

אולם אליאב חיפש דמות אקטואלית, כדי להמחיש את טענתו (הנכונה כשלעצמה). בחפשו חבר־כנסת שיהיה ההיפך הגמור מטיפוס צבאי, שלף את שמו של אברהם ורדיגר, ח"כ פועלי־אגודת־ישראל, ואמר שגם הוא יכול היה להיות שר־ביטחון מוצלח.

(אחרי המילחמה התפרסמה מעשייה זו, כאשר הקצינים שנכחו בהרצאה המקורית אמרו לאליאב, לדבריו, שאכן מוטב היה אילו כיהן ורדיגר במקום דיין ערב יום־הכיפורים.)

וועדת־אגרנט חזרה, פשוט, על תרגיל־ורדיגר — אך בממזמה אחרת לגמרי.

בבואה לנתח את תפקידו ואחריותו של שר־הביטחון, עברה הוועדה לפתע למישור פורמלי־מופשט.

היא יצרה פיקציה — כדי להתחמק מן המצב הממשי ששרר בתקופת האירועים שנמסרו לשיפוטה.

לפי התיאור המופשט הזה, לא היה שר־ביטחון בשם משה דיין, בעל מעמד מסויים ותכונות מסויימות, שהשפיעו בהכרח על המתרחש.

לא. היה שר־ביטחון תיאורטי, עולם־שם, בעל מעמד תיאורטי, שממנו נובעות סמכויות תיאורטיות, ושעליו מוטלת אחריות תיאורטית. מין ורדיגר שכזה.

וכך אומרת הוועדה (ושוב, כדאי לשים לב לנסיבות, לא פחות מאשר לתוכן):

„לא נקבע מעולם ששר־הביטחון הוא מעין ‚רמטכ"ל־על', החייב להנחות את הרמטכ"ל בתחום אחריותו של זה בשטח האופרטיבי, או שהוא מבחינת מפקד־על־יון של צה"ל מתוקף היותו שר־ביטחון".

„לא נקבע". משמע: לא קיים. כפי שנאמר בשירו של הומוריסט יהודי־גרמני ידוע: „מפני שלא י כ ו ל להיות מה שלא צ ר י ך להיות."

ממילא: „לא ראינו מתפקידנו להיכנס לעובי־הקורה של תיאום הסמכויות בין שלוש המערכות (הממשלה וראשה, שר־הביטחון והרמטכ"ל)."

ומכאן קביעה הנשמעת ברגע הראשון כהגיונית וצודקת:

„אין אנו נזקקים אף לשאלה אחרת היכולה להישאל: האם על־פי כישורים מיוחדים או ניסיונו האישי של שר כלשהו — ובמיקרה של שר־הביטחון, מר משה דיין, כישוריו וניסיונו בתור מי שהיה בעבר בעצמו ראש־המטה־הכללי — יכול וצריך השר להגיע בתחומי אחריותו למסקנה אחרת, שונה או נוגדת את זו המוצעת לו פה־אחד על־ידי המומחים המיקצועיים שלו?"

עם כל הכבוד לוועדה, הריני קובע כי זוהי קביעה מפמרת־שיער, פסוק מיפלצתי ממש, מכחינת עיוות הדברים.

ובלשון עממית: כאן קבור הכלב. כלב ענקי, כפי שניווכח מייד.

המפקד הראשי של צה"ל

כ ל שופט, בבואו לגזור את דינו של נאשם, לוקח בחשבון את מעמדו. הוא מחמיר בדינו של נאשם משכיל, נאור, היודע היטב מהי משמעותו של פשע, לעומת נאשם פרימיטיבי, שאינו מסוגל להבין את השלכות המעשה שעשה.

גם מבחינה זו אין לקביעה האמורה של וועדת־אגרנט בסיס לעמוד עליו.

אבל היא מופרכת מיסודה מבחינה חמרה יותר עמוקה:

לוועדה לא נמסרה לחקירה פרשה תיאורטית, שבקשה לחסיק ממנה

מסקנות תיאורטיות לגבי מכונה חשיבה.

לוועדה נמסרו בחקירה אירועים מפוייחים מאוד, שבהם נהרגו אדפי בני־אדם, ושבהם פעלו אדחים חיוניים מסויימים, חיים.

אחת הדמויות המרכזיות באירועים אלה — אכן, הדמות המרכזית בה"א הידיעה — היה שר־הביטחון המסויים־מאוד, משה דיין.

לא חשוב מה היה צריך לעשות שר־הביטחון אחר — ורדיגר, למשל; כשם שלא חשוב איך היה הרמטכ"ל מתנהג אילו היה ורדיגר שר־הביטחון שלו.

יש להניח שהכל היה קורה אחרת, במיקרה זה.

אבל שר־הביטחון לא היה ורדיגר, אלא משה דיין. ועובדה זו קבעה את מהות ההתרחשויות.

מעמדו המיוחד של משה דיין בשעה שהתרחשו הדברים אינו ענין מישני, פיקאנטי, רכיליתי. הוא מהווה את אחד המרכיבים היסודיים של המאורעות עצמם.

משה דיין לא הגיע למישרד־הביטחון בדרך פוליטית שיגרתית — כפי שיכול היה להגיע אליו אברהם ורדיגר, או כפי שאכן הגיע אליו לוי אשכול.

דיין הגיע למישרד על גבי תנועה ציבורית גדולה, בשעת מצוקה נפשית של האומה, מפני שהיה בעל תכונות מסויימות, מפני שהיה לו עבר צבאי מסויים, והיתה שד רמטכ"ל עטור־ניצחון.

עובדה זו קבעה לו, למן הרגע הראשון, מעמד מיוחד — הן לגבי הממשלה, הן לגבי צה"ל. הוא לא היה ורדיגר.

מייד בבואו לצה"ל, ערב מיחמת ששת־הימים, שינה את כל תוכניות־המיבצעים. הוא עצמו, וחסידיו, ציינו זאת אז השכם והערב, כדי להוכיח שהוא היה המנצח של מילחמת ששת־הימים. הוא התערב במחלקים אופרטיביים, ונתן לצה"ל הוראות מיבצעיות.

כמה מהפרשות המפורסמות ביותר הוכיחו לא רק שדיין הוא המפקד המיבצעי העליון של צה"ל, אלא גם שהוא תובע לעצמו את ההחלטה הכרוכה בכך. למשל: מיבצע שיחרור מטוס סבנה בנמל־התעופה לוד, שבו נכחו גם דיין וגם דדו — כשכל ההחלטה נוקפה לזכות דיין.

בלשון הוועדה, הוא היה „רמטכ"ל־על".

בלשון אחרת, משה דיין היה „המפקד הראשי" של הצבא — מעמד הקיים בצבאות רבים בעולם.

לא חשוב כלל מה אומר, לגבי זה, החוק הישראלי. אין לנו חוק. כפי שמעידה הוועדה, מעולם לא נקבע בבירור מהו התיחום בין שר־הביטחון והרמטכ"ל. ומכיוון שדבר זה לא נקבע, היה תלוי, בכל שנות קיום המדינה, באישיותם של האנשים המסויימים שאיישו, בכל עת, את שני התפקידים האלה.

שני הרמטכ"לים־לשעבר בוועדה, יגאל ידין וחיים לסקוב, ידעים זאת היטב — מכיוון שדווקא שניהם פרשו מצה"ל על רקע של התנגשויות חמורות בינם לבין שר־הביטחון ועוזריו, בגלל הוויכוח על תיחום הסמכויות.

הריני קובע:

החל ב־1 ביוני 1967, ועד לשעה 13.45 ביום ח' 6 באוקטובר 1974, היה משה דיין בעל מעמד מיוחד, פיקודי ואופרטיבי בלפי צה"ל.

מעמד זה חוסל (לפחות זמנית) עם פרוץ מילחמת יום־הכיפורים, מפני שבאותו רגע התמוטטה האוטוריטה של דיין, ובמשך כל המילחמה סירבו הרמטכ"ל, אלוף פיקוד־הדרום ושאר הקצינים לקבל פקודות משר־הביטחון הכושל. רק תודות לסירוב זה הפכו ההוראות ל„עצות מיניסטריאליות" חסרות־שיניים — למרבה מזלם של צה"ל והמדינה. (במעט כל „עצותיו" של דיין במהלך המילחמה היו הרות־אסון, פרי התמוטטותו האישית בראשית המילחמה.)

על־כל־פנים — בשנים שקדמו למילחמת יום־הכיפורים היה משה דיין הסמכות האופרטיבית העליונה בצה"ל. הרמטכ"ל דויד אלעזר קיבל סמכות זו, והוא הדין לגבי כל הקצונה הבכירה.

מי שמעלים עובדה יסודית זו, או מתעלם ממנה, מזכרח להגיע לתמונה מעותת ללא־תקנה של אירועי ערב־המילחמה.

והוועדה אכן מגיעה לתמונה מעוותת כזאת.

מילחמה בסוף הקיץ

ב רגע שמכנסים חוליה חסרה זו לדו"ח אגרנט, מקבל הדו"ח כולו משמעות אחרת. הוא מצטרף, למעשה, לכתב־אישום חמור ביותר נגד משה דיין.

בטיעון נגד דדו מאשים הדו"ח את הרמטכ"ל על „שלא עשה מאמץ של ממש להגיע להערכת־מפקד משלו. האמצעים לכך היו בידו, בין היתר בצורת מידע חשוב שהופץ לכישכתו (ריכוז של מודיעין־צבאי־טכני)."

האשמה זו נכונה שבעתיים כשהיא מכוונת כלפי משה דיין, כשר־הביטחון, שהיה גם מפקד־על, היה עליו להגיע להערכת־מפקד משלו, ולהפיק מן המידע את המסקנות.

הדו"ח עצמו מגלה פרט מעניין: דיין אכן הגיע להערכה משלו ארבעה וחצי חודשים לפני יום־הכיפורים. ב־21 במאי הודיע דיין למטכ"ל: „אני כעת מדבר בתור נציג הממשלה. וגם על יסוד אינפורמציה. אנחנו, הממשלה, אומרת למטה הכללי — ג'נטלמנים, בבקשה להתכונן למילחמה, כשאלה שמאיימים לפתוח במילחמה הם מצרים וסוריה... יש להביא בחשבון חידוש המילחמה בחצי השני של קייץ זה."

הוועדה מצטטת קטע זה כדי לחפות על דיין ולטהר אותו. למעשה היא עושה את ההיפך, כי הקטע הזה מביא ראיות חמורות ביותר נגד דיין.

מה נובע ממנו? לפחות חמש המסקנות הבאות:

- לדיין היתה הערכת־מצב משלו, שלא היתה תלוייה בשום הערכה מלמטה.
- דיין נהג להזהיר את המטכ"ל מפני סכנת־מילחמה, על סמך המידע המדיני שעמד לרשות הממשלה ולרשותו. כלומר: לא המטכ"ל היה צריך להזהיר את דיין, אלא דיין היה צריך להזהיר את המטכ"ל.
- דיין היה מודע לסכנה של חידוש המילחמה „בחצי השני של הקייץ." לכן, כאשר הגיעו לידיו דו"חות המודיעין, שהעידו על תכונה מיוחדת של צבאות־ערב, היה צריך להסיק מייד כי סכנת־המילחמה התחדדה. מכאן שחובתו היתה למסור התרעה חמורה למטכ"ל, ולפסול את הערכת ראש־אמ"ן.
- **ב־5 באוקטובר בבוקר, כאשר מסר הרמטכ"ל לשר־הביטחון „ידיעות מדאיגות נוספות" (כדברי הדו"ח) היה דיין צריך להסיק מייד שאזהרתו הקודמת, מסוף חודש מאי, מתאמתת, ולנקוט את הצעדים הדרושים לקידום פני המילחמה. הוא לא עשה זאת — לא באותה שיחה עם הרמטכ"ל, ולא בשיבת שרי־המיטבח שהתקיימה לאחר מכן.**
- חשוב לשים לב לכך שבחודש מאי הזהיר דיין את הג'נטלמים (אגב, איזה סיגנון קליל ומשעשע, בדיונים על מילחמה שבה עתידים היו להרג אלפים!) שאת המילחמה יפתחו „מצריים וסוריה". כאשר הגיעו הידיעות על תכונה צבאית אדירה בשתי חזיתות אלו, תוך תיאום בולט ביניהן — היתה דריכותו של משה דיין חייבת להגיע לשיאה.

ואולם מה קרה?

„השר החרשם מדאגתו..."

ב ישיבת הממטכ"ל, ב־24 בספטמבר הביע אלוף פיקוד־הצפון, יצחק („חקה") חופי, דאגה נוכח תיגבור המערך הסורי. לדברי הדו"ח: „שר־הביטחון מתרשם מדאגתו... ביום 26 בספטמבר, ערב ראש־השנה, הוא ביקר שם, כדי לעמוד על המצב מקרוב, ואף השמיע דברי־אזהרה באוזני הסורים. הוחלט על חיזוק מסויים של מערך השריון והארטילריה ברמת־הגולן."

גם מקטע זה נובעות האשמות חמורות כלפי דיין:

- מוכח כאן שכבר לפני ראש־השנה ידע דיין על תכונה חמורה ומדאיגה, לפחות בחזית הסורית.
- **על רקע אזהרתו הקודמת לגבי אפשרות של התקפה מצרית־סורית בסוף הקיץ, זה היה צריך להדליק אצלו אור אדום.**

אולם בשבועיים שלאחר־מכן, כאשר הלכו והצטברו הידיעות על הגברת הכוחות בשתי החזיתות, התעלם מהן כליל. לא מיהר לבקר בחזית המצרית, כדי להיווכח במו־עיניו אם גם שם יש מקום לדאגה, כמו בצפון. הוא לא הזהיר את המצרים, כפי שהזהיר את הסורים, וגם לגבי סוריה לא עשה דבר, מלבד השמעת „דברי אזהרה" ו„חיזוק מסויים" של הכוחות — חיזוק שהיה אפסי, לעומת הסכנה המצטברת.

על רקע זה, מוזר ביותר שדיין לא נקט שום צעד כדי להביא לגיוס מערך־המי־לואים כבר למחרת ראש־השנה. מחדל מואר באור יותר ויותר מוזר, ככל שמתקרבים ליום־הכיפורים. תיאור הוועדה, שבא לטהר את דיין, טומן בחובו האשמה חמורה ביותר כלפי דיין — לא רק מבחינה מיניסטריאלית, אלא גם מבחינה אופרטיבית.

- ב־3 באוקטובר התכנסו שרי־המיטבח (גולדה, דיין, גלילי, אלון) עם הרמטכ"ל ועוזר ראש־אמ"ן. בישיבה זו נדונו הידיעות על המצב בחזיתות. איש־המודיעין הודיע שהאפשרות של „מילחמה משותפת מצרית־סורית" אינה נראית לו סבירה. מוסיפה ההודעה: „איש מן הנוכחים לא חלק על הערכתו."

כלומר: משה דיין, שהודאג עשרה ימים לפני־כן מדברי חופי ואין לרמת־הגולן, לא השמיע בישיבה זו אף מילה אחת של התרעה. הוא גם לא חלק על החלטתה של גולדה, לדון בעניין בישיבת הממשלה רק כעבור ארבעה ימים, ב־7 באוקטובר.

- שאננות זו באה לידי ביטוי נוסף ב־5 באוקטובר, ערב יום־הכיפורים, כאשר השתתף דיין בשלוש פגישות: אחת עם הרמטכ"ל, אחת עם הרמטכ"ל ועם ראש־הממשלה, ואחת עם שניים אלה וחמישה שרים נוספים.

בכך הפגישות האלה לא דרש דיין שום גיום של מיזואים.

- הוועדה מזכירה את הקשיים שנבעו מן השבתון של יום־הכיפורים. אולם הוועדה אף אינה מעלה בדעתה ששר־הביטחון היה צריך לדרוש ב־5 באוקטובר, נוכח המצב החמור, כי בשעה זו לא ייפסקו לפחות שידורי־החחשות ביום־הכיפורים.

עצם אי־העלאת הדרישה כזאת — אמצעי־הזהירות המינימלי במצב כזה — מוכיחה כי השר לא היה מודאג כלל.

- בתגובה על דברי חופי, 10 ימים קודם־לכן, השמיע דיין „דברי אזהרה" לסורים. מוזר שלא מצא לנכון להשמיע ב־5 באוקטובר אזהרה למצרים. אזהרה כזו, שיכלה לשכנע את המצרים כי גורם ההפתעה לא יעמוד להם, היתה מסוגלת — אולי — לעכב את ההתקפה.

רק גיום חלקי

א ך לשיא מגיע הדו"ח בתיאור מהלך המאורעות ביום־כיפור עצמו. היתה דרושה לוליינות ניסוחית כדי לטהר את דיין לגבי מאורעות אלה — בה־בשעה שהעובדות המובאות על־ידי הוועדה עצמה מורות על אשמתו בבירור.

בבוקר אותו יום „נתקבלה הידיעה שהפכה את המילחמה לוודאית." לאחר־מכן נערכו הפגישות הבאות: (א) הרמטכ"ל עם עוזריו הבכירים, (ב) הרמטכ"ל עם שר־הביטחון, (ג) הרמטכ"ל ושר־הביטחון עם גולדה.

בפגישה הדו־דיון דרש דדו את גיום כי מערך המיזואים. דיין הסכים לגיום חלקי בילבד.

זוהי, אולי, העובדה הכוזבת ביותר בדו"ח כולו. איך הופכים אותה לכתב־אשמה נגד דדו, תוך טיהור דיין?

הדבר נעשה בדרך הניסוח. הדו"ח אינו שם את הדגש על ההצעה האופרטיבית — אלא על נימוקיה, כביכול.

ההצעה של דדו, שהיתה נכונה לחלוטין, מובאת בצורה שנועדה לעורר את הרושם שדדו זנח באותו רגע את תפקידו המכריע: לעצור את האוייב. הצעה של דיין, שהיתה בגדר שערורייה, מובאת בצורה שנועדה לעורר את הרושם כי דיין דאג לתפקיד העיקרי, ולא עסק בשטויות.

והנה הקטע כולו:

„בדיון בין שר־הביטחון והרמטכ"ל המליץ הרמטכ"ל על גיוס מערך־המילואים כולו, כדי להתכונן להתקפת־נגד בקנה־מידה גדול אחרי עצירת האוייב. מאידך, שר־הביטחון היה בעד גיוס אותו סדר־כוחות מירבי שהספיק, לדעת הרמטכ"ל, למטרת מיגננה."

כתוצאה מוויכוח זה חל, להברי הוועדה, עיכוב של שעתיים בגיוס. הוועדה אינה מאשימה בכך את דיין, שהתנגד להחלטה הנכונה, אלא את הרמטכ"ל, שעמד על דעתו הנכונה.

(המשך בעמוד 14)

דיין במוצב ברמת־הגולן: דאגה והתרעה

העם

לפטר! לפטר! לפטר!

ועדת אגרנט „פתחה את השיבר" — וגרמה לתוצאה שלא העלתה כלל על דעתה

חמישה חברי הוועדה לא העלו על דעתם מה תהיה השפעת הדו"ח החלקי ש־הניחו על שולחן הממשלה וועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת.

הדו"ח הראשון של ועדת אגרנט טיהר לחלוטין את ראש־הממשלה ואת שר־הבי־טחון. הביקורת היחידה שנמתחה בו היתה על קציני־צבא.

התוצאה הצפויה: החלפת כמה קציניים,

גורודיש
התקפת־נגד

והסרת העניין מסדר־היום. הממשלה, ש־קמה זה עתה מחדש תוך מאמצים כה קשים, יכלה לשכוח את העניין כולו.

ההתפוצצות. אם חשבו חברי הוועדה שזאת תהיה התגובה, הרי הם טעו. הציבור הגיב בצורה בלתי־צפוייה לגמרי.

כל הזעם, התיסכול והשינאה שהצטברו במדינה מאז יום־הכיפורים, כאילו התפרצו בבת אחת. בן לילה הציפה את המדינה כולה, כימעט מקיר אל קיר, הדרישה לפטר את משה דיין. רבים הוסיפו על כך את הדרישה לפטר את גולדה מאיר, ולא מעטים רצו בסילוקם של כל האישים שכיהנו בממשלה ערב יום־הכיפורים.

איך הביא דו"ח אגרנט לתגובה כזאת — כשהוא עצמו מסיק מסקנה הפוכה.

פריצת הסכר. למעשה עשתה הוועדה רק דבר אחד, המקובל על הכל. היא קבעה סופית, בצורה עובדתית מוסכמת, שאכן היה מחדל גורלי בהערכת המודיעין ובגיוס הכוחות ערב יום־הכיפורים.

קביעה זו לא חידשה דבר. גם לפני כן לא היה איש רציני במדינה שפיקפק בכך. אולם הדו"ח נתן להרגשה כללית זו את הגושפנקה הרשמית הסופית.

„המחדל" הפך מסיסמה לעובדה מוכחת. אישור פורמלי זה הוא שפרץ את הסכר, אשר חסם עד כה את כל התביעות להסקת מסקנות. בסלאנג הצברי, „הוא פתח את השיבר".

דרור דרגשות. עד כה ניתן היה להתנגד לכל מסקנה בטענה: „העניין טרם נבדק. לא הוכח שבכלל היה מחדל. המ־תינו למסקנות הוועדה."

הדו"ח החלקי סילק מחסום זה מן הדרך — וקרא דרור לכל הרגשות, המאווייים וה־יצרים שנשארו כבולים במשך חצי שנה.

זאת היתה תרומתה — היחידה כימעט — של הוועדה. היא הספיקה כדי ליצור את המשבר הלאומי הגדול ביותר מזה שנים.

מישפט

גונן מגונן על עצמו

האם יחליטו שופטי בית־המישפט העליון כי נשיאם ועמיתם שגו שגיאה חמורה?

כמה משופטי בית־המישפט העליון בישראל יעמדו בקרוב בפני ההכרעה הקשה ביותר בחייהם. הם נתבקשו להחליט כי נשיא בית־המישפט, שימעון אגרנט, ו־עמיתם משה לנדוי, שגו שגיאה חמורה ביותר.

שום שופט במדינה אינו מקנא בהם.

מודיעין וישיריון. כאשר ניתך הפגז של הדו"ח החלקי על ראשיהם של קציני צה"ל (ראה לעיל, וכתבה בעמודים 11—8), הגיב כל אחד מן הניפגעים בהתאם ל־אופיו.

איש המודיעין, אלי זעירא, שתק, כדרך איש־מודיעין. כך נהגו גם כל שאר אנשי־המודיעין שגונו בדו"ח.

איש הפלמ"ח הוותיק, דויד („דדו") אלעזר התפטר מייד, שיגר מיכתב שכמה מפסקיו נחרטו בתודעת הציבור ועוררו אהדה כללית כלפיו. לקראת התג הוצף ביתו ברמת־אביב בפרחים ובברכות־עידוד, ביניהם מאנשים שלא הכירם מעולם.

איש־השיריון, שמואל („גורודיש") גונן, שנותר חשוף בצורה, עבר מייד להתקפה נגדית. לצורך זה גייס את עזרתו של עורך־הדין ברוך שימפן.

הכייבי של יש"ש. הפגז הנגדי של גורודיש היה בעל מישקל כבד. הוא פנה לבית־המישפט, בעתירה שנועדה למעשה לפסול את הדו"ח החלקי. היא עמדה על בסיס מישפטי מוצק. היתה מעוגנת היטב בחוק־ועדות־החקירה.

חוק זה, שנחקק על־ידי הכנסת ב־1968, הוא אחד החוקים המודרניים, והשקולים ביותר במדינה. הושקעה בו עבודה קפדנית הרבה יותר מאשר בחוק רגיל.

כי לגבי יוזם החוק, שר־המישפטים דאז יעקוב־שימשון שפירא, היה זה כימעט מיפעל־חייו. בחוק זה ביקש לפרוע חוב מוסרי שהוא חב, לדעתו, לדויד בן־גוריון, עימו התנגש בצורה חמורה כאשר פילג בן־גוריון את מפא"י. בי"ג הזקן עשה זאת מפני שחבע למנות „ועדת־חקירה מישפטית" לבירור עסק־הביש („פרשת לבון"). באותה שעה לא היה קיים שום חוק שיאפשר מינוי ועדה כזו.

שפירא החליט למלא פירצה זו, יום חוק שאין לו אח דומגמה בשום מדינה אחרת. הוא טיפל בו באהבה, כאילו היה בבת־עינו. בכל שלבי החקיקה לוותה ההצעה בוויכוח ענייני ער, ולא היתה בה אף נקודה שלא לובנה עד תום.

„ידיע חיו"ר..." סעיף 15 של החוק היה מושא לחקיקה ליברלית. הוא קבע: „ראתה ועדת־חקירה שפלוני עלול להיפגע מן החקירה או מתוצאותיה, יודיע לו יושב־ראש הוועדה במה הוא עלול להיפגע ויעמיד לרשותו, בדרך שימצא לנכון, את חומר הראיות הנוגע לאותה פגיעה, וה־נמצא בידי הוועדה, או בידי מי שהוטל עליו לאסוף חומר לפי סעיף 13.

„אדם שהודע לו... רשאי להתייצב לפני הוועדה, אם בעצמו ואם על־ידי עורך־דין, להשמיע דברו ולחקור עדים, אף אם כבר העידו בפני הוועדה, ורשאית הוועדה להתיר לו להביא ראיות..."

כך, בשפה פשוטה ובהירה, מעניק החוק לניפגע את כל הזכויות מהן נהנה נאשם במישפט פלילי. ועדת ויתקון העניקה זכות זו, בין השאר, למוטי פרידמן, שמיגה עורך־דין ולקח חלק בכל שלבי החקירה.

„לא הגיע הזמן". מכל הקציניים שעמדו להעיד בוועדה, היה גורודיש מודע ביותר לנזק העלול להיגרם לו. כי גורודיש כבר נענש על חלקו במלחמה, ללא דין וללא בירור כלשהו, כאשר סולק לפי דרישת דיין מפיקוד הדרום, בסוף חודש נובמבר 1973, אחרי שהגיש תביעה ל־מישפט צבאי נגד אריק שרון.

משום כך, ב־27 בנובמבר, תשעה ימים בלבד אחרי החלטת הממשלה על מינוי הוועדה, פנה גורודיש אל השופט אגרנט, בדרישה רשמית לממש נגדו מראש את זכויות הסעיף 15: „...אי לזאת הנני פונה אליך... ומבקש לאפשר לי להיות נוכח בדיוני הוועדה, מתחילתם, ולהיות מיוצג על־ידי עורך־דין, בהתאם להו־ראות החוק."

על כך השיב מזכיר־הוועדה, השופט דויד ברטוב, כבר כעבור יומיים: „נתב־קשתי על־ידי יו"ר הוועדה להודיעך כי בשלב זה של החקירה אין הוועדה רואה כי הגיע הזמן להפעלתו של סעיף 15 הנ"ל לגביך."

גורודיש הופיע כמה פעמים בוועדה, העיד ארוכות. את הודעתו הראשונה של מסקנות הוועדה קיבל באמצעות הרדיו, כמו האזרחים, שמע את פרטי הדו"ח החלקי בשעה 10 בערב בשידורי ישראל. מעולם לא הועמד על־ידי הוועדה על כך, שהוא עלול להיפגע.

„הוצאת בעל־דין". נראה כי הוועדה עצמה חשה שהתנהגותה זו טעונה הסבר. על כן כללה בדו"ח החלקי עצמו סעיף על „השימוש שהוועדה עשתה בסעיף 15."

קבעה הוועדה, לגבי גורודיש (מבלי להזכירו בהקשר זה בפירוש): „לא הפעלנו את סעיף 15 כאשר עדותו של פלוני כמות־שהיא הביאה לידי הסקת מסקנת לחובתו (מעין הודאת בעל־דין), או כאשר מסקנה כזאת נבעה ממיסמך שהוא היה צד לו, או מזיכרון־דברים או פרוטוקול, על דיונים שבהם השתתף..."

היה זה, במיקרה הטוב ביותר, פירוש דחוק לסעיף 15. לפירוש כזה זכר בסעיף עצמו. גם אילו נתקבל הפירוש, יכול היה להיראות צודק רק במיקרה שאדם מורשע מבלי להודקק לשום עדות אחרת ולשום מיסמך אחר, או שלא ייתכנו פירושים שונים למיסמכים ולפרוטוקולים. במיקרה של גורודיש, קשה מאד לקבל גירסה זו.

גיחה סודית. כן נאמר בדו"ח, ל־חובתו של גורודיש, שאסור היה לו להי־עדר ממיקדתו ביום שבו „בוצעה גיחת־צילום חשובה ביותר." אילו נחקר גורודיש על כך, היה מתברר לוועדה

פרט אחר: הדו"ח מציין שגורודיש לא ביקש תוספת של כוח סדיר, על אף האיום שבמערך המצרי. אילו נחקר, היה בוודאי משיב שלא היה צורך בדרישה כזו, כיוון שקיבל את התגבורת ביום ו', ערב המיל־חמה, ללא דרישה מיוחדת.

הדו"ח החלקי קובע שאינו מסיק מסקנה סופית כלפי גורודיש, מפני שאינו נכנס לבירור המאורעות שאירעו אחרי פתיחת האש. אולם לאורך כל הפרק הדן בגורודיש קובע הדו"ח שמחדלי אלוף פיקוד הדרום גרמו לתוצאות חמורות בשלב הראשון של המילחמה — מבלי שהוועדה חקרה כלל מהאירע בשלב זה.

„התייצב וליתן טעם..." כתב עורך־הדין ברוך שימפן („פרקליט הימ־אים") בעתירתו:

„העותר יטען כי עד כמה שנוגע אליו התנהל הדיון בוועדה, נקבעו מימצאים, הוסקו מסקנות וניתנו המלצות לכללי ה־צדק הטבעי, בניגוד לקביעת החוק ול־כוונת המחוקק, ובאופן שגורם לו עוול חמור."

על כן: „מתבקש בית־מישפט נכבד זה להזמין את חברי ועדת אגרנט ונציג הממשלה לדין, ולצוות עליהם להתייצב וליתן טעם מדוע לא יבטלו מעיקרו את הדו"ח החלקי עד כמה שהוא מתייחס לעותר, ומדוע לא יבטלו את המימצאים, המסקנות וההמלצות..."

על כסאו

ישב זר – מי יירש את דיין?

משה דיין הגיע אל משרד־הביטחון בחודש מאי 1967 על גבי גל סטיכי, בלתי־רציונאלי ומסוברק־למחצה.

על רקע מצב החרדה שנוצר אז בעם, בתקופת ההמתנה שקדמה למילחמת ששת־הימים, אירעו זעזועים חברתיים ופוליטיים תת־קרקעיים, שעל פני השטח התמקדו בחיפוש אחר „המנהיג המושיע". זה נמצא או בדמותו של משה דיין, שבסיוע תנועות ציבוריות מסוברקות, מאמרי־תמיכה בעי־תונות היומית וההפגנות של נשות וינדזור העליזות, הגיע אל כס שר־הביטחון. הת־בסא משה דיין לאחר מכן בליגלוג: „מאה אלף חיילים מצריים הכניסו אותי למשרד הביטחון."

השבוע חזרה אותה תמונה עד עצמה בדיוק נמרץ, אבל בצורה הפוכה. ומי שרצה יכול היה לר־אות בכך צדק היסטורי.

שוב חולל זעזוע תת־קרקעי גלים חבר־תיים ופוליטיים בלתי־צפויים לבלימה. אלא שהפעם הם התנפצו בכיוון הפוך. התנועה הציבורית הספונטנית, חסרת־המנ־היגות וחסרת המטרות המגובשות, שניזונה מגיפוף החלום הישראלי ומהתיסכול הלאו־מי בעיקבות מילחמת יום־הכיפורים, הת־מקדה שוב במשה דיין. אלא שהפעם היא תבעה לסלקו. אותו גל סטיכי שהרים את דיין אל כס שר־הביטחון — הוא שהוריד־משם, השבוע.

ואם מאה אלף חיילים מצריים הכניסו את דיין ב־1967 למישרד־הביטחון, הרי ב־1974 הוציאו או־תו משם 100 אלף חיילים ישרא־ליים — משוחררים.

עם כל הביקורת כלפי משה דיין, ועם כל ההכרה באחריותו למחדלי המילחמה, אי־אפשר היה להתעלם מהעובדה שהגל הצי־בורי שהוריד אותו היה בעיקרו בלתי־רציונאלי. שום כוח פוליטי לא יכול היה לעמוד בפניו. אפשר היה למנות עשר ועדות־חקירה שהיו מגיעו למסקנות כי משה דיין נקי מכל אשמה בקשר למחדלי המילחמה; אפשר היה להאשים את כל יריביו בניצול המצב לתועלת אינטרסים פוליטיים וחטיבתיים קטנוניים — אבל אי־אפשר היה לעמוד מול זרם־המעמקים הזה ששטף בנחשולים אדירים דווקא באפיק בו ניצב משה דיין.

אלף פעמים יכול היה משה דיין לחזור על המישפט שהשמיע השבוע: „אין בכוונתי להתפטר!" למרות זאת הגיע הוא עצמו ל־מסקנה הכרתי־נמנעת — שעל אף ש„טוהר", כביכול, על ידי דו"ח

הכינויים של ועדת אגרנט — אין הוא יכול להמשיך יותר בתפקידו כשר־הביטחון.

פרישה אל עמדת־כוח

א כך ההכרה בכך שדיין צריך ללכת, והביצוע של מסקנה זו הלכה למעשה — אינם דברים זהים.

לא עצם ההסתלקות של משה דיין מ־תפקיד שר־הביטחון היא החשובה והקובעת. מה שמכריע הוא — צורת ההסתלקות. כי הוצאתו של משה דיין ממשרד־הבי־טחון, כמוה כהוצאת חופן של חיטים מערימה של זרעונים. היא מהווה פירוק של מיסגרות ומערכות התלויות וקשורות זו בזו. לכן התרכז השבוע המשבר הפו־ליטי בישראל סביב הבעיה: איך לסלק את דיין?

הפיתרון הפשוט ביותר היה הדחתו. אך פיתרון כזה היה בלתי־אפשרי לחלוטין. פירושו היה סילוק אנשי רפ"י מהקו־אליציה הממשלתית, דבר שהיה גורר אח־ריו מייד את פירוק הקואליציה ופותח, פתח להקמת קואליציה ימנית ש להליכוד — המפד"ל — ורפ"י.

הדחת דיין היתה מבשרת פילוג במפלגת העבודה ומחייבת עריכת בחירות חדשות.

דיין עצמו היה זה שהציע את ההצעה האלטרנטיווית: התפטרות כל הממשלה, והקמת ממשלה חדשה על ידי גולדה מאיר, מבלי שידרוש לעצמו את תפקיד שר־הביטחון בממשלה החדשה.

התפטרות כזו של הממשלה כולה היתה מתפרשת כהכרה באחריותה הקולקטיבית של הממשלה למחדלי המילחמה, ומחקת את אחריותו האישית של דיין. אלא שהת־פטרות קולקטיבית כזו, גם היא לא היתה אפשרית.

היא עמדה בניגוד מוחלט לאינטרסים של שתי השותפות הזוטרות בקואליציה, ה־מפד"ל והליברלים העצמאיים. למיפלגות אלה היו שרים שהיה ברור להם כי אם יעופו — יעופו לאורך כל הדרך, וספק אם יחזרו לכהן כשרים בממשלה החדשה ש־תקום. משום כך היה זה משעשע לראות שרים כמו גדעון האוזנר מל"ע, ויצחק רפאל מהמפד"ל, מנמקים השבוע את הת־נגדותם להתפטרות הממשלה הקיימת ב־אותם נימוקים עצמם.

אבל הסכנה לא נשקפה רק ל־שותפות בקואליציה, אלא למערך עצמו. לפינחס ספיר ולחבריו בצ־מרת העבודה היה ברור כי אם ח־ממשלה תתפרק, כמעט בלתי־אפ־שרי יהיה להקימה מחדש. בגלל המצב הפנימי הקיים במפד"ל, ספק אם ניתן יהיה להחזיר את ח־מפד"ל שוב לקואליציה. היה זה כמו לחטיר ביצה על הארץ ולנפ־צה ולנסות אחר־כך להדביקה מח־דש, על תכונתה.

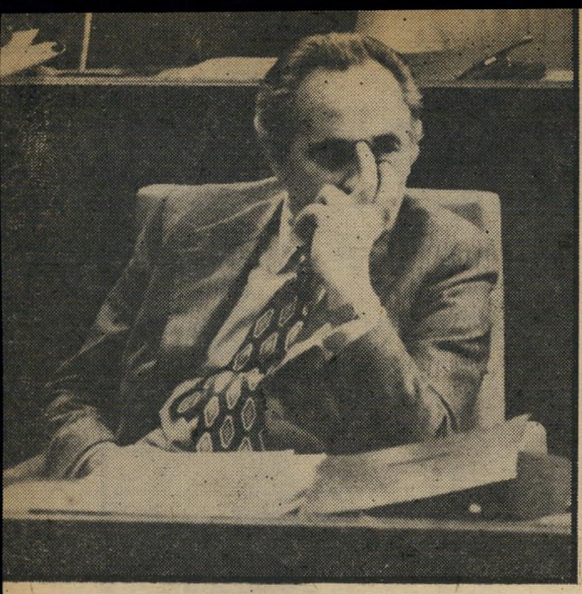

מזעמד פרס
גולדה התנגדה

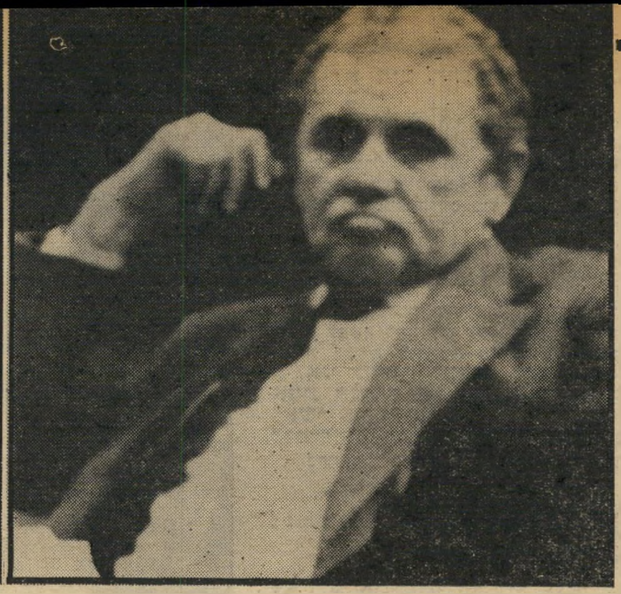

מזעמד צדוק
אנטי גנראל

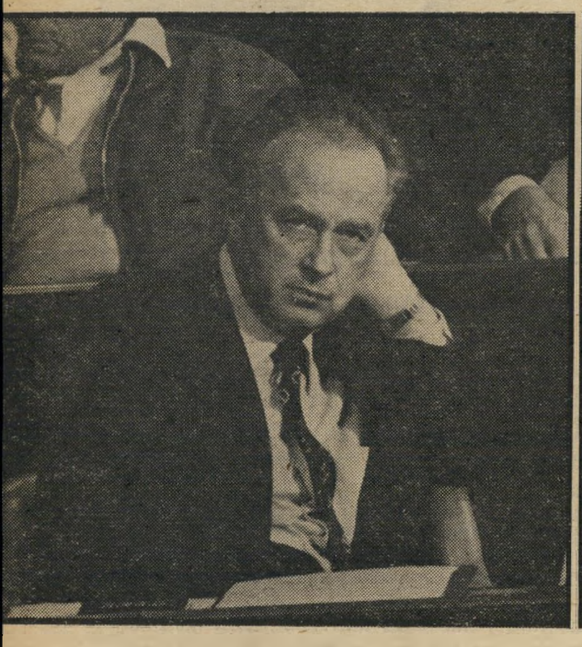

מזעמד רבין
תקן של „כימעט"

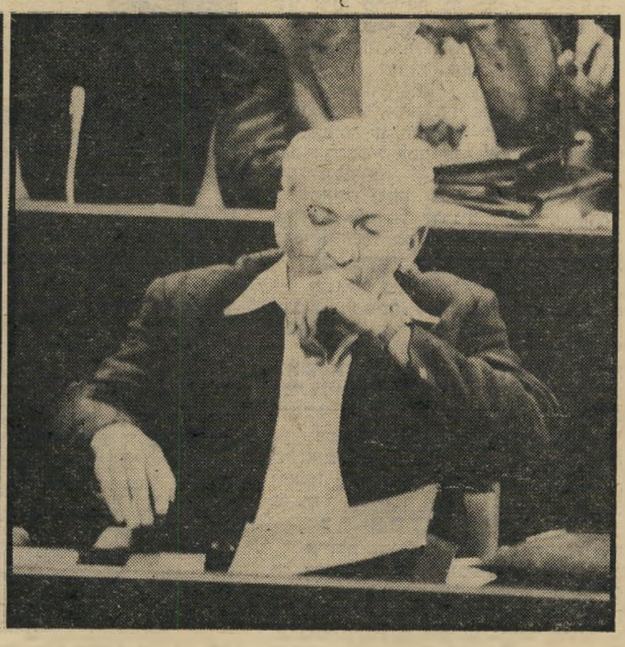

חשש ממסקנות נוספות
מזעמד בריב

כאשר הציע דיין את הצעתו להתפטרות הממשלה כולה, כדי להרכיבה מחדש תוך חילופי תיקים, ידע בדיוק שזוהי הצ־עה שאף אחד מהשותפים הקואליציוניים לא יוכל לקבלה. דווקא משום כך היקנתה לו הצעה טכסיסית זו עמדת מיקוח פו־טנטית. היא איפשרה לו לפרוש ממישרד־הביטחון לא מעמדת־חולשה אלא מעמדת־כוח, כשהוא שומר בידו את כל האופציות, ואת הכושר להכתיב את הרכב הממשלה הבאה. כך יכול היה להמשיך ולהחזיק בתיק־הביטחון גם מבלי להיות שר־הבי־טחון.

ולכך בדיוק נועדה הצעת־הפשרה לפתרון המשבר, שהציעה לערוך חילופי־תיקים ב־תוך הממשלה, מבלי שזו תתפטר.

האיש ששרף את עצמו

ב הסכמתו לפרוש ממישרד־הביטחון מבלי לתבוע את התפטרות הממשלה כולה ומבלי לגרום לפילוג שיביא בעקבו־תיו בחירות חדשות — קיבל משה דיין לידיו את זכות הווטו להכרעה בשתי השא־לות החשובות ביותר:

- **מי יהיה יורשו בתפקיד שר־הביטחון?**
- **איזה תפקיד יקבל הוא עצ־מו בממשלה חבאה?**

אילו היה הדבר תלוי רק בו, היה דיין בוחר כיורשו במישרד־הביטחון את חברו לחטיבה ועושה־דברו, שמעון פרס. מינויו של פרס כשר־הביטחון היה מאפשר לדיין להמשיך להיות שר־הביטחון בפועל גם להבא. אפילו אנשי הגוש בחטיבת מפא"י לא היו מתנגדים למינוי זה, כדי לשמור על שלימות המיפלגה.

ואומנם, במחלך המגעים שהת־נהלו השבוע במיפלגת העבודה ל־פתרון המשבר היה זה דווקא ראש הגוש המפא"יי, שר־השיכון יהושע רבינוביץ, שהעלה את ההצעה למ־סור את תיק־הביטחון לפרס.

אלא שהתנגדות למינויו של פרס נבעה ממקור שאי־אפשר היה לשכנעו: גולדה מאיר. גולדה, ש־במרוצת השנים האחרונות התגב־רה על הרבה משינאות העבר שלה כתוך המיפלגה, לא היתה מוכנה השבוע לקבל את שמעון פרס כ־שר־הביטחון בממשלתה. מועמדו־תו של פרס נפלה על חסף.

מבחינת הכישורים והשאיפות האישיות שלהם, היו השבוע עוד שני מועמדים שנט־לו חלק בקרב על מישרד־הביטחון. היו אלה שני הרמטכ"לים־לשעבר הנוספים, שהם חברי הממשלה: רב־אלוף (מיל.) חיים בר־לב, ורב־אלוף (מיל.) יצחק רבין.

חיים בר־לב נהנה מתמיכתו של פנחס ספיר, וככל שייראה הדבר מפתיע, לא היה נתקל כנראה בווטו של משה דיין על מו־עמדותו לתפקיד שר־הביטחון. אולם מבחי־נת העיתוי לא היתה השעה כשרה עדיין למינוי כזה. חיים בר־לב קשור קשר הדוק לאירועי מילחמת יום־הכיפורים. שמו מזוהה עם קו מעוזי התפלה ועם „קונצפציה" שלימה של התגוננות שוועדת אגרנט חייבת עדיין להביע את דעתה עליה. כמו כן נטל בר־לב חלק פעיל בקרבות הבלימה בחזית הדרום, שגם אותם חוקרת ועדת אגרנט עדיין.

(המשך בעמוד 16)

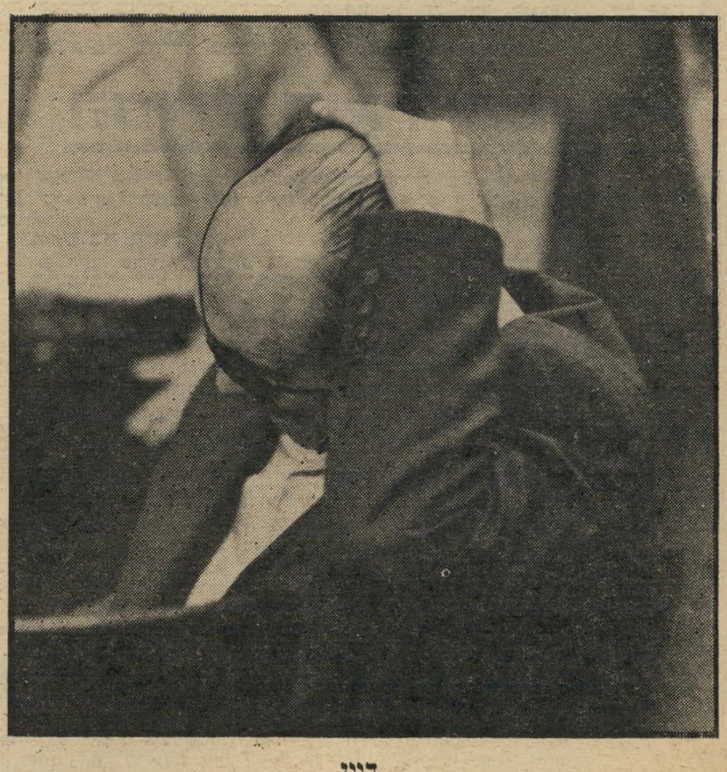

דיין
סופר־סטאר, סופר־שר

דדו וגולדה: דיין התנגד - היא אישרה - מי צדק?

(המשך מעמוד 11)

ראש־הממשלה קיבלה ב־9.05 את דעת דיין, וב־9.25 את דעת דדו.

היתה דרושה גאוניות של ניסוח כדי להביא עובדות אלה בצורה המעלה על נס את גולדה ודיין (שהכריעו הכרעות הפוכות זו מזו) והמגנה את דדו (שהכרעתו נתקבלה על־ידי גולדה, בניגוד לדיין).

כדי להצדיק (ואכן, לתרץ!) את החלטת דיין לעכב את גיוסו של חלק מכוחות־המילואים, אומר הדו"ח: „את תוספת גיוסו של כוח זה רצה שר־הביטחון לעכב, כדי ששום מדינה ידידותית לא תוכל להאשים את ישראל שהיא גרמה להתלקחות בדרך של הסלמה, כי בזה עלולה היתה ישראל להיפגע בנושאי־הצטיידות חיוניים. זה היה נימוק מדיני מובהק, שאפשר להסכים לו או להתנגד לו, אבל בוודאי אין לבטלו כנימוק מופרך."

זהו ניסוח אלגנטי מאוד. הוא מעורר את השאלות הבאות:

● מניין לוועדה שנימוק זה בכלל עלה בשעת הדיונים, ולא הומצא על־ידי דיין לאחר־מעשה, כדי להסביר איכשהו עמדה שהיתה חסרת־אחריות וקלת־דעת מאין כמוה?

● **על סמך מה אומרת הוועדה שנימוק זה „בוודאי אין לבטלו כנימוק מופרך"? ההיגיון הפשוט אומר שהוא היה לא רק מופרך, אלא פשוט אידיוטי.**

באותו רגע כבר ידע דיין בביטחון שהמילחמה עומדת לפרוץ באותו יום, שמאסות אדירות של כוחות מצריים וסוריים ניצבים במערך התקפי — וכעבור שעות ספורות נסתבר הדבר לעולם כולו, וגם לארצות־הברית. איזה הבדל יכול היה להיות, לגבי ניכסון וקיסינג'ר, בין גיוס חלקי לבין גיוס מלא של כוחות־המילואים?

● ארבעה עמודים לפני־כן מבטל הדו"ח בלעג את טענתו של גורודיש, הדומה מאוד לטענת דיין. „את ההוראה האומללה שלא לפרוס את השיריון כראוי בעוד מועד נימק האלוף גונן לפנינו בחשש שלא לגרום לעצבנות האוייב, אשר היתה עלולה לדרדר את המצב עד לפתיחת אש בלתי־יזומה מראש... חששות אלה לא הצדיקו, לדעתנו, בשום אופן את דחיית הפריסה..."

מלים כדורבנות, נגד האלוף. „בשום אופן" אין להצדיק את הדחייה בפריסת הכוחות — אך בהחלט יש להצדיק את דחיית גיוס הכוחות על־ידי דיין, בנימוק דומה.

לגבי גורודיש: „אין זה ברור מאיזה מקור שאב את ההגבלה הזאת". לגבי דיין: הוועדה לא ניסתה כלל לברר מאיזה מקור שאב את הנימוק שיהיה נזק מדיני בגיוס מלא.

מוזר, מוזר, מוזר.

שעה שש בערב

לא פחות מוזרה העובדה שאין הדו"ח מעלה כלל נקודה מכרעת אחרת. או שהוועדה כלל לא ידעה עליה, או שסברה כי היא בלתי־חשובה.

בישיבת הממשלה שנתכנסה באותו יום, יום־הכיפורים, בשעה 12 בצהריים מסר דיין שההתקפה הערבית עומדת להתחיל בשעה 18.00.

(לא ברור על סמך מה אמר זאת. נדמה לי שהידיעה, שהפכה את פתיחת המילחמה „לדרגה של ודאות", לא הזכירה את השעה המדוייקת, אלא רק שההתקפה תבוא לפני שקיעת השמש. הבדל קטן, אך מכריע.)

באותה ישיבה שאל השר יעקוב שימשון שפירא מה יקרה אם יתקיפו הערבים לפני השעה שש בעבר. על כך ענה דיין שנקטו אמצעים גם למיקרה זה.

נראה שהוועדה לא בדקה את כל הנושא הזה. היא מבטלת כלאחר־יד את טענת גורודיש, שהחליט לפרוס את כוחותיו רק לקראת השעה היעודה להתקפה (כלומר: לקראת שש בערב), ושמשום כך לא היו הכוחות פרוסים כראוי בשעה שהחלה המילחמה למעשה (לפני שתיים בצהריים). אולם הוועדה אינה אומרת אם הוזהרו אלופי־הפיקוד שהמילחמה יכולה להיפתח גם לפני שעת־הש"ין המשוערת. אם לא — מי אחראי לכך?

ברור שבניגוד למילים המרגיעות של דיין, שנאמרו בקלות־דעת שכ־זאת, לא היה הרמטכ"ל מודע לאפשרות שהמילחמה עלולה לפרוץ בצהריים.

שכן אחרת לא היה מזמן אליו את אלופי־הפיקוד בשעה זו (בפעם השנייה באותו יום). הזמנה זו עזרה לפרוק את מתח הכוננות בפיקודים, ולחזק את הוודאות ששום דבר לא יקרה לפני הערב. (בשעה שנפתחה ההתקפה הערבית, עוד לא הספיקו האלופים לחזור לפיקודיהם.)

את כל פרק הגיוס כולו מסכם הדו"ח בפסוק חלק: „שקלנו בכובד־ראש את כל הדברים שפירטנו לעיל, והגענו לכלל מסקנה שלפי אמת־המידה של התנהגות סבירה הנדרשת מן הנושא בתפקיד שר־הביטחון, לא היה השר חייב להורות על אמצעי־זהירות נוספים או שונים מאלה שהוצעו לו על־ידי המטה הכללי של צה"ל, על פי הערכה וייעוץ משותפים של ראש־אמ"ן וראש המטה הכללי."

הניסוח מלמד שהוועדה עצמה הרגישה כי קביעה זו אינה אמינה, כשהיא מתייחסת למשה דיין. לכן נעלם כאן דיין כליל, ובמקומו בא שוב אברהם ורדיגר: „התנהגות סבירה הנדרשת מן הנושא בתפקיד שר־הביטחון."

אני מרשה לעצמי לקבוע, לאור מימצאי הוועדה עצמה, כי לפי־אמת המידה של התנהגות שנדרשה ממשה דיין, כמי שהיה מפקד ראשי אופרטיבי של צה"ל למעשה, היתה זו התנהגות בלתי־סבירה, קלת־דעת, חסרת־אחריות כלפי המדינה וכלפי חיי בניה.

בקיצור: התנהגות המחייבת את היעלמו מן הבמה הציבורית.

הדחליל הנוראי

אולם אחריותו של דיין לאסון אינה מצטמצמת בכך. מעבר לאחריותו המי־ניסטריאלית, וגם מעבר לאחריותו כמפקד אופרטיבי, מזדקרת אחריותו לעיצוב הלך־הרוח שאיפשר את כל ההשתלשלות הטראגית של העניינים.

לאורך כל הדו"ח שזור דחליל נוראי בשם „הקונצפציה".

(איני יודע במה שונה „קונצפציה" לועזית מה„תפיסה" העברית הפשוטה, הגם שזו אינה מרשימה כה רב).

הקונצפציה האמורה היא של אמ"ן, והיא מוגדרת על־ידי הוועדה כך: „(א) לא תצא מצרים למילחמה נגד ישראל, אלא אם תבטיח לעצמה תחילה יכולת אווירית לתקוף את ישראל בעומק, ובמיוחד את שדות־התעופה העיקריים של ישראל, כדי לשתק את חיל־האוויר הישראלי; ו(ב) סוריה לא תצא להתקפה־רבתי על ישראל אלא בעת ובעונה אחת עם מצריים."

תפיסה זו הועלתה, לדעת הוועדה, לדרגת פרה קדושה, והיא שהביאה את אמ"ן ואת הרמטכ"ל לכך שיתעלמו מכל האזהרות וההתרעות שהצטברו על השולחן לקראת יום־הכיפורים.

מאחר שזהו עניין מודיעיני־צבאי, אין הוא נוגע לשר־הביטחון, שהוא איש פוליטי, אלא רק לדרגים הצבאיים. הדחליל הנוראי של „הקונצפציה" משמש, איפוא, להסחת־הדעת ממשה דיין.

עם כל הכבוד לוועדה, זוהי שטות גמורה.

השאלה באילו תנאים תצא מצריים למילחמה נגד ישראל אינה שאלה צבאית־טכנית, הכפופה לשיקולים צבאיים־טכניים בילבד. זוהי ראשית כל שאלה פוליטית, הכפופה לשיקולים פוליטיים.

שום מדינה אינה פותחת במילחמה על פי החלטת הרמטכ"ל או ראש אג"ם שלה. על פתיחת המילחמה מחליטה הרשות המדינית, ולנגד עיניה עומדים קודם־כל שיקולים פוליטיים. השיקולים הצבאים־הטכניים הם רק מרכיב אחד בחשבון הכולל.

וממילא — הערכת הסיכויים לפתיחת המילחמה על־ידי האוייב אינה עניינו של איש־צבא, האמון על שיקולים צבאיים. רק אדם פוליטי, המצוי במציאות הפוליטית והאמון על הבעיות וההערכות הפוליטיות של היריב, יכול לפתח תפיסה כוללת לגבי כוונותיו של הצד השני.

וכך אמנם היה.

איוולת גמורה היא להניח שקומץ קציני־מודיעין והרמטכ"ל הם האנשים היחידים, או אף העיקריים, הקובעים אם יש בכוונת מצריים לתקוף או לא. זהו תפקידה של הממשלה, ובמיוחד של ראש־הממשלה, שר־הביטחון ושר־החוץ, מפני שרק הם מסוגלים להקיף את המידע המדיני הדרוש להערכה הנכונה. אילו אמנם הושאר תפקיד זה בידי הקצינים. היה זה בילבד מהווה הרשעה כה נוראה של הממשלה. שהיו צריכים לטאטא אותה מן הבמה מייד.

אבל מובן שזה לא היה כך. ובתארה את המצב באופן זה, הגיעה הוועדה לעיוות העיקרי שלה.

הוועדה עצמה מוכיחה, מבלי־משים, כי תיאור זה הוא כוזב, בספרה שדיין הזהיר את המטכ"ל בחודש מאי. על סמך מה הזהיר? על סמך „קונצפציה" של המודיעין הצבאי או על סמך המידע המדיני וההערכות המדיניות של הממשלה?

התשובה ברורה מאליה. ההערכה היתה מדינית.

הסא"ל הוא דיקטטור

השאלה שלא נשאלה על־ידי הוועדה בדו"ח שלה, היא: האם בסוף ספטמבר ובראשית אוקטובר 1973 היתה סבירות מדינית לכך שמצרים וסוריה יפתחו במילחמה?

התשובה היא: כן.

אם היתה סבירות מדינית, מי היה צריך לתרגם אותה להחלטות צבאיות?

התשובה היא: שר־הביטחון. לשם כך הוא קיים.

אינני מדבר כחכם־לאחר־מעשה. כאלה יש כיום רבים במדינה.

במשך כל שנת 1973 הזהרתי את הממשלה בפומבי, מעל בימת הכנסת ומעל עמודי שבועון זה, כי הולכת וגוברת הסבירות שהמצרים יפתחו במילחמה. הגעתי למסקנה זו בעיקבות מגעים עם אישים ערביים (בין השאר בוועידת בולוניה), ניתוח מצבו של המישטר הקיים במצרים, ניתוח תפיסתו המדינית של מישטר זה, ועוד.

אמרתי בכנסת — ולא פעם בנוכחות משה דיין וגולדה מאיר — שמצרים תפתח במילחמה גם אם מובטחת לה מראש מפלה צבאית מוחצת, וזאת כדי לשים קץ לקיפאון המדיני הפועל לרעתה, להכריח את המעצמות הגדולות להתערב, ולהביא לידי כפיית פיתרון על ישראל.

זאת היתה הערכה מדינית. אילו ידעתי על „הקונצפציה" של אמ"ן, הייתי אומר שהיא בלתי־רלוונטית לחלוטין. היא היתה יכולה להיות לעניין, אילו היתה מגמת המצרים לנצח במילחמה. אך מאחר שמגמתם העיקרית לא היתה לנחול ניצחון צבאי, שהם עצמם לא האמינו בו, אלא לגרום לתוצאות מדיניות — פשוט לא היה חשוב אם יש או אין לה היכולת לתקוף שדות־תעופה של ישראל בעומק.

איני מאשים את דיין ושות' על שלא שעו לאזהרותי. אני מאשים אותם על כך שלא הגיעו למסקנה זו בעצמם.

בלקט המודיעין שהוצא ביום ה־5 באוקטובר בשעה 13.15, 24 שעות ו־40 דקות לפני שנפתחה המילחמה, הופיעה — כדברי הוועדה — „רשימה ארוכה של סימנים שהעידו על ההכנות ההתקפיות של מצרים."

בסוף הפרק הזה של הלקט הוסיף סגן־אלוף יונה בנדמן, ראש ענף מצרים במחלקת המחקר של אמ"ן, את הפסוק הבא: „למרות שעצם תפיסת מערך־החירום בחזית התעלה טומן בחובו לכאורה סימנים מעידים ליוזמה התקפית, הרי לפי מיטב הערכתנו לא חל שום שינוי בהערכת המצרים את יחסי־הכוחות בינם לבין כוחות צה"ל. אי־לכך, הסבירות שהמצרים מתכוונים לחדש את הלחימה היא נמוכה."

ומוסיפה הוועדה: „מישפט זה היה גורם חשוב בחיזוק ראייתם של מחליטי ההחלטות בדרג הצבאי והאזרחי באותו יום גורלי.“

כל ההדגשות הן שלי — ומייד אסביר אותן.

איני בא לשפוט באיזו מידה טעה בנדמן בהחינה צבאית. ייתכן שהמצרים סברו כי הציוד שבידיהם — כלי־הצליחה, נשק הנ״מ והנ״ט החדיש, ועוד — משנה את יחסי־הכוחות. אבל זוהי שאלה מישנית.

הכיב קבור במילים „אי־לכך“.

מותר היה לבנדמן לחשוב שהמצרים לא יפתחו במילחמה. שתיראה להם מראש כאבודה. „אי־לכך, הסבירות שהמצרים מתכוונים לחדש את הלחימה היא נמוכה.“

אבל אסור היה לשום גוף אזרחי (קרי: ממשלתי) לחשוב כך. הממשלה, ושר־הביטחון בפרוחו, חיו צריכים להיות מודעים לאפשרות הסבירה־מאוד שהמצרים יפתחו במילחמה גם בתנאים של נחיתות צבאית קיצונית.

הערכה כזאת אינה תפקידו של קצין מודיעין. זהו תפקיד מדיני־ממשלתי.

מי שמקבל את דו״ח הוועדה ברצינות, חייב להגיע למסקנה שב־5 באוקטובר קבעה דעתו של סגן־אלוף אחד במודיעין את כל ההערכות של ממשלת־ישראל, ראש־הממשלה ושר־הביטחון.

אם זהו המצב במדינת ישראל, מוטב שכולנו נתאבד.

אך ברוח שאין זה כך. הערכתו של אותו סגן־אלוף יכולה להתקבל רק בגלל סיבה אחת: היא תאמה את התפיסה היסודית של שר־הביטחון, שהפכה לתפיסתה של מערכת־הביטחון כולה.

תפיסה האומרת, בסלאנג של צה״ל: „הערבים הם חרא“.

„הערבים לא שווים“

זהי הבעייה היסודית, וממנה מתעלמת הוועדה לחלוטין. אך מי שמתעלם ממנה, אינו יכול להבין אף פרט אחד מכל אשר אירע — ולא אירע — בישראל בשבועיים שקדמו למילחמה.

היתה בצה״ל תפיסה יסודית, שנביאה העליון היה משה דיין.

תפיסה זו אמרה: הערבים אינם מסוגלים לשום דבר. הפער בינם ובין צה״ל הולך וגדל משנה לשנה. עליונות צה״ל היא עצומה, והא גדלה ללא־הרף. הערבים הם אימפוטנטים. ה„מנטאליות“ שלהם מבטיחה את תבוסתם הניצחת בכל קרב. אין הם מסוגלים לצלוח את התעלה — לא בכוח של צבא, לא בכוח של אוגדה, ולא בכוח של גדוד.

זאת היתה תורתו של שר־הביטחון משה דיין, במשך שש ורבע שנים. כדי להפיצה, הביא לישיבות הממשלה את ראשי־אמ״ן, בזה אחרי זה, והם חזרו על כך שוב ושוב כעד מושכי־ראשון. הוא הדביק בכך את מרבית הקצינים בצמרת צה״ל.

התופעות המתוארות בדו״ח — השאננות הנוראה מול פני הידיעות המבהילות, חוסר־העירנות, הביטחון־העצמי המופרז — לא היו מתאפשרות אילו היתה הערכה אחרת לגבי האוייב. מה הטעם בטיפול בסימפטומים, כשאין אומץ־לב להגיע לשורש העניין?

תפיסה זו לא נבעה רק מאופיו של משה דיין — משחצנותו הפנימית, הכוז העמוק שהוא רוחש לזולתו, ובעיקר לערבים. היא נבעה גם ממגמתו הפוליטית. היא שימשה גם מטרה פוליטית.

ללא תפיסה זו, אי־אפשר היה להצדיק את המדיניות שבה דגל דיין, יחד עם גולדה וגלילי: הקפאת המאמצים להגיע להסדר, הקמת התנחלויות בכל רחבי השטחים המוחזקים, מיסמך גלילי, העיר ימית, וכו׳. כל אלה היו אפשריים רק על־סמך התפיסה שהיכולת הצבאית הערבית ירדה לאפס, שהערבים אינם מסוגלים להתנגד, ושבגלל אי־התנגדות זו תתערבנה גם המעצמות הגדולות.

רק מי שהמציא תפיסה זו, ולא היה עוד מסוגל לנטוש אותה, מסוגל היה לקחת לידיו את לקט המודיעין המכהיל של ה־5 באוקטובר, על שלל הידיעות שבו, ולהסביר להערכה ש„הסבירות שהמצרים מתכוונים לחדש את המילחמה היא נמוכה.“

רק ראש־ממשלה, השותפת לתפיסה זו, יכלה להעלות בדעתה לערוך טיול באירופה ב־30 בספטמבר — שישה ימים אחרי שהאלוף חופי הזעיק את המטכ״ל, ואחרי ש„שר־הביטחון התרשם מדאגתו“.

במשך שלושה ימים גורליים, שעה שהכוח המצרי והסורי בחזית התעצם משעה לשעה, בילתה ראש־הממשלה בשטראסבורג ובווינה, בניסיון אבסורדי לשנות את דעתו של ראש־הממשלה האוסטרי בעניין מחנה־המעבר לעולי ברית־המועצות. הוועדה, המגנה את היעדרו של גורודיש מן הפיקוד במשך כמה שעות, אינה מעירה דבר על היעדרות ראש־הממשלה.

המטכ״ל הלבן שאיננו

הזילזול בערבים גרם גם לתופעה, שהוועדה מבליטה אותה בצדק, מבלי לדעת לשורשיה: העדר כל מוסד במדינה, מלבד אמ״ן, המסוגל למסור הערכות על כוונות הערבים.

„מחלקת המחקר באמ״ן... היא הגורם היחידי במדינה העוסק במחקר מודיעיני,“ קובעת הוועדה. „בולטת ההשפעה המכרעת של ראש אמ״ן ומחלקת המחקר של אמ״ן, בכוח היותם המרכז היחידי להערכת מודיעין צבאי במדינה, ומכוח היותם שומרי כלל המידע המודיעיני המצטבר אצלם מרשויות האיסוף של אמ״ן עצמו, מן המוסד ומרשויות איסוף אחרות...“

הוועדה מרחיבה על כך את הדיבור — אולי מפני שאחד מחבריה, ייגאל ידין, היה חבר בצמד שחקר ב־1963 את חלוקת הסמכויות בין מוסדות המודיעין. צמד זה (ידין־שרף) המליץ לחזק את מחלקת־המחקר של מישרד־החוץ „שתהיה מסוגלת להגיש הערכות מדיניות בלתי־תלויות... בנושאי המיזרח התיכון.“

דו״ח ידין־שרף לא הוכא מעולם לפני חברי ועדת־החוץ־והביטחון של הכנסת — עובדה מזעזעת כשלעצמה, המצביעה על האשמה הכבדה הרובצת על ועדה זו וחבריה, ובראשם אנשי הליכוד, לכל המחדלים של מערכת־הביטחון.

המלצה זו לא הוגשמה מעולם. להיפך, כפי שמציינת ועדת־אגרנט, מחלקת־המחקר של מישרד־החוץ דולדלה עוד יותר.

זה לא היה סוד. עוד לפני שמונה שנים אמר לי אחד האישים הבכירים במישרד־החוץ (בעיקבות הודעה מסויימת, שמסר לי מדינאי ערבי חשוב, ושהעברתיה לאבא (המשך בעמוד 24)

---

* גורודיש עצמו הוא שסיפר לוועדה שנסע אל חבר בחיפה ב־4 באוקטובר כאשר היתה הקלה בכוננות. בלילה צילצלו אליו לשם והודיעו לו שהמצרים עברו על סוללת־העפר שלהם. למרות שקצין־המודיעין הפיקודי סבר כי ידיעה זו אינה משמעותית, חזר גורודיש ב־2 בלילה למיפקדתו. ניפוח פרט זה על־ידי הוועדה, בהשוואה ליחסה אל מחדלי השר והממשלה, הוא חלק מן השיטה הכללית של איפה־ואיפה שנקטה, בניגוד לרושם המתקבל בדו״ח, לא יכול היה אלוף־הפיקוד לדעת כי באותו יום נערך צילום־האוויר של עמדות האוייב.

מיפלגות

החטיבה הרביעית

קשה להיות גנרל בדי גיוסות — לכן החליטו הגנרלים של המיפלגה להמציא לעצמם גייס־רפאים

מיפלגת העבודה היא פדרציה גדולה של גופים שונים. היא כוללת שלוש חטיבות מוצהרות: מפא״י־לשעבר, אחדות־העבודה־לשעבר, ורפ״י־לשעבר. בתוך כל אחת מהחטיבות הללו יש תת־חטיבות, קבוצות הנילחמות זו בזו בשצף שאינו מבייש גם את המילחמה בין החטיבות לבין עצמן.

במפא״י המסורתית ישנה גולדה מאיר, ישנו הגוש, קיימת חיפה, לאחרונה נוצרו גוש ירושלים, חטיבת בני־המושבים ועוד. אחדות־העבודה שסועה בין אנשי אלון לעומת אלה של גלילי, כשבן־אהרון מאיים על שניהם. גם ברפ״י, שלמראית־עיין נדמה כאילו היא עומדת כולה מאחרי אי־והקבוצתי במיפלגה, מאפשר לחבריה לנוח מעט לפרקים, כאשר בני תת־החטיבה שלהם שומרים עליהם. אך לגנרלים החדשים, אלה שזה־עתה נכנסו לחיים הפוליטיים במיפלגה הוותיקה, לא היתה אותה קבוצת שומרים, בעזרתה יכולים היו לשמור זה על זה, ולהיישמר.

רובם לא היו מזוהים עם אף אחת מהחטיבות, ואלה שכן — הקשר ביניהם לבין החטיבה עמה היו מזוהים היה רופף, ולא מעורר אמון.

לכן החליטה הקבוצה, המכילה שניים עד שלושה רבי־אלופים, אלופים אחדים, ועשרות רבות של אלופי־מישנה וסגני־אלופים, ליצור לעצמה את החטיבה הרביעית, הקרויה בישראל חוג אתגר.

„אנו חוג על־מיפלגתי“ הסביר השבוע יושב־ראש הוועד המארגן של חוג אתגר, אלוף־מישנה (מיל.) יוסף נבו. ראש עיריית הרצליה. „יש בינינו חברים שאפשר לזהות אותם עם מפא״י לשעבר, אחה״ע לשעבר ורפ״י לשעבר — אבל את מרביתנו אי־אפשר לזהות עם אף אחת מהחטיבות האלה.“

קבוצת הגנרלים אימצה לעצמה חוג

גנרלים (מיל.) גבע ושחם
גם אם תרצו...

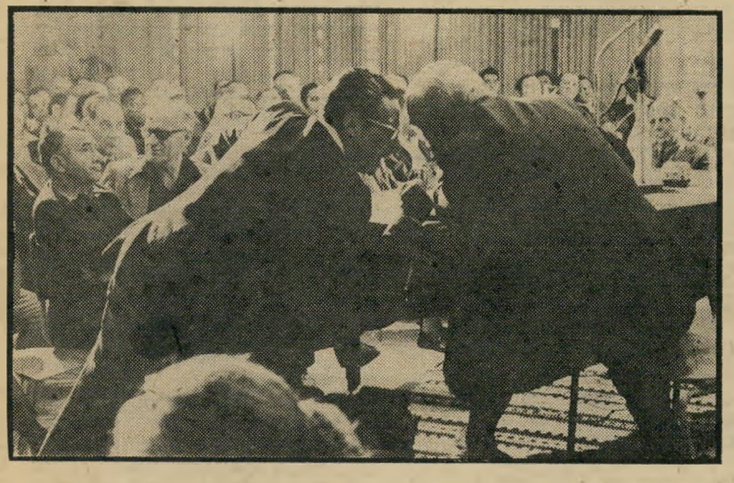

השר יריב (שמאל) וראש־העיר נבו
... אין זו חטיבה.

רעיוני שהוקם ע״י אלוף־מישנה (מיל.) ישראל גרניט, עוד לפני מילחמת־ששת־הימים, הסתערה עליו כמיטב המסורת הצבאית, ועתה אי־אפשר להכיר כלל את החוג. מייסדיו, ובראשם גרניט, נדחקו הצידה, ובמקומם צפו ועלו שמות חדשים כאהרון יריב, שר־התחבורה, יצחק רבין וחיים בר־לב, שרי־העבודה, המיסחר־והתעשייה־והפיתוח, אלוף (מיל.) מאיר עמית, מנכ״ל כור, האלופים יוסף גבע, מנכ״ל השופרסל, ועוזי נרקיס, מנהל מחלקת־העלייה של הסוכנות היהודית, וכן אלופי־מישנה רבים כישישכר („איסקה“) שדמי, זאב („זוניק“) שחם, יצחק אלמוג, אורי בר־רצון, מישאל שחם, אהרון דפני, נפתלי רז, יוסף כלב, יצחק רהב, ועוד רבים (המשך בעמוד 16)

(המשך מעמוד 13)

מבחינה תיאורטית קיימת אפשרות שוועדת אגרנט תגיע למסקנות שליליות הקשורות בשמו של ברייק, ואז יתחיל כל הסיפור מחדש, אם אמנם יתמנה ברייק כשר־הביטחון. הוא ייאלץ להתפטר, ושוב יתחיל מחוז־שרים מחודש סביב מינוי שר־הביטחון.

מועמד בעל סיכויים רבים יותר היה, לכאורה, יצחק רבין. רבין היה מועמדה של גולדה מאיר עצמה לרשת את מקומו של דיין, כאשר הודיע זה האחרון, לפני חודש ימים, על כוונתו לא להצטרף לממשלה, אז זכה רבין בתמיכה כימעט כללית של מפלגת העבודה, ורק חרטתו של דיין ברגע האחרון מנעה את הכתרתו כשר־הביטחון החדש של ישראל.

יש אומרים שדווקא אפשרות זו — של מינוי רבין כשר־הביטחון — היא שהביאה את משה דיין לחזור בו מכוונת התפטרותו. שכן כניסתו של רבין לתפקיד זה היתה מבשרת את ניטרולו הגמור של ענייני הביטחון. היא היתה חותמת את תקופת משה דיין במישרד־הביטחון.

אלא שהשבוע לא יכלה גולדה לחזור ולעשות מה שהיתה חופשייה לעשות לפני חודש. היא לא יכלה לחזור ולהציע את רבין כשר־הביטחון. הסיבה לכך היתה פשוטה: רבין שרף את עצמו.

וטו על יצחק רבין

ה יה זה ביום שלישי בשבוע שעבר, כאשר דו"ח הביניים של ועדת אגרנט הונח על שולחן הממשלה. רבין, שנירש מאי־האיזון שבמסקנות הוועדה, לא יכול להבליג על התרגשותו, הציע מייד להחזיר את הדו"ח לוועדה, כדי שזו תשוב ותקבע את מידת אחריותו המיניסטריאלית של שר־הביטחון. כך הסך יצחק רבין, לראשונה בגלוי, לירידו של משה דיין.

לא היה זה סוד כי רבין רואה במינויו לתפקיד שר־העבודה מינוי זמני בלבד. מיום שנכנס לתפקידו החדש ישב רבין על "מזוודות ארוזות". הוא לא ערך שינויים פרסונליים במשרד שקיבל לידיו, וגם לא הביא לשם אף אדם משלו, אפילו לא מזכירה פרטית חדשה.

היה ברור לכל כי רבין שרוי בתקופת־המתנה, וכי הוא מחכה לתוצאות חקירתה של ועדת אגרנט, כדי להתמודד על תפקיד שר־הביטחון.

אולם חוסר ההבנה שלו, ואי־יכולתו לשחק את המישחק עד הסוף, הפכו אותו ליריב הגלוי ביותר של משה דיין. רבין העז לעשות מה שלא עשה עד אז אפילו יגאל אלון.

כך יכול היה משה דיין להטיח וטו מוחלט על מינויו של רבין כשר־הביטחון.

כשכל השרים־הגנרלים המועמדים לתפקיד נופלים, נותרת עדיין אפשרות למינוי שר־אוצר לתפקיד זה. משום כך עלו השבוע שני שמות אפשריים של מועמדים חדשים לתפקיד שר־הביטחון. היו אלה ראש עיריית חיפה יוסף אלמוגי, ושר־המישפטים חיים צדוק.

נראה שדיין היה מעדיף את אלמוגי לתפקיד, שכן בשבועות האחרונים גילה אלמוגי כלפיו לויאליות בלתי־מסויגת, כאילו היה שייך עדיין לחטיבת רפ"י, כמו בעבר. היה זה אלמוגי שתיווך בין דיין לבין ספיר וגולדה, ונשא אליהם את הצעות־הפשרה של דיין לפתרון המשבר. היה זה אלמוגי שהעז לתמוך בגלוי בהקמת "ממשלת־חירום־לאומית", יחד עם הליכוד.

צדוק בסדר

א דוקא סיבות אלה, הן שנזקפו לחובתו של אלמוגי מבחינת אנשי הגוש. וכך צצה, באופן בלתי־צפוי כימעט, מועמדותו של חיים צדוק לתפקיד יורשו של דיין.

לצדוק יש כימעט כל התנאים להיות שר־הביטחון. הוא היה יושב ראש ועדת־החוץ־והביטחון, ומקורב לעניני הביטחון. הוא ידוע כאיש אירגון מוצלח, והוא מצליח להסתדר עם כל הזרמים והחטיבות שבתוך המערך. הוא נץ ויונה בעת־ובעונה־אחת, והוא גם דיויטט וגם ספיריסט. הוא מועמד העשוי לזכות בתמיכתם של דיין, ספיר וגולדה כאחד.

ברור שכל עוד לא ימונה שר־הביטחון חדש, לא ייבחר גם המרכז"ל החדש לצה"ל. תפקיד הרמטכ"ל נשאר פתוח, עד להכרעת הקרב במישרד־הביטחון.

אם ייבחר בסופו של דבר שר־הביטחון החדש מקרב אחד הגנרלים שבממשלה, לא תהיה כל מניעה שהרמטכ"ל הבא ימונה משורות הקצונה הבכירה של צה"ל. אם שר־הביטחון הוא בעל עבר צבאי עשיר, ניתן למנות רמטכ"ל שהוא חסר־נסיון. אך אם יהיה צורך לבחור שר־ביטחון אזרח, בלתי־מנוסה, קשה יהיה להעמיד לצידו גם רמטכ"ל בלתי־מנוסה.

במיקרה כזה תינתן פרספקטיווה חדשה לתפקיד הרמטכ"ל, וסיכוייהם של קצינים ותיקים ובעלי ניסיון, כמו האלוף ישראל טל, להיבחר לתפקיד הרמטכ"ל, יעלו שוב.

צחוק הגורל: דיין כשר־השלום

א ם תמצא השבוע הדרך להוציא את דיין ממשרד־הביטחון מבלי שהדבר יראה כהדחה, ואם יימצא המועמד ל־תפקיד שר־הביטחון, שיהיה מקובל הן על דיין והן על גולדה וספיר, תישאר עדיין שאלה אחת פתוחה: בעיית התפקיד החדש לדיין.

בנקודה זו הסיבוך אינו גדול כל כך. דיין אמנם היה מעדיף לכהן בתפקיד שר־החוץ, אלמלא ברור לו שאם יתבע את התפקיד לעצמו הוא יעורר עליו את חמתם של שרי מפא"י. אין זה משום שהם רואים באבא אבן גאון מדיני, אלא בגלל הלויאליות החטיבתית. אם יסיקר פנחס ספיר את אבא אבן ויזרוק אותו לכלבים יהיה זה סוף הגוש המפא"יי, שכן פירוש הדבר יהיה שאין עוד נאמנות וערבות הדדית בין אנשי חטיבת מפא"י לשעבר.

דיין יודע זאת ולכן, כאשר הוצע השבוע למנותו כשר־החוץ, מיהר ראש לישכתו, חיים ישראלי, להתקשר עם סגן מנכ"ל משרד־החוץ, אפי עברון, כדי לחרגיעו ולהודיע לו בשם דיין שלדיין אין כל כוונה לרשת את אבן במישרד־החוץ.

דיין גם אינו זקוק למשרד־החוץ. התפקיד אליו הוא נושא את עינו הוא תפקיד שר ללא תיק, שיהיה ממונה על שני נושאים: ענייני השטחים, וענייני המשא־ומתן להפרדת הכוחות.

אחזקת שני נושאים אלה כתחום משרדו תאפשר לדיין להיות מעין מופרשר שבנושאים חשובים ביותר יעמוד הן מעל שר־הביטחון והן מעל שר־החוץ.

למרבה המזל זהו גם התפקיד שאיושו על ידי דיין הוא נוח ביותר לגולדה ולספיר. לא יכול להיות מצב מאושר יותר לצמרת המערך מאשר המצב בו יהיה דיין השר האחראי לוויתורים ולנסיגות, והוא שיצטרך לעמוד בכנסת ולנמק מדוע נעשה ויתר זה או אחר ומדוע נסוגים מפה או משם.

מצב בו יהיה משה דיין מופקד על החזרת ארץ־ישראל המערבית ישמש כחומת־מגן למערך מפני התקפות הליכוד, ויאפשר גם לקיצונים שבין אנשי המפד"ל להשאר בממשלה למרות החזרת השטחים. משום כך זהו כמעט אינטרס עליון עבור מתנגדי דיין שדיין ינטוש את משרד־הביטחון ויירכז בידיו את ענייני המגעים עם קיסינג'ר והפרדת־הכוחות. כמובן, שכל זה הוא עדיין בגדר חישובים תיאורטיים בלבד. שכן במצב הנזיל בזירה הפוליטית בישראל שום דבר אינו ודאי והפעות עלולות להתחולל בכל שעה. אולם נראה שזהו הכיוון הכללי אליו מוביל המשבר הנוכחי.

וזה עשוי להיות אולי הפרק האבסורדי ביותר בכל הסערה האי־ראציונאלית הזו סוחפת את המדינה לשינויים מסוברקים ולאמונה בתרגילי אחיזת־עיניים פוליטיים נוסח אורי גלר: **שמשה דיין, האיש האחראי יותר מכל ארם אר בישראל למדיניות שהביאה את מיליון מ הפיפיורים; האיש המסמל בעיני מעריציו את הניצחון הסופי צנזות הלאומנית — הוא שיהיה שר הנסיגה, והויתורים.**

אם מצב מעין זה אינו ראוי לכינוי "צחוק הגורל" — אין מצב אחר הזכאי לו.

מוחה קדמוני

מוחה גזוכרמן

העם מצפה

במדינה

(המשך מעמוד 15)

אחרים. יש אפילו העיתי־אלוף אחת שושנה חורב, אשתו של עמוס חורב, אלוף (מיל.) ונציג הטכניון.

האם יש סיכוי לקבוצה כזו להצליח ולהפוך לעוד חטיבה, בעלת שלל דרגות אומנם, אך בכל־זאת עוד חטיבה פוליטית אחת במיפלגת העבודה? קשה להאמין בכך.

כבר לאחר הפירסום הראשוני שהיה ב־עיתונות על פגישה של ראשי החוג, שנערכה במישרדו של מאיר עמית, נקראו שלושה השרים שהשתתפו בפגישה — יריב, רבין ובר־לב — לשיחה אצל ראש־הממשלה. תוצאת שיחה זו היתה שלפגישה האחרונה של החוג הופיע רק שר אחד מתוכם, שר־התחבורה יריב.

שר־האוצר פינחס ספיר ערך התקפה מוחצת בשידור בגלי צה"ל על מאיר עמית שהפך להיות בין־לילה לאחד מראשי שי החוג, וגם הוא התקפל ולא הופיע ל־פגישה האחרונה.

גם בקרב אלה שכן הופיעו, התגלו חילוקי־דיעות מהותיים, שבעיקבותיהם יש להניח כי החוג יתקשה למצוא בסיס משותף לכל חבריו. בעוד שמנכ"ל פאן־לון, אלוף־מישנה אורי בר־רצון, יצא להגנה עקיפה על משה דיין וטען כנגד האחריות המיניסטריאלית שמנסים לכפות עליו, התבטאו שניים אחרים, אלוף־מישנה זוניק שחם ואלוף־מישנה יששכר שדמי בחריפות רבה נגד דיין, בעוד האלופים יוסף גבע וועזי נרקיס מנסים למצוא דרך־ביניים, שלא התקבלה על דעת אף אחד מהצדדים.

נראה כי המנגנונים המשומנים המשופשפים של החטיבות הקיימות לא יתירלגוף חדש לצמוח ויחנקו אותו בעודו באיבו, למרות התלהבותם, המזכירה התלהבות של ילד אשר קיבל לידיו זה־עתה צעצוע חדש.

הם גילו רק כעת את מיסתרי הפוליטיקה, והחליטו לכבוש דרכה את העולם כולו.

מוחה גלר (מימין)

השיטה מעוותת

הרבה חילוקי־דעות. אבל אנחנו נתגבר. אמנם, הזעזוע שעבר עלינו הוא עמוק, לא ניתן להתעלם ממנו, אבל בסופו של דבר יביא מאבקנו לשינויים מרחיקי־לכת בכל השיטה הפוליטית הנהוגה בארץ."

שעה קלה לאחר פתיחת מסיבת־העיתונאים קם לפתע נציג הפנתרים, והודיע כי הוא נפרש מועד־הפעולה המשותף. ללא השמעת הסבר נוסף כלשהו — נעלם מהאולם.

"זה בגלל שלא דיברו על שיכונים," הסביר חברו מאוחר יותר.

גם אריק אכמון, קצין־צנחנים משוחרר, מראשוני המצטרפים לתנועת המחאה, פרש, בטענה כי לא הצליח להגיע עם חבריו לקביעת קווי־פעולה מוסכמים.

ההתנהגה חייבת לצנוח. רן ליבנה כסוף־השיער, המשמש כדובר התנועה, לא נראה מודאג גם לאחר שרשרת התקלות שפקדה את מסיבת־העיתונאים. הוא דיווח כי לאחר פירסום דו"ח אגרנט, שזיעזע את העם, הצטרף לתנועה גל חדש של מתנדבים, כאלה שאיכפת להם.

תנועות

החמורה סוערת

"הממשלה ניתקה יחסיה עם המדינה"

הצנחן־המשוחרר המזוקן חנן גלובזמן, זינק השבוע ממקומו בעת מסיבת־העיתונאים שערכו אנשי התמורה. הוא הגיב בתרגשות על הטענה שהושמעה, כי צעירי תנועת־החרות והמפלגה הדתית־לאומית, שהשתתפו באותה מסיבה, ניצלוה לצרכיהם המפלגתיים. הגדיל עשות נציג צעירי חרות, ששאג כארי לריענון צמרת השילטון, אך כאשר נשאל אם לא הגיע הזמן לזרוק גם את בגין, התגמד כעסקן־ליגה־ג', והשיב בשלילה.

"בנושא הפוליטיקה אנו עדיין חובבים, לא מקצוענים," התנצל חנן. "לא יצוור שום דבר, זה מה שאנחנו. ינסו להכשיל אותנו. יהיו עסקנים שינסו לתפוס עלינו טרמפ פוליטי. בוודאי שיהיו בינינו עוד

בשבועות האחרונים, לאחר דיונים פני־מיים בין החברים, התגבשה תוכנית הפעולה סופית. כעת תמקד התנועה את מאבקה בשני נושאים: אחריותם הציבורית של ניבחרי העם, ודוגמה אישית של אותם ניבחרסי.

לשם כך יש להילחם בשיטה הפוליטית הנהוגה בישראל. אסור שהפוליטיקה תי־הפך „למקצוע לכל החיים". יש להנהיג בחירות דמוקרטיות פנימיות בתוך המפ־לגות. חייב להיווצר קשר הדוק בין הציבור לבין הניבחר ולא בין הניבחר לבין כת מסויימת הפועלת מאחורי הקלעים, בניגוד לרצון הבוחר.

משה מלר, השיריונאי הבלונדי, מפקד גדוד־שיריון במילואים, קבע: „מילחמת יום־הכיפורים לא היתה תאונה או מיקרה, אלא פועל־יוצא של כל השיטה הפוליטית המעוותת הנהוגה בישראל." מבחינה זו, אין כל הבדל בין גולדה, בגין ומשה דיין. ראשי האופוזיציה, ממש כראשי השלטון, חשו — ועדיין חשים בנוח, במציאות המעוותת של ישראל. סרן־הצנחנים אסא קדמוני, גיבור הקרב בסרפיאום, טען בלהט „ההנהגה חייבת לצנוח מהכסא במהי־רות, כי היא העמידה את עם־ישראל ב־סכנה. בלא לחץ ציבורי, זה לא יקרה. הם ימותו על הכסא. הם מנותקים מהעם!"

הרוגים יום יום. „ישבתי בכנס בו התחננו גדולדי המערך לפני גולדה מאיר שתחזור בה מהתפטרותה," סיפר אסא. „את המילה ,עם ישראל' שמעתי פעם אחת. את המילים ,גורל המפלגה', שמעתי שלוש־מאות פעמים.

„היום, שלושה־ארבעה אנשים קובעים מהותית את דרכה של כל מיפלגה. אפילו את הנשיא בחרו בצורה לא־מכובדת. הצניחו אותו מאמריקה. זה לא תהליך דמוקרטי. אלה הלבישו תוכן טוטליטרי על טכניקה דמוקרטית.

„בחירות זה אותו דבר. שם פועל המיט־בח של בגין. הוא יודע לצעוק ארץ־ישראל־השלימה, ובזה נגמר סיפור־חייו. כל פעם שהוזכר נושא הביטחון הם קפצו לדום, לא בדקו דברים לגופם, לא מנעו הידרדרות.

„בר־לב הרס את הצבא בדוקטרינה הצ־באית שהכתיב," התרגש אסא. „דיין אישר לו את הדוקטרינה. איש ממנהיגי האופו־זיציה הגדולה לא ניסה להתנגד. אנחנו ספרנו הרוגים יום־יום. בסופו של דבר הוא נכנס לממשלה, על סמך הישג זה, כשהוא מותיר אחריו קו מנותץ, ומאות ספסרי־מילחמה שהתעשרו על חשבון קו־הביצורים שנקרא על שמו."

מישפט

תינוק מציל מעונש

בוא למישפט עם תינוק בזרועותיך — ותינצל ממאסר

כרמלה לוי (22), תושבת מורשה שליד רמת־השרון, הגיעה לבית־המישפט כשבזרו־עותיה בנה בן ארבעת הימים, והתייצבה בפני שלושת השופטים, שבראשם ישב השופט המחוזי יצחק רווה, שעמדו לדון באשמת התקיפה שהועלתה נגדה.

המיקרה אירע בחודש יוני 1972.

כרמלה התרחצה בבריכת „גלי השרון" בכפר־סבא. מציל הבריכה פנה אליה ו־הזהירה שאם לא תכסה את ראשה בכובע־גומי, כנדרש על־פי תקנות התברואה, יוציא אותה מהמקום. כאשר סירבה ה־צעירה להיענות לבקשתו, ביקש המציל, מאיר בן־לולו, את התערבותו של בעל־הבריכה, שמעון בן־שושן.

אך גם פנייתו של בן־שושן לא הועילה. להיפך. רק לאחר שהוזעקה המישטרה ל־מקום, יצאה כרמלה מהבריכה, קיללה בקול וירקה על המציל.

השוטרים עצרו אותה, והוגש נגדה כתב־אישום על תקיפה.

החיים מתחילים בכלא. בחודש אוקטובר 1973, היתה כרמלה בחודש ה־רביעי להריונה, ואז פסק לה בית־המישפט שלושה חודשי מאסר בפועל. סניגורה, עו־רך־הדין דרור מקרין, ביקש מבית־המיש־פט, לדחות את ביצוע העונש עד שיתברר העירעור שהוגש לבית־המישפט המחוזי בתל־אביב.

נציגת התביעה, עורכת־הדין שרה סי־רוטה סגנית בכירה של פרקליט מחוז המרכז, הצהירה במפתיע שהיא עומדת בפני דילמה קשה, ובמקום לבקש מאסר

(המשך בעמוד 26)

אחיו של המנכ"ל

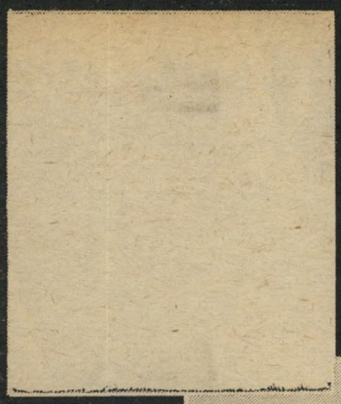

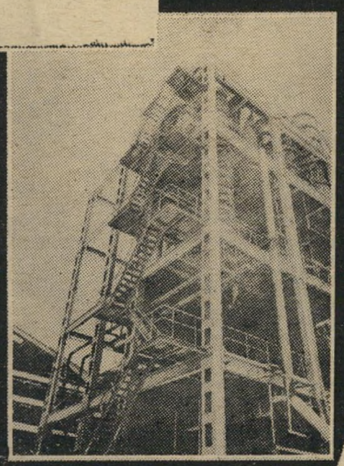

צילומים מתוך ה־פרוספקט של „שי־רותי הנדסה בישראל": למעלה, למטה, מית־קן בתישלובת ערד.

חברי ועדת־הכספים של הכנסת לא ידעו איזו קופה של שרצים הם פותחים, כאשר ביקשו ממנכ"ל מישרד־הביטחון, יצחק עירוני, לבדוק את פירסומי העולם הזה בדבר נסיעתם של קצינים בכירים בצה"ל לחו"ל, על חשבון חברת שירותי הנדסה בישראל, שלאחר־מכן קיבלה עבודות ביטחוניות הקשורות ב־קצינים האמורים.

כאשר יקבלו מעירוני את התשובות, יזכו בהפתעת־חייהם. הם עתידים לגלות כי השיטה של מתן טובות־הנאה למי שיש ביכולתו להשפיע על מסירת עבודות, הגיעה לשיכלולה המירבי על ידי שירותי הנדסה, המעסיקה מיספר רב ביותר של מוחות אקדמאיים, וברשותה כל האפשרו־יות לנצל את הידע הזה לצרכי מה שקרוי הנדסת־אנוש: הדרך הבדוקה לקבלת עבו־דות מאנשים, תמורת טובות־הנאה.

איך להנדס רווחים

פרשה אחת, למשל, המהווה דוגמה טובה לכך, קשורה בשמו של טייס חיל־האוויר לשעבר, אלוף־מישנה יוסף („יאק") נבו. כאשר שימש כראש מחלקת־

מנכ"ל עודד מסר
הכל נשאר במישפחה

ההדרכה של חיל־האוויר, נסע יאק לוונצו־אלה על חשבון חברת שירותי הנדסה ה־אזרחית, הועסק שם מטעמה בייעוץ, אף כי נכון שקיבל את אישור הממונים עליו לנסיעה זו. סמוך לאותה נסיעה קיבלה שירותי הנדסה את עבודות־התיכנון של שדה־התעופה הצבאי הגדול בסיני, ה־עתידות להכניס לכיסה מיליוני לירות. שדה־תעופה זה אמור להיות גדול אף מנמל־התעופה בן־גוריון בלוד.

והנה, ראה זה פלא. זמן קצר לאחר־מכן הקימה שירותי הנדסה בישראל חברה בשם י.א.ק., יועצי־תעופה בינלאומיים, שמטרתה לייצא שירותי־ידע בנושאי תיפ־עול מערכות־אוויר. לשירותי הנדסה מח־צית המניות. בחברה זו, ואילו היתר בידי אותו יוסף נבו, שהוא גם מנהל־החברה. לבד מעבודות בחו"ל, בתיכנון שישה שדות־תעופה שונים, קיבלה החב־רה גם עבודות רבות בשדות־תעופה צבאיים בישראל.

עסק מישפחתי־ציבורי

אותה שיטה, אלא בהיקף גדול יותר, הופעלה גם לגבי התחום ה־אזרחי. כאן נעשתה עיסקה ברוכת־תוצאות בין שירותי הנדסה, לבין אחד השמות הידועים בישראל — עודד מסר.

מסר (אלוף־מישנה מיל.) נולד בווינה. בשנת 1923, עלה ארצה ב־1938, סיים בית־ספר גבוה למילחמה בפריס, ולאחר־מכן סיים לימודי כלכלה ויחסים בינלאו־מיים באוניברסיטה העברית בירושלים.

מסר היה בפלמ"ח, ואחר־כך בצה"ל עד שנת 1961, נחשב כנאמנו של יגאל אלון. בשנת 1962 התמנה כמנכ"ל מישרד־העבו־דה, תפקיד אותו מילא עד שנת 1966. אז התמנה כמנכ"ל תישלובת ערד, החברה ה־כימית הגדולה שצברה למעלה מ־140 מיליון לירות הפסדים, ואשר אין כל סיכוי להביאה לידי ריווחיות. לפני שנה התפטר מסר מתישלובת ערד והתמנה כיושב־ראש מועצת־המנהלים של מיפעל הטכס־טיל סיבי דימונה.

לעודד מסר אח, המתגורר בחיפה, המהנדס גידעון מסר. בשנת 1965 הקים גדעון מסר חברה חדשה בשם מירב הנדסה, שבעליה — גידעון מסר, וחברה בשם א. רייכמן ושות' — הנדסה ושירו־תים. חברה זו היא למעשה האמא החוקית של שירותי הנדסה, בעליה הם גם בעליה של זו, ולמעשה, א. רייכמן העבירה ל־שירותי הנדסה את פעולותיה בשנים ה־אחרונות. אך הזהות בין שתיהן מוחלטת.

השותפות בין אחיו של מנכ"ל מישרד־העבודה, האחראי על כל העבודות הצי־בוריות במדינה, לבין קבוצת שירותי הנדסה, הניבה פירות נאים.

כפי שמגלה מיסמך פנימי של החברה — היקף עבודותיה למע"צ עולה על 150 מיליון לירות. מן הגדולות שבהן: הכביש המהיר לירושלים, מחלף גנות־אזור, מחלפי נתניה־אביר ומחלף מוצא. כן מב־צעת החברה עבודות בעשרות מיליוני לי־רות עבור גופים אחרים הקשורים קשר אמיץ עם מישרד־העבודה, כמו הסוכנות ואגף המדידות.

כך, למשל, מופיע ברשימת לקוחותיה לקוח בשם האוניברסיטה העברית בירוש־לים בפרוייקט של 25 מיליון לירות, ומאידך נימנה עודד מסר עם חבר הנא־מנים של האוניברסיטה.

הקשר שבין מישפחת מסר לבין ה־עבודות הנמסרות מכספי הציבור לשותפי המשפחה העמיק עוד יותר כאשר התמנה עודד מסר כמנכ"ל ערד. במיקרה זה קיבלה מירב באופן ישיר עבודה גדולה של פיקוח תקציבי ומעשי על הליכי הבי־צוע. הפיקוח, בשיטת פירט, אמור לצייר למועצת המנהלים תמונה כיצד מבצעת ההנהלה את התכניות.

ערד היא אולי המיפעל היחיד בעולם שבו חברה השייכת לאח אחד מפקחת על חברה של אח שני — ובד־בבד יורדים 140 מיליון לירות לטמיון, אלה הפסדיה של התישלובת.

תרגיל ברווחים עצמיים

החיקף הגדול של פעילות החברה, והצלחותיה בכל מקום, הביאו את רא־שיה לעריכת תוכניות־התרחבות נימרצות. הם ניצלו את משבר חברת ורד, קנו ב־פרוטות את כל הציוד של החברה בשורה שלמה של ארצות באפריקה, כמו חוף ה־שנהב ואוגנדה.

לפני כשנה הגו ראשי החברה רעיון: להפוך את העסק לחברה רשומה ב־בורסה. הייתרון: מס הכנסה מוקטן, ו־אפשרויות לחלוקת רווחים־לעצמם, פטורים ממס, על־ידי מכירת מניות לאחרים.

התרגיל היה כזה: תחילה קנו במיליון לירות חברה לא־פעילה בשם אינקובה, שכבר מזמן ביקשו למחוק אותה מן הבורסה. באמצעות חברה זו הגישו להנ־הלת הבורסה תוכנית להקצאת־מניות נוס־פת — 315 אלף מניות רגילות, במחיר ממוצע של 20 לירות האחת. הכוונה היתה למכור את מרבית המניות לקונצרן כלל, להפכו לבעל־המניות העיקרי של אינקובה.

אך מנכ"ל כלל, אהרן דוברת, ניחן ב־חוש־ריח מפותח, וברגע האחרון נרתע מן העיסקה, שנשארה לא־גמורה בידי שירותי הנדסה.

ברשימת העבודות של שירותי הנדסה בישראל מופיע גם לקוח בשם ועדת־הייעול־הבינמישרדית. המשימה שהוטלה על החברה: בדיקת מיפעליה העיסקיים של הממשלה.

וכך יכול החתול לשמור על חשמנת.

ספורט חדש בא למדינה:

בלב תל־אביב, בצל בנייני משרדים

אילן סגל בנפילה הוא נפלנו — צוחק צעיר המחליקים, אילן סגל, נער בן 13 הנושא על רגליו סקטים שעלו לאבא שלו בסביבות 500 לירות. אילן, המשוגע לספורט החדש, מקווה כי בשבועות הבאים יצטרפו אליו גם הוריו, אשר בינתיים משמשים רק כצופים מעריצים לבנם.

בעלי המכוניות שחלפו בכוכר השבת ליד מוזיאון תל־אביב, בשדירות שאול המלך, המשיכו סמוך לבית־המישפט, עברו ליד בית אמריקה המפואר והגיעו לבניין הדר דפנה, לא האמינו למראה עיניהם. ברחבת בית הדר דפנה, ליד הכניסה למישרדי עמידר, הבחינו בכתריסר בחורים ובחורות העורכים מופע של בלט מודרני, מהיר ביותר, שכלל תמונות של מעוף באויר, ריקוד בזוגות וברביעיות, ונפילות למיניהן שהיו כנראה בלתי־מתוכננות.

אלה מהם שטרחו לעצור את מכוניותיהם בצד הכביש ולהתקרב לרחבה, שמעו לפתע מוסיקת ג'ז סוערת, והבחינו כי בעצם, מה שנראה מרחוק כמופע של בלט מודרני אינו אלא תרגילי החלקה על סקטים.

מישחק ילדים זה — השמור עדיין בתור דעה כשעשוע המוגבל לגילאי חמש עד עשר, מגלה ניצנים ראשונים של הפיכה לספורט הלאומי החדש של בני ישראל בכל הגילים.

חוג המחליקים, כפי שמכנים את עצמם

מירי גוטמן ארבעה זוגות גרביים ליום נקרעים ליפהפייה הצעירה מירי גוטמן, חלוצת מחליקות הסקטים בישראל, בעת שהיא עורכת בספורט החדש הכובש עתה את ישראל, ההחלקה והריקוד על סקטים, ברחבת בניין הדר דפנה שבשדרות שאול המלך — מדי שבת בבוקר. מירי היא בת 17.

אח ואחות גוטמן ריקוד בלט בליבה של תל־אביב, עורכים מירי ואחיה עמוס גוטמן על הרחבה שמול בית הדר דפנה בתל־אביב לקול צלילי מוסיקת ג'ז מודרני הנשמעים מתוך רשם־קול המובא למקום על־ידי המכונאי־המחליק משה אייזקס. האחים הינם מטובי הרקדנים.

א״, כואב על הישבן החליקה והתיישבה היפה מבין כל המחליקות, מירי גוטמן, לאחר שניסתה ולא הצליחה לבצע תרגיל מסו־בך. את מירי הביא אל הספורט החדש אחיה, צלם־הטלוויזיה עמוס גוטמן, שהיה מראשוני המשוגעים־לדבר, ממייסדי החוג ונושא־דברו. הריקוד נערך לצלילי ג׳אז.

, נוצרה באופן ספונטאני זירת־החלקה

המתגלגלות

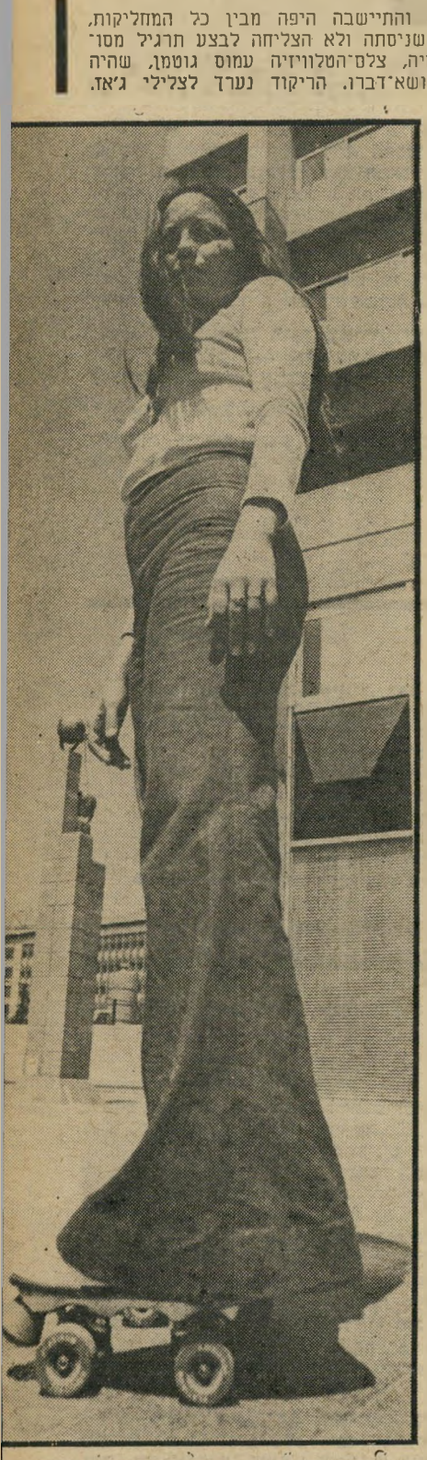

ה הביאו ספורט זה לישראל, מונה כיום למע־
מ־50 איש.
היה לנו זוג חברים,״ מספר עמוס גוטמן, צלם־
ויזיה בן 21, „שהיו נוהגים ללכת כל שבת ל־
דרון שבלונדון מיניסטור ולהחליק שם על סק־
ם שהביאו איתם מחו״ל. הצטרפתי אליהם, ולאט־
ט הופיעו עוד ועוד חבר״ה. עכשיו אנחנו קבוצה
לה, הגדלה מדי־שבת, ועוד היד נטוייה.״
אומנם, חוג־המחליקים מגוון מאוד. החל במירי
מן (17) היפהפייה, תלמידת שביעית בגימנסיה
ו ברמת־גן, בעורכת־הדין רותי פרג׳, וכלה
לן סגל, תלמיד כיתה ז׳ בבית־הספר היסודי אחד

העם, בית הספר הוותיק במרכז תל־אביב.

הסמתקבצים מידי־שבת ברחבה שמול בניין הדרך דפנה (מהמיניסטור זרקו אותנו, מפני שאמרו שאנחנו מקלקלים את המרצ־פות״), מפעילים טייפ אותו מביא המכו־נאי־מחליק משה אייזקס, ופותחים ב־החלקה.

„אם הגידול שלנו יימשך בקצב הנוכחי, הרי בעוד שבועיים, נצטרך את רחבת העי־ריה כדי להכיל את כל האנשים שיבואו,״ אומרת עו״ד רותי פרג׳. „פנינו לעירייה, כדי שנוכל להחליק שם ללא הפרעה, ועם

הרבה חבר״ה.״ הם הבטיחו לנו להקציב מישטח מכוסה בלינולאום, שיהיה מתאים לצרכינו בדיוק. סמכנו עליהם וחשבנו ש־הבעיה נפתרה.

אך בינתיים שכחה העירייה את הבטחתה, ולחבר״ה לא נותר אלא לחלום.

יש להם עוד חלום אחד: להקים להקת־מחול על סקטים, כפי שנהוג בארה״ב, ולצאת עם הלהקה להופעות בכל רחבי הארץ.

אך בינתיים הם ממשיכים להחליק ב־אופן פרטיזני, ליפול ולקרוע את הגרביים.

והבטיחו לנו להכין משטח מיוחד של לינוליאום ברחבה שמול בניין העירייה,

רותי פרג׳ הזוהרת, היא עורכת־דין צעי־רה, המוצאת לה פנאי בין מישפט למיש־פט לקפוץ לבית **הדר דפנה**, ולהחליק.

ראיון מיוחד

עם ד"ר אפי יוכטמן ופרופ' יונתן שפירא

ראשי תנועות „השינוי" מסבירים מדוע הקימו תנועה פוליטית חדשה, מי הם האנשים המרכיבים אותה, ומה הם מקווים להשיג באמצעותה

נא די במחאה - צריכים להתארגן

● כשאתם מדברים על שינוי השיטה — למה אתם מתכוונים בעצם?

שפירא: שינוי השיטה שלנו, של השיטה, המדינה. יש כאן כמה אלמנטים מרכזיים. ההתערבות של הפוליטיקאים במערכת הכלכלית, היא המאפיין הבולט ביותר. אין אף מדינה לא־קומוניסטית אחת בעולם שההתערבות בה היא כל־כך גדולה — והשליטה היא לשם שילטון. כלומר, משתמשים במשאבים הכלכליים כמכשיר לשילטון. זה הגורם היציב. כך היה לפני הקמת המדינה, ולא השתנה. על זה בנויים המנגנונים, על זה בנויות הקואליציות, על זה בנוייה מערכת השיטה כולה.

● האם אתה דוגל באי־התערבות המדינה בתהליכי־משק — או שאתה פוסל רק את היעדים של ההתערבות?

שפירא: אני פוסל את השיטות ואת היעדים, מפני שהשיטות אומרות בעצם שאתה לא מוסר דין וחשבון, שאתה לא עובד לפי קריטריונים עיניים או חברתיים כלשהם. אתה שולט בכלכלה לשם שילטון. אתה משתמש במערכת הכלכלית להמשך השליטה.

זה בא לידי ביטוי בשטחים שונים — שילטון החוק לא מופעל על המערכת הזאת. מערכת היחסים בין הפוליטיקאים לבין המערכת הכלכלית היא במידה רבה מחוץ לשילטון החוק, מחוץ לתקציב. יש פה הרבה מאד שיטות ומכניזמים שאיפשרו להם להשתמש בזה כבמכשיר־שליטה.

אני חושב שיש מטרות לאומיות שצריך להחליט עליהן, שבהחלט דורשות התערבות. ובוודאי היום! אין היום מדינה קפיטליסטית שאינה מתערבת במערכת הכלכלית למילוי צרכים מסויימים. בכל המדינות שאני מכיר במערב־אירופה, זה בהחלט יעד — וגדלה התערבותה של הממשלה. אצלנו היתה התערבות גדולה מאד עוד לפני קום המדינה, והיא בעצם עדיין גדלה.

● אתם מתנגדים לשיטה שבה מיפלגות מהוות גם גורמים כלכליים. זאת אומרת שאפ־שר, בתיאוריה, לשער מישטר שיש בו התער־בות רבה מאד של המימשל בתהליכי־המשק, אך שייעשה לפי קריטריונים שיהיו ממלכתיים, וייקבעו בתהליך דמוקרטי, ולא מתוך אינטרסים מיפלגתיים.

האם לגבי תמונת החברה וכלכלתה כשל־עצמה, יש הסכמה בין רוזמי התנועה שלכם? כלומר, האם יש לתנועתכם השקפה סוציאלית מאוחדת?

יוכטמן: את אותה השקפת־עולם לה אנו מסכימים הבענו בניסוח עקרונות. המהווים בסיס משותף לכל מי שמוכן להצטרף לתנועה. העקרונות הם מאד כלליים — אך נותנים תמונה. יש שמונה עקרונות המנוסחים בצורה כללית מאד. כך שהתירגום שלהם להחלטות פוליטיות ספציפיות וטהורות עדיין פתוח, ואנחנו עדיין איננו גוף שקיבל החלטות.

אנחנו נקיים כנס־יסוד, אחרי שנגיע למיספר מסויים של אנשים שאנו מקווים לגייס. אנשים אלה הם שיבחרו — כמו כל גוף דמוקרטי — את מוסדות התנועה, והתנועה תחליט אז!

● האם אדם בעל השקפת־עולם סוציאלי־סי־טית, יש לו מקום בתנועה שלכם?

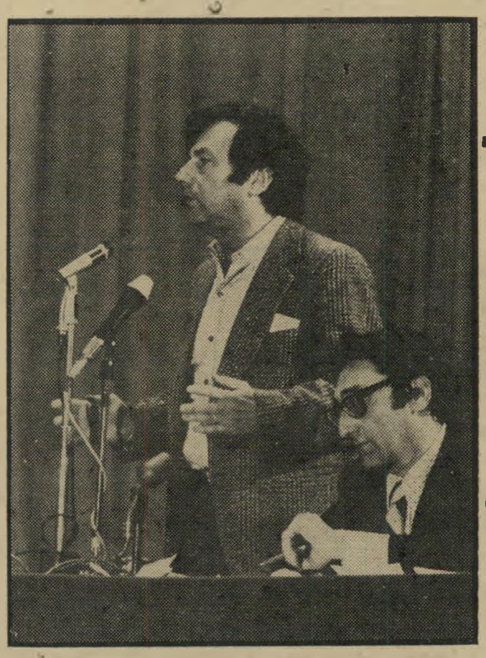

כאשר קמה תנועת „שינוי", לפני חודש, נתפר־סם בעיקר ד"ר אמנון רובינשטיין כמנהיגה. או־לם הקבוצה היתה רחבה יותר. שניים מחבריה השיבו השבוע על שאלות „העולם הזה": ד"ר אפריים („אפי") יוכטמן, 38, צבר יליד תל־אביב, נשוי + 2, מרצה לפסיכולוגיה חברתית; ופרו־פסור יונתן שפירא, 44, רווק, מרצה לסוציולו־גיה פוליטית, שסיים זה־עתה ספר על מפא"י בשנות ה־20 וה־30. כמו אמנון רובינשטיין, שיי־כים השניים לסגל אוניברסיטת תל־אביב.

רוכינשטיין
מנהיגות

יוכטמן: כן, כמובן. השאלה היא, כמובן, על איזה סוציאליזם אתה מדבר. אם אתה מדבר על סוציאליזם שבו הממשלה מתערבת התערבות סוטאלית — סוציאליזם טוטאליטרי — אז אני חושב שלא. אבל אם אתה מדבר על סוציאליזם דמוקרטי, אז השאלה היא כיצד אתה מגדיר אותו. אני, למשל, מגדיר את עצמי כסוציאליסט — ואני מרגיש את דרכי טוב מאד בתנועה. יהיה אצלנו מקום גם לליברלים וגם לסוציאליסטים דמוקרטיים.

● נעבור עתה לנושא הביטחוני־לאומי. אתם מדברים על פשרה טריטוריאלית. זה מוציא מכלי אפשרות את אנשי ארץ־ישראל־השלמה האדוקים. אך האם זה מוציא גם את אנשי רפ"י, למשל? האם יכולים האנשים כי־חלק המרכזי של מיפלגת־העבודה, המדברים על פשרה טריטוריאלית, למצוא עצמם אצלכם?

יוכטמן: אנחנו משוכנעים שחייבת להיות פשרה טריטוריאלית בכל שלוש החזיתות: גם חזית סיני, גם חזית הגולן, וגם חזית ארץ־ישראל המערבית. אם אנשי רפ"י מוכנים לגבי העיקרון שגם לגבי ארץ־ישראל המע־רבית נדגול בעיקרון הזה — הם יכולים למצוא את מקומם אצלנו. יצחק נבון, למשל, אולי כן מוכן לפשרות. לעומת זאת, למשל, גד יעקובי אולי לא. אבל באמת אין להם משהו מוגדר.

● מתעוררת השאלה אם ההגדרה הזאת אינה באמת כל־כך רחבה, שחוץ מאנשי חירות וזבולון המר, יכול להסכים לה כל אחד, כל זמן שאינה מיתרגמת למדיניות מעשית.

יוכטמן: לפי הסקרים שערכתי על חלק מהציבור הישראלי — אני חושש שאתה אופטימי. חלק גדול מהציבור לא מוכן ללכת על זה!

● נאמר, מחר אתם הולכים לכנסת ותצ־טרכו לקבוע עמדות על יישום העיקרון הזה, שהוא כללי מאד. וברגע שתהיו תנועה פוליי־טית, הרי תהיו חייבים להביע דיעות, ותעמודנה על סדר־היום בכנסת הכרעות. האם אתם חוש־בים שהגדרה כל־כך כוללת מאפשרת לכם בכלל נקיטת עמדות?

שפירא: אין לנו מיסטיקה. אנו פרגמטיים לגבי כל שטח כבוש, שזהו חלק מהמחלוקת היום. אנו רוצים להבטיח את שלומה וביטחונה של המדינה. צריך לנהל משא־ומתן, צריך להגיע לפשרות. בוודאי שאנחנו נצטרך — ככל שנתגבש כתנועה — גם לגבש את העקרונות, כולל מדיניות חוץ וביטחון. העיקרון הזה נראה לנו כעיקרון כללי ראשון. היו הרבה אנשים שנרתעו ממנו, רצו שנוציא אותו. אמרתי: לא! זה חלק מכל העניין. ואנחנו עוד לא הולכים לכנסת — זה רחוק מאד.

★

שפירא: ההגדרה שלנו אינה כל־כך „יונית," והסיכוי קיים. אך צריך לזכור שאנחנו במצב נזיל מאד. בין שתי המילחמות היתה לי השקפה מאד ברורה. כיום, אינני יודע אם אני יכול להגדיר את עצמי בדיוק, ואם כולנו יכולים להגדיר את עצמנו. אך כשנצטרך להתייחס להת־פתחויות, נצטרך גם לגבש את עצמנו.

● השאלה היא אם אתם לא מכניסים למיסגרת כל־כך כוללת אלמנטים, שמחר לא תוכלו לחיות איתם במיסגרת אחת. עד־כדי כך שאתם קובעים הגדרה שהיא חרבה מעבר לזו־בה אליאב, למשל. בהגדרה זו אפשר לכלול כימעט את כל המפד"ל, ורוב המערך. זה לא מאפיין אתכם כתנועה „יונית". זה עדיין בין היונים — לבין המרכז. האם זה לא יפריע לכם מחר — כאשר תצטרכו לקבוע עמדות?

● לגבי מהותו של הנוף שאתם מתכוונים להקים — האם הוא בא לתקן סידרי־שילטון, מהות הפעולה של המימשל בארץ, או האם הוא בא עם הצעות פוליטיות וחברתיות לגבי המדי־נות שהמדינה צריכה לנהוג בה? אין אלה שני דברים זהים. אם זה הדבר הראשון — הרי זוהי תנועת־מחאה קונסטרוקטיבית כולית, ויש לה יעד מרכזי אחד בלבד: לתקן סידרי־שילטון. הדבר השני — תנועה פוליטית, המצי־עה מדיניות. איזה דגם עומד לנגד עיניכם.

יוכטמן: בשלב זה הדבר פתוח וישנן כל האופציות, אם כי נראה לי שהנטייה היא יותר לכיוון השני מאשר לראשון. כלומר, אם היינו מסתפקים בתנועה ביקורתית או מחאתית, היינו מטפלים בה בצורה שונה מאשר עכשיו. יכולנו להצטרף לכל אחת מתנועות־המחאה היום, אשר

מפגינות או מוחות בצורות אחרות, או היינו מקימים מוסד חברתי שיתכנס אחת לכמה חודשים ויגיב על תופעות ספציפיות או על בעיות מאד עקרוניות. איננו מסתפקים אך־ורק בביקורת, אלא גם רוצים להציע הצעות קונסטרוק־טיביות, ולא רק בנושאים ספציפיים כמו שינוי סידרי־שילטון, אלא גם לנסות לנסח עקרונות של מדיניות בתחום הכלכלי, החברתי, הפוליטי.

קבוצות־המחאה במצב של מבוכה קשה מאד

● **האם תוכל לספר כיצד נולדה התנועה — ומה עומד לקרות?**

שפירא: לאחר מילחמת אוקטובר, כמה מחברי ואני קמנו לחפש מה עושים פה? לאחר מילחמת יום־הכיפורים החלטתי שהדבר לא יכול להימשך כך. הסתכלתי קצת על המיסגרות הקיימות, והחלטתי שצריך להקים מיסגרת אחרת. אני עוד לא יודע אם נהיה מיפלגה, וייתכן מאד שכשנתחיל לחשוב על הבחירות, נצטרך להתארגן עם קבוצות נוספות. אבל אפילו כדי להצטרף לקבוצות נוספות — אתה צריך קודם־כל להיות לפחות קיים. חשבתי שהגיע כבר הזמן שאנשים שאינם פוליטי־קאים מיקצועיים ייכנסו לפוליטיקה. הם אינם יכולים להיכנס למיפלגות הקיימות — חבל על הזמן. מוכרחים להקים מיסגרות ניפרדות. ואז התחלתי לדבר, אחרי הבחירות. כינסתי קבוצה קטנה של 12—15 איש. הרעיון התגבש בשיחות — קשה לומר שהוא היה כולו שלי. הקבוצה הראשונה היתה בעיקר מאנשי האוניברסיטה, כולל אמנון רובינשטיין, ואנחנו דיברנו והחלטנו שצריך להמשיך לגלגל את זה, והחלטנו לכתוב איזה־שהם עקרונות כלליים ביותר. כולנו לא היינו חברי מיפלגות. אני אחד המעטים שהיה פעם חבר־מיפלגה — הייתי חבר במפא"י, אבל עזבתי לפני הרבה שנים. החלטנו שכל אחד מהאנשים ידבר עם אחרים — לאו־דווקא מהאוניברסיטה — כדי לראות איזה הד יש לנוסח שלנו. כעבור שבועיים כינסנו קבוצה. היו בה 80 איש. ההרכב הדמוגרפי של האנשים בעיקרו, היה „צווארון לבן," והרכב־הגילים היה די דומה לשלנו. בפגישה השנייה כבר היו יותר אנשים. יום לפני הפגישה הדבר דלף החוצה, והפגישה כבר לא יכלה להיות סגורה. באו נציגי־עיתונות, באו הרבה יותר אנשים ממה שציפינו.

● **אחת השאלות הנשאלות לעיתים קרובות, היא — מהו בעצם ההבדל בין יוזמתכם, לבין יוזמה שהיתה לפני זמן קצר מאד — תנועתה של שולמית אלוני. מה ההבדל בין „השינוי" לבין „התנועה לזכויות האזרח" שקמה לאחרונה? נראה לי שגם העקרונות וגם ההרכב האנושי די חופפים.**

שפירא: נכון. אני חייב להודות שאילו התנועה של שולמית אלוני היתה קיימת — אילו היתה מיסגרת — היינו צריכים לחשוב ברצינות. אבל אין שם אירגון והכל מאד אמורפי, והיתה גם הרגשה שזה לא זז.

התנועה של שולמית אלוני קמה למעשה אך ורק כדי להכניס אותה לכנסת. שולמית אלוני נכנסה לכנסת, עם עוד שני חברים שהופיעו בוקר אחד וגילו את עצמם בכנסת. אבל התנועה, כתנועה, למעשה לא היתה קיימת. אז חשבנו שבשלב זה אנחנו צריכים לקחת זאת על עצמנו.

יוכטמן: לגבי אותם אספקטים פוליטיים או חברתיים ששולמית אלוני מתייחסת אליהם, נראה לי שיש פה פער רציני. נראה לי שאנחנו מנסים לחבוק יותר תחומים מאשר היא.

תוך כמה חודשים נגבש את המחשבה

● **בזמן האחרון קמו כל מיני יוזמות ציבוריות שונות במהותן. אחת שלכם, אחת של קבוצות החיילים השונות, קמו כמה יוזמות בתוך מיפלגת־העבודה, קצת לפני זה — שולמית אלוני, בד־בבד עם זה — התנועה של „בכל־זאת מערך", שגם היא מורכבת מאנשים מאותו סוג, בעלי השקפת־עולם דומה. עוד מקודם קיימות תנועות מרי ותכלת־אדום, עם תפישות דומות. נוצרה הרגשה שאנו הולכים לקראת פיצול פנטסטי של אותו מחנה, שבהערכה האופטימית ביותר הוא די קטן במדינה.**

שפירא: אני מודע בהחלט לבעייה הזו. לפני חודשיים היתה השאלה אם נצטרף לאחת מהקבוצות הקיימות, וזה לא ניראה לנו. אבל אין כל ספק, לדעתי, שככל שתתקרבנה

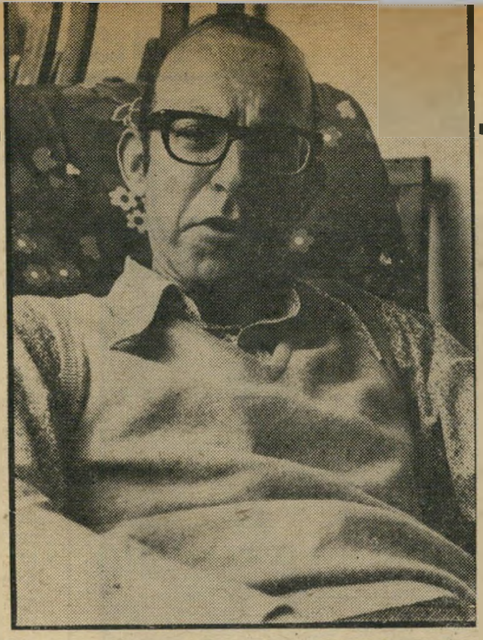

שפירא
פרגמטיזם

הבחירות לכנסת — לא נוכל להישאר בצורתנו זו. חמש־שש קבוצות שמתחרות על דבר דומה — אסור שזה יקרה!

מצד שני, עמדנו בפני הבעייה: האם נצטרף לאחת הקבוצות האחרות? האם ניכנס אליהן? ולא מצאנו — לא מצאנו! אבל אין ספק שזוהי סכנה שאסור לנו להגיע אליה. אתה צודק כשאתה אומר שדברים עלולים להתמסד ויעלו כל מיני אינטרסים אישיים קבוצתיים, זה יכול לקרות. אבל אני מקווה שנצליח להימנע מזה.

● **אני מבין שיש הבדל מהותי בין אנשים הסבורים שהם יכולים לעבוד בתוך מיפלגות מימסדיות קיימות — לבין אנשים אשר חושבים שמיפלגות אלה, מטבע מהותן, אי־אפשר לפעול בתוכן, ולכן נאלצים לפעול מחוצה להן.**

השאלה היא: מה ביחס לקבוצות, שהן בכל־זאת בחוץ. אפשר לשייך אליהן גם את הקבוצה של „בכל־זאת מערך." גם פה תיתכנה שתי דרכים: או שאתם אומרים, אנחנו קבוצה חדשה — נגבש את עצמנו כקבוצה חדשה, ואחר־כך נלך ונראה מה קורה בקבוצות האחרות, ואיזה סוג של שיתוף־פעולה נוכל לקיים איתן; או, דרך שנייה — תאמרו לעצ־

רשימת הגופים הקיימים כבר ארוכה מדי

מכם: אנו יוצרים יוזמה חדשה, ויוזמה זו חייבת לאחד את כל הקיים בשטח הזה מלכתחילה. השאלה היא: „האם אתם רוצים ללכת לכאן — או לכאן?

יוכטמן
סוציאליזם

יוכטמן: פיזית, אנחנו נוצרנו בין האחרונים. אני, למשל, רואה את מילחמת יום־הכיפורים רק כקטאליזטור דרמטי ביותר, שפשוט עזר לתת את ה„שוק" האחרון שעזר להתארגנות. אך המחשבות, אי־שביעות־הרצון, והרצון להביא לידי שינוי היה קיים אצל כולנו. זה בא לידי ביטוי אצל כל אחד בדרך שלו. לכן איננו מדברים על האספקט הביטחוני בלבד, אלא גם על אספקטים כלכליים וחברתיים. אני מאד מעוניין, למשל, בשאלות של מדיניות סוציאלית, של פער חברתי, יעילות כלכלית וכולי, ואלה הם תחומים שבהם המצב היה קטאסטרופלי כבר לפני הרבה שנים, והוא פשוט הלך והתגבש מאז.

לכן התשובה היא די ברורה לגבי שאלתך אם אנו הולכים בנפרד — ואחר־כך, במגעים — או להיפך. נראה לי שאנו עושים זאת במקביל. כלומר, אנו כל הזמן נמצאים במגע עם התנועות האחרות — מנסים להגיע לידי הבנה ושיתוף־פעולה. אך יחד עם זה אנו גם מנסים לגבש את עצמנו.

שפירא: אני חשבתי הרבה מאד על הבעייה הזאת. ההרגשה שלי, אחרי שהסתכלתי מסביב, היא שכרגע צריכה לקום קבוצה קצת יותר תוססת, שתוך זמן קצר יהיה לה גם פוקוס יותר ברור, ואני מאד מקווה שעל־ידי עצם הפעילות האירגונית שלנו לא נחסום את המגע ואת שיתוף־הפעולה בעתיד עם הקבוצות השונות. הרגשתי היא שכדי שנוכל לדבר, נצטרך קודם לקום.

במשך כל השבועות האחרונים קיימתי מגעים עם הקבוצות האחרות והן במצב קשה — במצב של מבוכה גדולה מאד. קשה מאד לדבר עם קבוצות־המחאה האחרות, עם כל הרצון הטוב שלהן בשלב זה.

אני מאמין שבזמן הקרוב אפשר יהיה, כי הם יתארגנו ויתחילו לפעול, ותוך כדי פעולה יתפסו מה נעשה מסביבם ואולי אז אפשר יהיה לדבר איתם. כיום קמות תנועות־מחאה, אך אתה כבר שומע קולות ראשונים שאומרים: „מחאה לא מספיק — צריך להתארגן!" אני חושב שזה ילך ויגדל.

צריך לנסות וכל הזמן להשתדל ליצור עימם מגע, אך נדמה לי שאי־אפשר לחכות, ונדמה לי שאנו ציבור שמסוגל להתקדם, להתארגן. אני מקווה שנשתף פעולה, ואפילו יותר מזה.

● **תארו לכם שבעוד שנה יש בחירות חדשות, ויופיעו בהן שש רשימות חדשות: הקבוצה שלכם, של החיילים — אחת או שתיים, הקבוצה של „בכל־זאת מערך," מרי, מוקד ו־שולמית אלוני. השאלה היא: האם לדעתכם לא יכול לקום מראש מחנה מאוחד? נניח — יקום מישהו, מישהו בדרג של אמינות ומעמד אישי, ויציע: בואו נארגן את כל הקבוצות האלה יחד ונצא לדרך משותפת. איך הייתם מגיבים על זה? האם זה טוב, לדעתכם?**

יוכטמן: כל גוף הרוצה לשנות את המציאות כאן — זה טוב. לא יהיה טוב, אם יתווסף עוד גוף אחד לרשימת הגופים, שהיא כבר ארוכה מדי. מבחינתנו, נעשה את כל המאמצים כדי שאפשר יהיה להגיע לידי הידברות עם גופים אחרים, ונשקול זאת לגופו של עניין. תלוי מה יהיו הרעיונות של הקבוצה החדשה, ואם תהיה הסכמה לגבי הצד הרעיוני־תוכניתי.

● **לאור שמונה העקרונות שלכם, למשל.**

שפירא: אני אתייחס לזה בחיוב. אני חושב שזה יהיה טוב.

● **אם נעבור למה שקרה היום — פירסום דו"ח אגרנט. אם נשתמש בו כבמאורע ציבורי אשר תנועה חייבת להתייחס אליו, כיצד תגיבו על המאורע הזה?**

יוכטמן: העמדה שלנו גורסת שמעל ומעבר לתוכנו של הדו"ח, צריך לזכור שיש עיקרון הנקרא אחריות מיניסטריאלית, והוועדה הזאת — באופן מפורש — לא התייחסה לאספקט זה של הבעייה.

לכן, כולנו מסכימים פה אחד, שהמסקנות ברורות — אי־אפשר להסתפק בצד הטכני בו טיפלה הוועדה! העיקרון הכללי של אחריות — לא רק מיניסטריאלית אלא גם ממשלתית — הוא מאד חמור אחרי דבר כזה. לפי דעתי, הממשלה חייבת היתה להתפטר!

שפירא: ממבט ראשון נראה לי, שהקביעה שהרמטכ"ל צריך ללכת והממשלה טובה — זו חלוקה מאד משונה.

יוכטמן: שמתי לב שהם מתייחסים בצורה שונה לדרג הצבאי, ובצורה שונה לדרג המדיני. יש הסתייגות בסיגנון כשמדברים ביחס לממשלה — אך לא כשמדברים לגבי הגנרלים. לגבי הגנרלים הכל חד, וחד־משמעי!

● **יש נקודה האומרת שכל צעד ראשון של גוף חדש — הוא הצעד המכריע! הוא מביא אותו לכיוון. צורת ההתארגנות הראשונה קובעת.**

יוכטמן: מבחינה זו אני חש שאנו הולכים בדרך הנכונה. אך הבעייה של מגע ושיתוף עם התנועות האחרות, זו באמת בעייה רצינית.

איך חפס כלב המישטרה חשיש בכיסו של צ"ץ

אנשים

■ אין כל ספק כי לשופט העליון וראש הוועדה המרויה על־שמו, **שמעון אגרנט**, יש קשר, עקיף אמנם, לחיי הפוליטיקה והצבא בארץ. בתו של אגרנט נשואה לצעיר העובד במחלקת הסטטיסטיקה של המשלה, **עובד כהן**. השניים קראו לילדיהם, לאחד מהם **אריאי** ולשני בשם **שרון**, אם־כי עובד כהן מכחיש כי לקריאת הילדים בשמות אלה היה קשר כלשהו עם עבודתו של הסבא שלהם.

■ בכנס חוג אתגר שנערך בתל־אביב הסביר אלוף־משנה (מיל.) **ישעיהו** (איסקה) **שדמי**, אשר נפצע קשה ב־מילחמת יום־הכיפורים, וזו היתה לו הופעתו הציבורית הראשונה, כיצד יצא חי מן המלחמה האחרונה. הסביר שדמי: „אני לא שמתי לב לשילוש שהציב צה"ל, הלכתי בכיוון ההפוך וכך נשארתי בחיים."

■ באותו כנס כעסה **שרה חורב** על כך שהעיתונות הלבישה לחוג אתגר את הדימוי של חוג גנרלים. שאלה חורב: „אני נראית לכם כמו

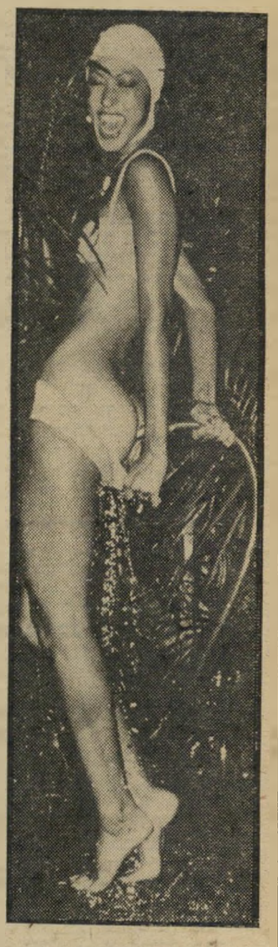

גנרל? אני ממייסדות החוג הזה, ואני אפילו לא קרובה לגנרל." שושנה חורב היא רעייתו של מי שהיה עד לפני מספר חודשים אלוף בצה"ל, וכיום נשיא הסכניון, עמוס חורב.

■ שר התחבורה **אהרון** (אהר'לה) **יריב** שהיה נוכח באותו כנס שנערך במועדון יחדין של מיפלגת העבודה בתל־אביב, ישב מנומנם כל העת אולם התעורר רק פעם אחת, ופרץ בקריאת־ביניים שהידהדה בכל האולם. היה זה כאשר **יוסף נבו**, ראש עיריית הרצליה ויושב־ראש החוג תמך בשושנה חורב בטענתה כי אין זה חוג של אנשי־צבא לשעבר. קפץ יריב ממקומו וקרא: „אנחנו, אנשי הצבא, לא מתביישים בזה שהיינו אנשי צבא, שיהיה לכם ברור!"

■ בהתקפה חריפה על ראש־הממשלה **גולדה מאיר**, על שר־הביטחון **משה דיין** ועל **ועדת אגרנט**, יצא השבוע אלוף־מישנה (מיל.) **זאב** (זוגיק) **שחם**, מי שהיה מראשוני שקראו להתפטרות דיין. אמר שחם: „ועדת אגרנט נתנה לראש־הממשלה אותה גבורה ולמשה דיין מדלייה, אבל מה שבאמת הגיע להם זה משהו קרוב מאוד לחבל". באותו מעמד כינה שחם את שני המפורטרים על־ידי ועדת אגרנט, הרמטכ"ל רב־אלוף **דויד אלעזר** וראש אמ"ן האלוף **אלי זעירא**: „חברה־ליצים".

■ שר־הבריאות, **ויקטור שם־טוב**, הקדיש בשבוע שעבר זמן רב לעניניי דת"ח ועדת אגרנט, אך הדבר לא הפריע לו להסתלק מישיבת־הממשלה שהתקיימה ביום רביעי האחרון, לתת קפיצה לתל־אביב לפתיחת תערוכתה של ציירת בלתי־ידועה, **שיי הררי**, בגלריה יודפת בתל־אביב.

■ על מהות מקום־עבודתו של הבוס שלה עמדה השבוע מזכירתו הצעירה והחינגית של ח"כ **אריק שרון**, **מלכה** (מלכה'לה) **הרצברג**. מלכה סיימה אריזתה במיונון הח"כים שבכנסת ויצאה לקנות סיגריות, אך בטעות נכנסה לאולם המליאה, ושם נעצרה על־ידי אחד הסדרנים, ששאל אותה למבוקשה. מלכה'לה השיבה לו: „אני מחפשת סיגריות." הסדרן השיב לה מניה־וביה: „גבירתי, כאן לא מוכרים סיגריות, כאן מוכרים לוקשן."

■ פגישה מעניינת היתה בשבוע שעבר לכתב־החוץ של העיתון ההולנדי דה טלגרף, **אלי סונדרוון**, עם שר־הביטחון **משה דיין**. אלי נסע במכוניתו בכביש גהה, במהירות של 90 ק"מ בשעה, כאשר עקפו אותו שתי מכוניות־פאר, במהירות מסחררת. אלי הגביר את מהירותו, וניסה להדביקן, אך ללא הצלחה. רק כאשר שתי המכוניות נאלצו לעצור ברמזור, השיג אותן אלי ורהבחין בשר־הביטחון היושב במושב האחורי של המכונית הראשונה וקורא עיתון. אלי פנה אל נהג המכונית ונזף בו על המהירות הרבה בה נסע. לפתעתו הרבה הפסיק דיין את קריאתו בעיתון, פתח את חלון המכונית ואמר לאלי: „אדוני, אתה צודק, אני מבקש את סליחתך," והורה לנהגו להמשיך בנסיעה לפי החוק.

■ דווקא בשעה שבעלה היה זקוק לה ביותר, בתקופה הקשה ביותר שלו, נסעה בשבוע שעבר רחל דיין, רעייתו של שר־הביטחון, לארוחת־ערב בפריס, על־פי הזמנתה של הברונית דה־רוטשילד. לפריס נסעה רחל עם שומר־ראש, מבין הגורילות של דיין.

אך בעוד נסיעתה של רחל מומנה על־ידי הברונית, הרי בעבור ה„גורילה" שילם מישרד־הביטחון. מפריס המשיכה רחל דיין ללונדון, שם ישבה משך שעות לפני צייר הפורטרטים הנודע אלמר דה־הורי, אשר צייר את דיוקנה. הצייר סיפר אחר־כך כי הגב' דיין הזכירה לו את השחקנית לילי פלמר בצעירותה, וכי עוררה את עניינו ב„סיפורים שסיפרה לי על היחסים בינה לבין דיין."

מי שהיה מפקדו האחרון של שדה־התעופה בפאיד, הכחיש השבוע מכל־וכל את פרשת המיכתב השחצני, אותו השאיר כביכול למפקד המצרי של שדה־התעופה, שבא במקומו אחרי הפינוי. סיפר כהן: „סתם ישבנו וצחקנו ורכתבנו מיכתב, שבכלל לא היה דומה למיכתב שאחר־כך פורסם בעיתונים. לא יכולנו להשאיר את המיכתב, אפילו רצינו בכך, כיוון שהכתב הצבאי של ידיעות אחרונות, **איתן הבר**, חטף אותו מידינו ורץ לפרסם אותו. בכל אופן, לא חשבנו להשאיר כזה מיכתב, או בכלל להשאיר מיכתב למצרים."

■ מנהל רשת השופרסל, אלוף (מיל.) **יוסף** (יוסקה) **גבע**, מיהר לעזוב ביום חמישי האחרון ישיבה עם שרים ואנשי־ציבור בה השתתף, לאחר שביקש תחילה את רשות־הדיבור בין הראשונים.

רק אחר־כך הסתבר כי גבע מיהר לערוך סיור בסופרמרקטים שלו בתל־אביב, לבדוק אם הכל בסדר ערב חג־הפסח.

■ לגלי־אהדה עצומים זכה אלוף (מיל.) **ישראל** (טליק) **טל**, בעת שביקר בשבוע שעבר לראשונה בכנסת כאורח. הראשון שזיהה את טליק ללא מדים היה אלוף (מיל.) ח"כ **אריק שרון** שהתנפל עליו בשמחה, והזמינו לשבת עמו.

במהרה הצטרף אליהם **מנחם בגין**, שאף הוא חיבק וגיפף את טליק.

■ כמומחה לניצול זמן נתגלה אלוף (מיל.) **עזיזר וויצמן**. עזיזר נסע בשבוע שעבר לחיפה להיות נוכח בחתונותיהם של דן ואבנר, בניו של רב־החובל **מילה ברנר**, מבעלי החברה הימית להובלת פרי. אך בשתי החתונות לא היה די. עזיזר הצליח להשתתף גם באסיפה של החוג החיפאי לשינוי פני הליכוד, שנערכה באותו ערב בחיפה.

■ יצרן הגובלנים מכפר האמנים עין־הוד, **איצ'ה ממי־בוש**, בא מהכפר אל העיר, והסב, כדרכו, עם חבריו במזללה תל־אביבית. שתה ממבוש ואכל, אבל לא יכול היה להתגבר על יצרו, ובלע שני ראשי בצל טרי. „מה לעשות?" שאל ממבוש את חבריו, „כדי שלא ירגישו את הריח?" הציע לו אחד מהם: „תמשיך לטעון שזה מהבצל!" ואילו קברניט אל־על, **אורי יפה**, גילה לו: „באמריקה מוכרים עכשיו משהו שאפילו אם תאכל עשרה ראשי בצל, לא ירגישו את הריח..." „מה זה?" תמה ממבוש. השיב לו יפה: „ראש של שום!"

■ יבואן הבשר **עזריאל עינב** נזכר לאחרונה איך ניסה בשעתו **משה דיין**, בתקופה שהיה שר־החקלאות, לשכנעו לעסוק בדיג. עזריאל ושותפיו ניסו את כוחם בדיג בים האדום, אך אחרי תקופה קצרה משכו את ידיהם כך. דיין קרא להם לשיחה, וניסה לשכנעם שחשוב ומועיל לפתח את הדיג בפיתחה הדרומי של ישראל. השיב לו עינב: „אני מוכן לעסוק בדיג כמה שתירצה, בתנאי אחד: שתראה לי סיפור אחד המתחיל במילים: ‚היה היה דייג עשיר...'"

■ איך נולד הסיפור כאילו העיתונאי **גדעון רייכר** כעת שליח הסוכנות היהודית בלונדון, החליט לעסוק ביבוא מזון לכלבים לישראל (העולם הזה 1908)? הסתבר כי חבריו של גדעון רייכר בארץ החליטו לערוך לו מתיחה הגונה, הפיצו בעיתונות מסמכים מפוברקים, המעידים כביכול על עיסוקו החדש של רייכר. העיתונאי־השליח התרגז והכחיש את הדבר בחריפות.

■ סרן הצנחנים **אסא קדמוני**, גיבור הקרב על סריפאום שממערב לתעלה, ומראשי תנועת המחאה של החיילים המשוחררים הוא האיש החובש את הדחתו של **חיים בר־לב**, שר המסחר־התעשיה, אותו רואה אסא כאחראי ראשי למחדלי מילחמת יום־הכיפורים. לבר־לב לא סייעה העובדה שעוד בשנת 1968, כאשר היה רמטכ"ל, ביקר בבית־חולים את קדמוני, שנפצע במילחמת התשה, לחץ את ידו ואף שלח לו אחר־כך תמונה עם הקדשה למזכרת. אסא קדמוני שומר את התמונה אך ממשיך להפגין להדחתו של בר־לב.

בעבירה החמורה

של החזקת חשיש נתפס בשבוע שעבר ראש־עיריית תל־אביב שלמה (צ'יץ') להט, על־ידי כלב־משטרה המאומן במיוחד לתפיסת סמים, דווקא בנוכחות השוטר הגדול של תל־אביב, מפקד־המחוז של המישטרה ניצב דויד עופר. צ'יץ' יצא לסיור־לילה מישטרתי בליווייתו עופר, כאשר ביקש להכיר את הזונות, הנרקומנים, הקלפנים ויתר ציפורי הלילה שבין אזרחיו. במיסגרת הסיור טמנו בכיסו חפיסת־חשיש, וכלב־משטרה שליווה אותם גילה אותה אצלו. התאכזב מרות גיזבר־העירייה יוסי שטיינמן, שאמר: אם לא היו תופסים את ראש־העיר, היינו מצליחים לאזן קצת את תקציב העירייה."

קולנוע

תדריך

תל־אביב

★★ **שישה טובים ואחד נוכל** (אלנבי, איטלקיה): הקרנה חוזרת של מערבון איטלקי העומד מעל לממוצע, בו אפשר לראות מנהיג צמחו טריניטי ויוצאי־הלציו. הסיפור, על אסיר היוצא לנקום בשותפיו־לשעבר שבגדו בו, אינו מקורי ביותר. הנוף אינו מזכיר כלל את מכסיקו ואת אריזונה, הסינכרוניזציה רחוקה מלהיות מושלמת. אך העריכה נבונה ברוב חלקי הסרט, ושיתוף־הפעולה בין אלי וולאך והצמד הילי־ספנסר, משלב בהצלחה הומור, אקרובטיקה ומהלומות לרוב.

★★★ **אין עשן בלי אש** (צפון, צרפת): מלודרמה פוליטית על ניסיון להשהיר פני מועמד לראשות־העיריה בעזרת פוטומונטאז', המראה כביכול את אשתו מתעלסת באורגיה, עם גבר זר. בעייתון מישפטי הנושא את כל סימני־הזיהוי של הבמאי, אנדרה כאיאט (למות מאהבה).

כאיאט שואל פה ושם רעיונות מאנטוניוני או מפאזוליני, אבל ביסודו אינו מצליח לעולם להינתק מדימעה הגונה, מהטפה צידקנית ומכמה חיצים לעבר המערכת

היי ב„3 טובים
כל המערבונים — ספאגטי

המישפטית המקובלת. הדמויות, כרגיל, קיצוניות יותר מאשר בשר־ודם, ולכן — כל האהדה שמורה להם. עם שחקנים שכאלה, זה כלל לא קשה.

★★ **רבי יעקב** (תל־אביב, צרפת): רבי יעקב מקפץ ומרקד על גגות הגיטו של פריס, להנאת אנטישמים, אנטי־בורגנים, אנטי־ערבים, אנטי־קובנים וכו' וכו'.

חיפה

★★★★ **איזו מין עזרת** (אורה, איטליה): סאטירה חברתית נוקבת שבמרכזה עוזרת־בית המשתלטת על חייהם של אלמן סיציליאני ושלושה בניו. מטרתה העיקרית היא להפוך לגבירת הבית, ולשם כך היא נאלצת לשחק את המישחק לפי כלליו של הבן האמצעי, בשורה של תרגילים סאדו־מוכיסטיים, המשעסים ללא־רחם את המסיכות המזוייפות המסתירות את פניה האמיתיים של הצניעות הבורגנית המתחסדת.

★★★★ **ויה באופרה** (שביט, ארצות־הברית): האחים מארכס, צוות שהצליח לשגע את העולם כולו, זורעים את הטירוף המיוחד להם בעיסקי האמרגנות, באחד מסירטיהם המצחיקים המוצלחים ביותר. להשתדל לא להחמיץ.

ירושלים

★★★ **קברט** (ירושלים, ארצות־הברית): סרט הנושא עליו שמונה אוסקרים, משחזר בנאמנות את האווירה בברלין ערב עלייתם של הנאצים לשילטון, ומצליח בעיקר בקיטעי־הקברט, המשקפים בדייקנות את האווירה הלאומנית והפוליטית בגרמניה של אותם ימים. הופעה מלוטשת ומבריקה של ליזה מינלי וג'וֹאל גריי (שניהם זכו באוסקרים על משחקם בסרט זה).

כל אחד יכול להיות בגסטאפו

הדמות הקולנועית המרתקת, היום, את צרפת כולה, היא נער שטרם מלאו לו י"ח שנים, פייר בלאז, בן־איכרים מכפר בדרום־מיזרח צרפת.

כל מה שידע פייר על הקולנוע, עד לפני חודשים מיספר, היו החוויות שאסף כצופה פשוט, כאשר ביקר בבית־הקולנוע היחידי בעיירה מואסק, הקרובה למקום מגוריו.

היום הוא כבר כוכב, במלוא מובנה של המילה. שמו הולך לפניו, תהילתו נישאת בפי כל צרפתי הקורא עיתונים, שומע או צופה בכלי־התיקשורת, ומבקרי־הקולנוע חולקים לו תישבחות לאין־ספור. והכל בגלל סרט אחד בלבד, ושמו: לאקומב לוסיין.

במאי הסרט, שאינו אלמוני כלל וכלל, לואי (לחישה שבלב) מאל, הכריז, עוד קודם שהחל בצילומיו של לאקומב לוסיין, כי „פולחן הכוכבים מת ואיננו עוד," חיפש לצורך התפקיד הראשי מישהו שיהיה אלמוני די הצורך, ובכל זאת יתאים באישיותו לדרישותיה של הדמות המסובכת. ומאל יכול בהחלט להיחשב כסמכות בענייני ליהוק.

הוא ביים כבר את הגדולות בכוכבות צרפת, החל מבריז'יט בארדו וכלה בז'אן מורו; מאסטרויאני וטרינטיניאן נהנו לעבוד תחת ניצוחו, וניסיונו הקולנועי כולל את כל הסיגנונות האפשריים, החל בסיר־טי־מתח (מעלית לגרדום) ועד למצחיקונים מטורפים (זאזי במטרו), מלודרמות אינטימיות (הנאהבים) והפקות ענקיות (ויה מאריה), כשבאחרון הופיעו שתי מלכות הבד הצרפתי, מורו ובארדו, זו בצד זו.

לאחר כל ניסיונו המרשים, גילה מאל כי החובבים עדיפים על אנשי־המיקצוע, ולקראת לאקומב לוסיין תר אחר תגלית חדשה. הוא קיבל 600 פניות, ריאיין מאה מועמדים; 30 מהם הגיעו למיבחני־הבד, ובלאז, בן־הכפר הצעיר, זכה בתפקיד המיוחל.

„היה בו המיזוג הנכון של קשיחות ורוך," הסביר מאל את בחירתו. למעשה, מצא בלאז חן רב כל־כך בעיני הבמאי, עד שישינה למענו את התסריט, כך שיתאים יותר לאישיותו של הנער הכישרוני.

■ ■ ■

ס יפורו של הסרט מחזיר את מאל 13 שנה לאחור, לזמנים שקדמו לסירטו הקודם, הלחישה שבלב. אז, היה הרקע לעלילה מילחמת־אלזיר. הרקע בלאקומב לוסיין, ואולי העיקר, הוא מילחמת־העולם־השנייה, הקרבה לקיצה.

גיבור הסרט הוא בחור בן 17, לא חכם במיוחד, לא יפה במיוחד. שמו לאקומב לוסיין. אביו — שבוי־מילחמה; אמו חיה עם ראש העיירה הסמוכה, ובית־המישפחה נפל בידי זרים. הבחור עובד בבית־החולים המקומי, מבודד ומנותק מן החברה. הוא עורף ראשי תרנגולות במכת־גרון יחידה. צד ברובה העתיק של אביו ארנבות רבות יותר משהוא מסוגל לאכול, ובאחד הערבים, בשובו לבית־החולים לאחר שעת העוצר, הוא נופל בידי הגיסטאפו. זאת, אחרי שניסה כבר להיצטרף למחתרת האנטי־גרמנית, אך נידחה.

אנשי הגיסטאפו משקים אותו לשוכרה, ומבלי־משים הוא מגלה את זהותו של מפקד המחתרת המקומית. מבלי דעת בידי מי הוא שבוי, עשה את הצעד הראשון לקראת הצטרפותו למשתפי הפעולה עם הנאצים. הנער שאיש לא רצה ביקרו חש עצמו חשוב, לפתע. הוא חוגר אקדח, הוא חלק מהממסד, אנשים ברחוב יראים מפניו. המוסר של ידידיו החדשים, העיוורים במרתפי הגיסטאפו — כל אלה אינם מטרידים אותו, כביכול, ואינם גורמים לו כל לבטים שהם. „כל היהודים הם עכברושים," הוא אומר.

כל זאת, עד שהוא נתקל במישפחה יהודית המסתתרת מפני הנאצים, ומעין רגש חדש, אהבה שטרם טעם טעמה, קושר אותו אל הבת הצעירה. באותה קלות בה הצטרף לגיסטאפו הוא נרתם עתה לעזרת המישפחה, הורג איש ס"ס כדי להצילה, ועוזר לה להתקיים בעבי היער, לשם ברחה. כתובת המופיעה בסוף הסרט מציינת כי שישה חודשים לאחר־מכן נלכד בלאז על ידי הגרמנים, והוצא להורג.

נושא הסרט גורם לצרפתים רבים צרה בה מטרידה. לאחר שאחד המרואיינים בהצער והחמלה (סרט שהוצג בשעתו בטלוויזיה הישראלית, ואשר נושאו היה שיתוף־פעולה של צרפתים עם נאצים במילחמת־העולם־השנייה) הכריז כי „הגיסטיפו בצרפת לא היה יכול להיות כה יעיל ללא עזרתם של משתפי־פעולה מקומיים," קם מאל וטוען כי „מול כל גרמני שעבד בגיסטאפו בצרפת, ניצבו לפחות עשרה משתפי־פעולה צרפתיים."

הסרט, לדברי מאל, אינו דימיוני כלל וכלל, אלא מבוסס על אופיו של הבורגני הצרפתי הממוצע. כדוגמה לכך הוא מספר על מנהל־חשבונות קטן שגוייס למילחמת אלז'יר, ומידי יום ביומו, כשלא היה טרוד מדי בעינוי שבויים ובחקירתם, היה כותב מיכתבים לארוסתו.

לאקומב לוסיין מנסה לחשוף חלק חשוב מטבע בורגני זה, במבט לאחור אל ימי המילחמה, ולדברי המבקרים הצליח בכך למעלה מן המשוער. הדיעה הכללית היא כי זהו „סרט גדול".

אלא שלבני־כפרו של פייר בלאז, כוכב־הסרט שזכה בשבחים מיוחדים־במינם על הטבעיות הרבה שגילה בתפקידו, יש דיעה שונה במיקצת. ראשית לכל, הם מתקנאים ב־200 אלף הפרנקים שקיבל עבור עבודתו בסרט. „מה יש בו, שאין בכל אחד מבני־גילו בכפר?" הם שואלים. פרט לכך, גילום דמותו של משתף־פעולה הוא בעיניהם בזיון שאין גדול ממנו.

„רק הורי ועשרת אחי ואחיותי עדיין רוחשים לי חיבה כמו לפני הסרט," טוען הנער.

רודף יהודים או מציל יהודים - סוכן נאצי או איש מחתרת - זה הכל רק מיקרה

שחקן בלאז
כל השכנים — מקנאים

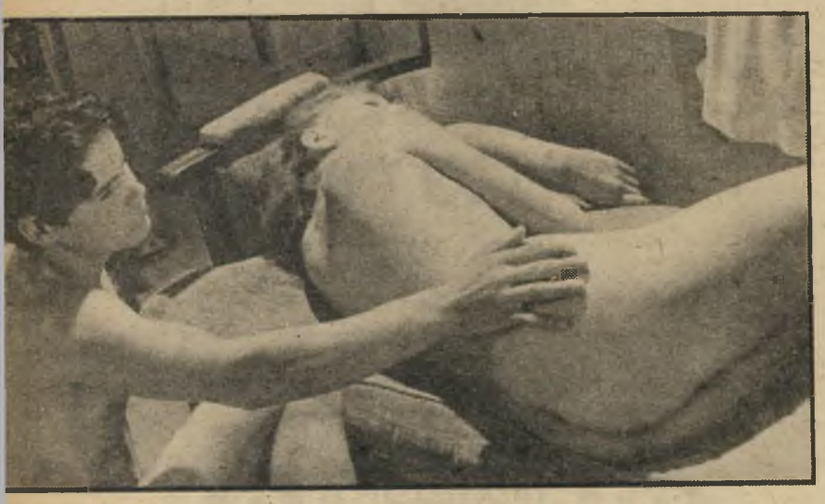

לאקומב והמאהבת היהודיה
כל היהודים — עכברושים

כמאי מאל
כל השחקנים — אלמונים

בכסף שקיבל השתמש פייר בלאז כדי לקנות לאביו טרקטור, שיקל עליו את הטיפול בכרם המישפחתי, קנה כלב־שמירה מעולה, אך ויתר בסופו של דבר, על קניית מכונית לעצמו. הוא לא רצה להרגיז יותר מדי את השכנים.

כאשר שואלים אותו, היום, על המשך הקריירה שלו בקולנוע, משיב פייר כי שירת הצופים ביער חשובה לו יותר מכל הסכומים השמנים המוזמנים לו בקולנוע. אבל בגיל כזה, ודאי שאין זו תשובה סופית.

העולם

(המשך מעמוד 15)

אבן): „מישרד־החוץ אינו מסוגל לטפל בשום מידע המגיע מארצות־ערב. המוסד היחידי במדינה המסוגל לכך הוא אמ״ן.״

ומאחר שאמ״ן הוא גוף צבאי, הנוטה מטיבעו להתרכז בנושאים צבאיים מובהקים — מצב זה הוא מחדל משווע. בכל מדינת־ישראל כולה אין מוסד המסוגל לסור לממשלה הערכות מדיניות רציניות על העולם הערבי — והאסון של יום־הכיפורים נבע במידה רבה מעובדה פשוטה זו.

על השאלה: מדוע זה כך? אין הוועדה מנסה להשיב.

מותר לי לדבר על נושא זה בתוקף מוסרי מסויים — אולי יותר מכל אדם אחר במדינה. ב־1956, ערב מילחמת־קדש, הצעתי בפומבי להקים „מטכ״ל לבן״ — מיניס־טריון לענייני המיזרח־התיכון, שיעסוק (בין השאר) באיסוף, ריכוז והערכת מידע מדיני מארצות־ערב. חזרתי על דרישה זו פעמים אין־ספור, תחילה מעל דפי העיתון ולאחר־מכן בכנסת.

מדוע לא נתקבלה דרישה סבירה זו? מדוע הושאר המיזרח התיכון בתחום מישרד־החוץ, שאין לו החשק והיכולת לטפל ברציונות? מדוע דולדלה אפילו המחלקה העלובה הקיימת במישרד־החוץ?

התשובות נוגעות לתפיסתה היסודית של הממשלה. תפיסה זו גורסת כי אין כל חשיבות למה שמתרחש בעולם הערבי, מכיוון שהערבים אינם מסוגלים לעשות דבר ממילא.

דיין, ברלב ודדו: כולם בסירה אחת?

אילו ישב ליד שולחן־הממשלה, באותם ימים גורליים, שר לענייני המיזרח־התיכון, בעל בקיאות מינימלית בנושא, היה בוודאי אומר: „חבותי, זהירות! יש סבירות מדינית גבוהה מאד שהערבים יפתחו בהתקפה, בלי קשר לשיקולים צבאיים. כל הסימנים המדיניים מעידים על כך!״

הוועדה אינה מסיקה שום מסקנה פוליטית מן העובדה שלא הוקם גוף כלשהו המסוגל להעריך את כוונות הערבים. היא פשוט מציינת את העובדה, יותר בצער מאשר בזעם. אין היא מתחת, חלילה, ביקורת על המימסד המדיני, על הממשלה ועל ראשה.

ויתקון בריבוע

סופו של דבר אין מנוס מהצגת השאלה: מה קרה לוועדה? ניתנה לה הזדמנות גדולה — לטהר את האווירה במדינה, להניח את היסוד לשיקומה ולשיקומו של צה״ל, לתרום תרומה מכרעת לחילופי־שילטון בדרך דמוקרטית מסודרת.

ובעיקר: להטיל אור על פרשת המחדל, על־ידי הסקת מסקנות שקולות וסבירות, שיתקבלו על דעת הכל.

תחת זאת: הכל נותר שנוי במחלוקת, חריפה עוד יותר מקודם. האווירה לא מוחרה, אלא החיפך הגמור מכך.

קיים דימיון מוזר, מדהים אפילו, בין דו״ח ועדת אגרנט לבין דו״ח ועדת השופט ויתקון, שחקרה את פרשת נתיבי נפט. שני הדו״חות טיהרו את השילטון ואת בני־חסותו.

בשני המיקרים הרשיע הציבור, למחרת היום, את האנשים שטוהרו על־ידי הוועדה.

מוטי פרידמן ומיכה דיין נמצאו אשמים על־ידי הציבור — אולי דווקא מפני שהוועדות טיהרו אותם בצורה כה קיצונית. אין דימיון בין דויד ניב ודדו — אך שניהם זכו באהדה כללית של הציבור, אחרי שהוועדות פנו נגדם.

האם יש כאן בעייה פסיכולוגית? האם נוטות ועדות־החקירה בדרג כזה להזדהות אוטומטית עם השילטון, ועם הנורמות שהוא קובע?

או שמא היה כיב חברי־הוועדה חשש מוטעה מפני תוצאות עבורם? שמא חששו כי מסקנות נוקבות כלפי הממשלה ושר־הביטחון יגרמו לתוהו־ובוהו במדינה?

אם כן, הרי קרתה כאן טעות פאטאלית. דו״ח זה הוא מחדל חמור, המשך למחדלי יום־הכיפורים. הוא עלול להרוס את אמון הציבור בעוד מוסד ציבורי אחד — אחרי שכבר נהרס האמון כימעט בכל שאר המוסדות במדינה, שגם הם היו פעם פרות קדושות.

בית־המישפט הגבוה ביותר במדינה — דעת־הקהל — דחה את הדו״ח הזה אינסטינקטיבית, כיוון שאין הוא עומד במיבחן הביקורת ההגיונית.

אני סבור שיש להחזיר את הדו״ח לוועדה.

„העולם הזה״, שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב קרליבך 12, טלפון 260134, תא־דואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • „הדפוס החדש״ בע״מ, ת״א, רח׳ בן־אביגדור • הפצה: גד בע״מ • גלופות: צינקוגרפית כספי בע״מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • המו״ל: העולם הזה בע״מ.

מאחורי המסך

ברוגז בין המנכ"ל לאלוני

● יחסי־האיבה בין מנכ"ל הטלוויזיה, **ארנון צוקרמן**, לבין העורך־קריין, **יאיר אלוני**, מתחילים להפריע את עבודתה ה־תקינה של מערכת החדשות, והפכו כבר מסתם „ברוגז", לבדיחה קבועה בבניין היהלומים.

החתול־השחור עבר בין השניים לאחר שאלוני מונה להיות מנהל מערכת תל־אביב, בעיקבות העברתו של **טוביה סער** לתפקיד בכיר יותר בירושלים. לא ברור בדיוק מה קרה, אך אלוני החזיק מעמד במערכת תל־אביב בדיוק שבוע אחד, וחזר לירושלים, כשבמקומו מונה **דן רביב**. מאז אין אלוני וצוקרמן מדברים זה עם זה.

ברוגז בין המנהל לקריין

● מריבה נוספת מתחוללת בין מנהל בכיר מאוד של הטלוויזיה לבין עורך־קריין. השניים אינם רבים רק בנושאי עבודה ואיוש־תקנים אלא גם בגלל צעירה, עובדת זוטרה של הטלוויזיה.

אותו מנהל גדול קיים יחסי ידידות הדוקים ביותר עם העובדת האמורה, עד שהתברר לו פיתאום כי גם אחד העובדים האחרים, הנתון למרותו, מנהל עימה יחסי־ידידות, הדוקים עוד יותר, וזאת בדיוק מתחת לאפו של המנהל הגדול. מעניין שכל הטלוויזיה יודעת על כך, מלבד רעיי־תיהם של המנהל ושל העורך־הקריין.

סימפוניה של בטהובן

ביום העצמאות

● אות ומופת לדלות של יציהה הן תוכניות הטלוויזיה אשר תשודרנה ביום־העצמאות הקרוב (24 ו־25 בחודש זה).

בערב יום העצמאות, כאשר ישתדלו הכל לשמוח, תשדר הטלוויזיה עד שעת חצות את הסימפוניה הרואיקה של בטהובן.

בחצות יתחיל רב־שיח ממושך, אשר תוכנן כי **אלי ניסן** יארח בו אישי ציבור ורוח שונים. ביניהיים קמו עוררים על העובדה שדווקא אלי ניסן, אשר נכשל כבר פעמים אחדות בעת האחרונה בראיי־נות, בעיקר בכאלה בהם רואיין יותר מאדם אחד, ינהל את רב־השיח, אך ידידותו של ניסן עם מנכ"ל הטלוויזיה עמדה לו גם הפעם.

ליום־העצמאות עצמו, מלבד מיספר שי־דורים ישירים אשר הפכו למנת־קבע בימי העצמאות שלנו, כמו חידון התנ"ך לנוער ופסטיבל הזמר, הוכנה תוכנית מיוחדת אשר מי שכבר ראה אותה מבטיח כי זוהי אחת התוכניות הטובות ביותר ששודרו בטל־וויזיה עד היום.

התוכנית היא של **חיים גיל**, ותיקרא „ישראל המוזרה". ירואיינו בה שיבעה טיפוסים מיוחדים, יוצאי־דופן.

135 אלף ל"י בגלל

3 חודשי מאסר

● מסתבר כי שערוריות מתחוללות לא רק בטלוויזיה הכללית, אלא גם בטל־וויזיה הלימודית.

בימים אלה גנזה הטלוויזיה הלימודית סידרה של תוכניות אותן ביים **אורי זוהר**, אשר החל בשבוע שעבר לרצות עונש־מאסר בן שלושה חודשים, בעוון החזקת חשיש.

למרות שזוהר עצמו אינו מופיע בתוכ־ניות אלה, שעלו לטלוויזיה הלימודית כ־135 אלף לירות — הן נגנזו, מאחר שזוהר סרב להתיר שיוציאו את שמו מכותרות התוכניות, כבמאי שלהן, ואילו הנהלת הטלוויזיה הלימודית החליטה כי אין זה חינוכי ששמו של במאי, אשר הורשע על עבירה כזו, יופיע על־גבי סרטים חינוכיים לילדים.

ירדן גוזבת

שידור־כדורגל מהלוויין

● אוהדי הכדורגל בארץ, אלה שאין להם אנטנה המכוונת לירדן, מוזמנים להת־קין אחת כזו במהירות. שידורי הגביע ה־עולמי בכדורגל שייערכו בחודש יוני הק־רוב, יובאו על־ידי הטלוויזיה הירדנית במלואם כימעט, בעוד שבטלוויזיה הישרא־לית יובא רק מישחק אחד ליום־מישחקים, ותקציר של כל מישחקי אותו יום.

אך אין לתלות את האשמה בצוות שידו־רי־הספורט הישראלי, ואפילו לא באגף־התקציבים של הטלוויזיה. מסתבר, כי ה־טלוויזיה הירדנית לא הזמינה אפילו שידור אחד מהלוויין שיעביר את מישחקי־הכדו־רגל מגרמניה, אלא היא עומדת לגבות שעות־שידור רבות מהמישחקים מהלוויין, מבלי לשלם עבורן אפילו פרוטה שחוקה אחת.

הירדנים עשו אותו תרגיל בדיוק בשידו־רי האולימפיאדה שנערכה במינכן. הם לא שילמו עבור השידורים שהעבירו, אולם משך שעות רבות ביום הקרינו שידורים ישירים ממינכן, דבר שישראל, כמובן, אינה יכולה לעשות.

במאי זוהר
לא חינוכי

שערוריית אירוויזיון

בגלל ל"ל־הסדר

● ייתכן שהופעת להקת כוורת באיר־ויזיון שנערך בליל־הסדר בברייטון שב־אנגליה, תהיה ההופעה האחרונה של יש־ראל בתוכנית בינלאומית חשובה זו.

הנהלת האירוויזיון כועסת על רשות ה־שידור שלנו, משום שהתוכנית לא שודרה בישראל בשידור חי אלא הוקלטה, והוקרנה רק למחרת היום.

אחד מסעיפי התקנון של האירוויזיון אומר כי המדינות המשדרות את התוכנית חייבות לעשות זאת בשידור חי, בד־בבד עם כל שאר המדינות. בעיקבות לחץ של אחד מחברי הוועד המנהל של רשות־השידור, **חיים קוברסקי**, החליט הוועד לדחות את שידור התוכנית ב־24 שעות בגלל הסדר, למרות שהיה ברור כי דחייה זו עלולה לנתק את היחסים בין רשות־השידור הישראלית לבין הנהלת האירוויזיון. כעת מצפים בחשש לתגובתה החריפה של הנהלת האירוויזיון.

איך להפסיק את הופעות

מיכה לימור

● בשיחה שנערכה במחלקת החדשות של הטלוויזיה, התלוננו אנשי החדשות על כי השדרן **מיכה לימור** מרבה מדי לה־ציג עצמו בפני המצלמה, שעה שסוקר את ההתרחשויות הפוליטיות במדינה, או בעת שהוא מראיין אנשים.

משתתפי השיחה לא ידעו כיצד לרמוז למיכה שיחדל מן הראוותנות העצמית שלו, ואיש מידידיו לא היה מוכן להתנדב לה־עיר לו על כך.

לבסוף החליטו שבמקום להעיר לו, יקצ־צו בעריכת הסרטים את המונתו של מיכה עד כמה שאפשר. אולם, דווקא זמן קצר לאחר ההחלטה הגיעו מספר שידורים ישירים של מיכה, מבניין הכנסת ומאולם יחדיו בתל־אביב, שם נערך כנס יחדין, ולעורכים לא היתה כל שליטה על הופעתו של מיכה עצמו מעל המסך הקטן.

ישראל, השלום והבעייה הפלסטינית

היד־פארק על נושא זה ייערך בשבת, 13.4.74, בשעה 11.30 לפנה"צ, בחורשת בן־שמן, לייד לוד,

בהשתתפות:

אורי אבנרי
יצחק אורפז
שולמית אלוני
פרופי ולטר גראב
אפי דיין
נתן ילין־מור
רן כהן
פרופי שאול פוגל
מאיר פעיל
עמוס קינן
יורם קניוק
דוד שחם

בתוכנית האמנותית:

אילי גורליצקי
יבי
אריק לביא
אברהם מור
חנה רוס

הציבור מוזמן

המחדל על ועדת המחדל

צבי גיל
אחראי

את הכישלון החרוץ ביותר שלה נחלה הטלוויזיה הישראלית ביום שלישי האח־רון, בכיסוי אחד האירועים החשובים ביותר בעת האחרונה — דו"ח ועדת אגרנט.

הטלוויזיה קיבלה את דו"ח הוועדה, ב־חלקו אמנם, כבר בשעה 5.30 אחר־הצה־ריים. צבי גיל, האחראי על החדשות, שלח מייד את יאיר אלוני לבניין מישרד ראש־הממשלה, וזה הצליח אומנם לראיין מיספר שרים שניכנסו לבניין, שיכולים היו לומר לו רק כי אינם יודעים מאומה. היה זה אלוני שגילה לחלק מהשרים כי הם נק־ראו, בעצם, לדיון בדו"ח החלקי של הוועדה.

בד־בבד ניסה גיל להפעיל את הניידת הקטנה של הטלוויזיה. הניידת שהתה באותה עת בתל־אביב, אולם הסתבר כי מכשיר־ההקלטה המותקן מקולקל. כדי לתקן אותו היו זקוקים לשעות אחדות.

כאשר נמסר לטלוויזיה כי היא תוכל לפרסם ידיעה על הדו"ח בשעה עשר בערב, הבין גיל כי באותה שעה תסתיים כבר ישיבת הממשלה, ולכן לא הורה לתקן את מכשיר ההקלטה שבניידת הקטנה, כיוון שהיה ברור כי עד השעה עשר בערב לא יצליחו לתקן את המכשיר. כאשר מאוחר יותר, הסתבר, כי ההודעה אומנם נמסרה בשעה עשר, אך ישיבת הממשלה נסתיימה הרבה אחרי כן, לפת גיל את ראשו בידיו.

אולם, למרות תקלות אובייקטיוויות אלו, המוכיחות עד־כמה אין הטלוויזיה הישרא־לית מוכנה לכיסוי אירועים בלתי מתוכננים מראש, מודים אנשי החדשות, כי כל אותו ערב היה כישלון, מראשיתו ועד סופו.

מייד אחרי מהדורת החדשות הקצרה, בה הודיעו על פירסום הדו"ח, הובאה תוכנית מוקד, עם שר־האוצר **פינחס ספיר**, אשר הוקלטה ימים אחדים קודם־לכן. אחר־כך הביאו שידור מקדים לאירוויזיון, אשר נמשך שעה שלימה.

אולם לשיא הכישלון הגיעה הטלוויזיה לאחר סיום תוכניותיה באותו ערב. למה־דורת־החדשות האחרונה ציפה כמעט כל בית בישראל, ואילו זו נדחתה משך רבע שעה תמימה, כאשר מדי כמה דקות מופיעה כתובת המבשרת כי החדשות קרבות, ובין כתובת לכתובת — שירים משל נעמי שמר.

רק כאשר שודרה סוף־סוף מהדורת החי־דשות, לא היה בה כל חדש, לבד מראיון עם שר־התעמולה שמעון פרס (אשר בגלל איחורו להגיע לאולפן נידחתה המהדורה), אשר הצליח לא לומר דבר משך שבע דקות תמימות.

הרדיו לעומת זאת, שידר כל אותה עת כתבות, אשר ניכר בהן כי היו מאולתרות וחפיזות, אך היה בהן כדי לספק את סקר־נות הציבור, אשר לא היה נכון להסתפק במוקד או באירוויזיון, דווקא באותם רגעים מותחים. יש לקוות שכישלונה של הטלוויזיה בערב גורלי זה יביא לשינוי־לטובה כלשהו, בעיקר בקרב הנהלת הטל־וויזיה, האחראית לכך שציוד שנירכש ב־מאות אלפי לירות נמצא בלתי־תקין, דוו־קא בשעה שהוא נחוץ ביותר.

(המשך מעמוד 24)

בפועל לנאשמת, היא מניחה לבית המשפט להחליט בדבר.

„בכל מקרה אחר," אמר השופט יצחק רווה, „לא היינו מקבלים את העירעור, אך בגלל התינוק הרך לא נשלח את הנאשמת לכלא. הוא לא חייב לסבול."

דת

דין תנ"ך כדין סמים

איזו קרח הדבר ברוסיה — היתה פורצת סערה בינלאומית

„התנ"ך הזה נשאר אצלנו!" הודיע הפקיד בגמל־התעופה בן־גוריון לתייר ה־שוודי אריק הולסט, שהגיע לישראל ב־12 במארס, 1974.

התנ"ך המיוחד הזה, שזכה בכבוד להיות מוחרם בגמל־התעופה, לא היה אלא עותק רגיל ביותר של הברית־החדשה, הוא ספר התנ"ך הנוצרי, שנמצא בין חפציו של הולסט בעת הבדיקה השיגרתית, לאחר רידתו מהמטוס שהביאו ארצה.

צנזורה על התנ"ך. למראה מבטו הנידהם של התייר, אשר התבשר זה־עתה על החרמת ספר־הקודש שלו, מיהר פקיד הצנזורה והתברוקה (השייך למישרד התיקשורת) להרגיעו. „זה בסדר, אני אתן לך אישור," אמר.

הפקיד פנה למלא את הוראות־הקבע המוטלות עליו, ורשם בטופס הדואר־הניתפס, מס' 0862, את הפרטים הבאים: „ספר תנ"ך נוצרי (ביבל), ו־2 פיסות־נייר."

המעשה שעשה פקיד־הצנזורה בגמל־התעופה, כניראה על־פי הנחיות מגבוה, היה תמוה מאד. מי רשאי להסמיך פקיד־שירותים במדינה דמוקראטית להחרים ספר תנ"ך? מי החליט שלתיירים הגויים הבאים לבקר בישראל אסור להחזיק, או אפילו להכניס לארץ, רחמנא ליצלן, חומר־תועבה מסוג זה?

אילו היו שילטונות ברית־המועצות, ל־משל, מעזים להחרים ספר תנ"ך אצל יהודי בעל אזרחות אמריקאית, או צרפתית, או אנגלית, שבא לבקר בארצם, היה הדבר נראה שהממונים על צנזורה זו מודעים היטב לכתביו של מארכס, שטען בין השאר כי „הדת היא אופיום להמונים." והרי הכנסת אופיום לארץ היא עבירה פלילית.

מה היה לאנשי הצנזורה לומר על עניין זה?

הפרובוקרה חוגגת. חנן זילבר, מ־אנשי צמרת הצנזורה, הבטיח לברר את הפרשה, אך תוך זמן קצר זנח את הטיפול בה, והטיל על אחת מפקידותיו, שימחה, להבהיר את הדבר.

שימחה לא מיהרה לספק פרטים, אלא התעניינה תחילה היטב מי מסר להעולם הזה את המידע האמור. אחר־כך טענה כי הספר המוחרם זכה לטיפול מסור, נשמר היטב, עבר בדיקה, הועבר אל המלון בירושלים, שם התאכסן התייר הולסט, ומשם נשלח לשוודיה, בעיקבותיו. לכן, לדבריה, לא היה כל מקום להגיש תלונה בעניין.

כאשר נשאלה הפקידה מדוע, בעצם, הוחרם הספר, השיבה: „אינני מוסמכת לענות."

בשלב זה הועבר הכדור לידי שלמה סיני, אשר הציג עצמו כאחראי על הצנזורה של הדואר.

„לקחנו את הספר לבדיקה," אמר סיני, „כפי שבודקים גם מעטפות, כדי למנוע הברחת סמים."

„ומדוע לא נבדק הספר במקום, ולא הוחזר מייד?" נשאל.

„יש לנו פרוצדורה מסויימת," הבהיר.

דרכי אדם

לוהג בכל מחיר

מעלליו של „חולה־החגה" הסתיימו בשרשרת אפונות כבדים

מכונית השברולט שחנתה בצד הדרך, כל חשיבות. מה ל„חולה־הגה" ולפרטים טפלים כגון זה?

תאונת כשרשרת. יונתן (27), יצא בדהרה מגדרה לכיוון תל־אביב, ובדרך אסף „טרמפיסטים" כיד־המלך. כך נסע לו ללא כל עיכובים עד הגיעו לבת־ים.

כאן המתינה לו הראשונה בשרשרת ה־צרות, בדמות השוטר יוסף זהבי, שבקט־נועו כמעט שהתנגש עם כניסתו לעיר.

השוטר הדביק את מכוניתו ה„שאולה" של יונתן ברחוב בלפור בבת־ים, והורה לו לעצור בצד.

אך לא גבר כיונתן ייבהל. הוא זינק קדימה, הגביר את המהירות והחל מנסה להימלט מפני השוטר, תוך ביצוע עקיפות מסוכנות.

תוך כדי בריחה סטה הנהג־המתחיל למרכז הכביש, עדיין ברחוב בלפור, ופגע בעוצמה רבה במכונית פרטית שבאה ממו־לו. בלהט הבריחה התעלם מן התקרית הפעוטה, המשיך לנסוע במהירות והתנגש במכונית אחרת.

כתוצאה מהתנגשות שנייה זו, התהפ־כו שתי המכוניות המעורבות כשגגן מטה וגלגליהן מעלה. כל נוסעי מכוניתו של יונתן נפצעו, נהג המכונית האחרת, חיים שושן, נפצע קשה — ונוסעת שהיתה ב־מכוניתו של שושן, ריבקה ביגר בת ה־24, נפצעה קשה ומתה לאחר־מכן בבית־החולים.

יונתן מינים הצליח להימלט מן המקום, אך כעבור זמן־מה נלכד ונעצר.

בחור בדי מזל. הוא שוחרר בערבות של 10 אלפים לירות בבית־משפט־השלום בתל־אביב, ב־22 באוקטובר 1971. כתב־האישום נגדו הוגש בדצמבר 1971. סעי־פי האישום: גרימת מוות כתוצאה ממעשה בלתי־חוקי, נהיגת רכב בדרך ברשלנות שגרמה לתאונה, נהיגת רכב ללא־רישיון, ועוד.

יונתן החליט שזה לא עסק, הלך והו־ציא לעצמו רישיון־נהיגה, חוקי, הפעם. שיהיה סדר.

לא עברו ימים אחדים לאחר קבלת הרישיון, ושוב הסתבך בתאונה, גם הפעם בקירבת גדרה, קרצה ליונתן מיניס קרי־צה גדולה.

הוא לא יכול לעמוד בפני הפיתוי. ניגש, פתח את הדלת, התיישב ליד ההגה ויצא לדרך.

לעובדה שלא היה בידו רישיון לנהיגת רכב מנועי, משום סוג שהוא, לא היתה באשמתו. אך בפעם זו היה הוא הקורבן היחידי. הוא נפצע קשה, שכב חודשים אחדים בבתי־חולים ונזקק לשיקום. גפיו שותקו, וגם עמוד־השידרה שלו נפגע.

סניגורו, עורך־הדין אהרון ברקאי, בי־קש להשמיע את דו"ח קצין־המיבחן, בו

(המשך בעמוד 31)

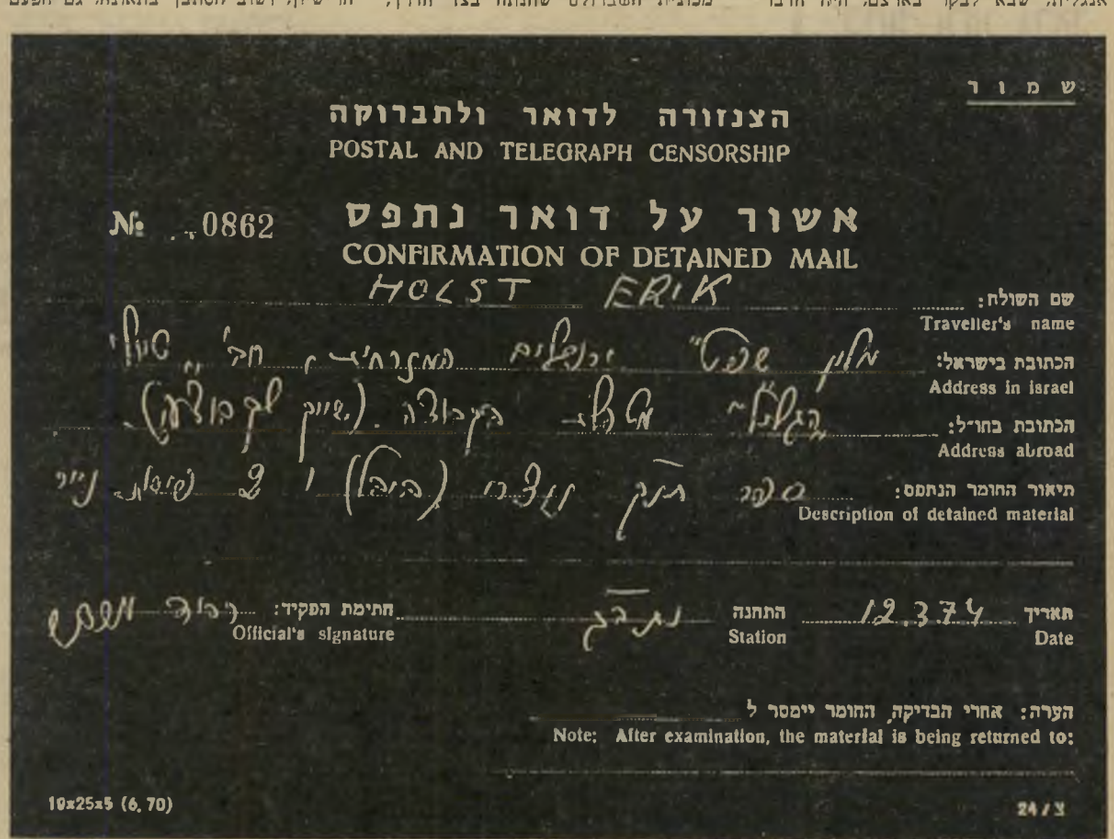

מיסמך ההחרמה של התנ"ך הנוצרי

הדת — חשיש להמונים

מעורר סערה בקנה־מידה עולמי.

אך מסתבר שבמדינת ישראל, שאתרי־הקודש הפזורים בה מושכים אליהם את בני כל הדתות בעולם, רשאי פקיד־צנזורה של הדואר להחרים את ספר התנ"ך הנוצרי, ולהוציא עליו אישור של דואר־נתפס.

קשה לחיות

בארץ הזאת -

אך יותר קשה

למות בה!

בעצם, למתים אולי לא־כל־כך קשה, אבל שאריהם, הנאלצים לשאת בחר־צאות המיתה של קרוביהם, אינם מלקקים דבש.

המוות, או הטכס המלווה אותו, הוא כיום סמל של מעמד, כמו המכונית, הטל־ויזיה הצבעונית, והידועה־בציבור.

מי שחסר סימלי־מעמד אלה בעודו חי, לא יתקשה לוותר עליהם גם לאחר מותו. אך האחרים, אלה שמידת חשיבותם בפני עצמם תלוייה באורך מכוניתם או בגודל מציבתם — אלה יהפכו עולמות על־מנת שגופת ניפטרת תובא למנוחתה האחרונה בכבוד הראוי לה.

וכבוד ראוי עולה כסף. הרבה כסף.

מחיר הכבוד

מחיריו של הכבוד הזה, שעל מרבי תם אין כל פיקוח מטעם מישרד־המיסחר־והתעשייה, אינם קשורים למדד יוקר־המחייה, או לכל מדד אחר — פרט למדד־יוקר־המיתה.

נתן וייסמארק

נכון, אומנם, שמחירה של דירת־קבר במרכז גוש דן נמוך ממחיר דירת־חדר בצפון העיר, אך בהתחשב בשיטחה של דירת־הקבר, הרי המחיר למטר מרובע משתווה בהחלט למחיריהן של דירות ב־רחוב כ"ט בנובמבר בתל־אביב. מה־גם שללא פרוטקציה או מתן־בסתר לא ניתן כלל להיכנס לרשימה המיוחסת.

אין כאן הגרלות, אין כאן פריבילגיות, לא זוגות צעירים ולא חיילים משוחררים — הכל נקבע לפי ראות עיניה של הוועדה המיוחדת של חברא קדישא. ועיני הוועדה חודרות לבב וכיס, ואומדות היטב כמה יהא בידך לשלם תמורת הזכות הביל־עדית לשכון, לאחר מותך, בחברתם הטו־בה של אנשי־שם.

מת סתמי מועבר לקבורה בבית־הקברות בחולון. אך למעשה, גם המקום בחולון הולך ומתמעט, ולדברי מזכיר החברא קדי־שא של תל־אביב, יצחק רוט, פנו כבר לממשלה בבקשה לאתר מקום לבית־קב־רות חדש.

נראה כי בית־קברות זה ימוקם אי־שם בין תל־אביב לרמלה, בואכה ירושלים. אם לא היו למת כל דרישות מיוחדות

מדד יוקר המיתה

— הביטוח־הלאומי יכסה את כל הוצאות הקבורה. גופתו תועבר לחולון בכבוד ה־ראוי, תיטמן במקום מרווח, שהגישה אליו קשה. אבל מה קורה כשרוצים מקום טוב יותר?

בדיוק כמו בקולנוע. גם כאן המחירים תופחים והולכים ככל שמתקרבים אל ה־אמצע.

במשרדי החברה קדישא מצוייה מפה נאה, רבה מחולקים איזורי הקבורה בחו־לון, לפי צבעים. לכל איזור מחיר שונה, כאשר המחיר המכסימלי הוא 2400 לי־רות לקבר, שקבע מישרד־הדתות. אך הלקוח לפעמים חושב כי זה מחיר ממוצע של האיזור, מציע לשלם יותר, תמורת מקום טוב יותר — ולפי עדותם של לקו־חות, לא תמיד טורחים להעמידו על טעו־תו, גובים ממנו יותר מהדרוש, כתרומה.

לפי החוק, אסור לקחת ממישפחת הנפ־טר תשלומים־מראש, כדי לא לפגוע באבל, (או כדי לא להגביר את הצער, תרתי־משמע), בכל־זאת, כשרוצה מישהו „מקום טוב, באמצע", לוקחים ממנו עוד קודם עד 2000 לירות, „על החשבון". לא תשלום מראש, חס וחלילה, אלא רק על החשבון...

קבורת הסנובה

יש סנובים, אלה שכל חייהם משתו־קקים לגור רק באפקה או סביון, שאי־נם מוכנים לשכן את מתיהם בחולון. בש־בילם, פתוח מנחלת־יצחק, קריית־שאול או טרומפלדור לא בא בחשבון. אלה הם בתי־הקברות של ותיקי תל־אביב, שמלאו עד אפס־מקום. אבל מי שידו משגת, יוכל לקבל מקום גם בנחלת־יצחק או בקריית־שאול. על המחיר אין מדברים, אבל ברור שפתוח מכמה רבבות לירות על החשבון לא יזיזו דבר.

המקום הקשה ביותר להשגה היום הוא בבית־הקברות של רחוב טרומפלדור. שם עליך להיות ממש בעל־שם־טוב, או לפ־חות מיליונר של ממש, כדי לזכות באחו־זת־נצח. מספרים כי מחיר חקרקע שם גבוה בהרבה ממחיר הזהב.

האמרת מחירי החלקות בבתי־קברות אלה הביאה את הממונים לידי מבט מחודש על חלקות בהן נקברו בשעתו נפלים, ואפילו ילדים. אלה קבורים ללא מציבות או רישום כלשהו. יש הטוענים כי שט־חים אלה, בחלקם או ברובם, מוכשרים לצורך קבורה מחדש, כאילו לא בא דבר אל קירבם. ותיקי העובדים בענף נכונים להישבע כי החלקות הללו מצטמצמות מי־די־שנה דרך מיסתורין. והרי טרם הגיעה שעת תחיית־המתים...

מציבות העושק

אחר שחושגה חלקת־קבר, מגיע תור המציבה. יש מציבה — ויש מציבה. ניתן להתקין מציבה משיש לבן או שחור (קוב שיש ישראלי עולה 3300 לירות. למציבה יש צורך בשלישׁ הקוב); ניתן לייבא שיש שחור מאיטליה (16 אלף לירות הקוב), ואפשר גם לייבא גרנית משוודיה, שמחירו 22 אלף לירות הקוב.

בין בעלי מציבות־הגרנית בקריית־שאול אינם מתביישים לשלוח הצעות למשפחות־המתים.

דירת־קבר

לא מזכרחים להקים מציבה רגילה. אפשר להקים גם מיבנים. בקריית־שאול, למשל, הוקם לפני 17 שנה מיבנה בגודל דירת־חדר סגורה, כאחוזת־קבר מש־פחתית. בתוכו היו כלי כסף וזהב. היו — שכן האחוזה נפרצה והכלים ניגנבו. מחיר בניית האחוזה אז היה 6000 לירות. מחי־רו של מיבנה מקביל כיום יהיה למעלה מ־20 אלף לירות.

אחד הגורמים למחיר הגבוה של מצי־בות הוא המחסור בבעלי־מיקצוע. הנוער אינו נמשך לענף, משום מה. זוהי, אולי, אחת הסיבות שהביאה את בעליה של חב־רת לבון, נתן וייסמארק, לרעיון להכניס מהפיכה בענף.

נתן וייסמארק (39) החל לייבא מצרפת מציבות משייש מלאכותי, הקרוי פולירוק. הוא התחיל את הקריירה שלו במכירת מציבות רגילות, וממשיך בכך גם היום.

לפני שלושה שבועות החל בייבוא הפולירוק, וכל המישלוח הראשון — 100 מציבות — נחטף מייד. יש לו גם הסוכנות הבילעדית לקפריסין, וכן לכל ארצות ערב — כשיבוא השלום.

מציבה לדורות

קונה כראי מאוד לקנות מציבת פולירוק. ראשית, מחירה נמוך בהר־בה, וניתן לקבל מציבה מפוארת עם או־תיות ארד במחיר של 2750 לירות בל־בד — 2000 לירות פחות ממציבת שייש טיבעי. כיום מייבאים ארבעה דגמים, ב־כמה צבעים.

יתרון נוסף לקונה הפולירוק: הבסיס מתחבר לראש באמצעות ברגים, ולא ב־אמצעות טיח, כמו במציבה רגילה.

מציבות־הייבוא קיבלו אישור־כשרות וכן אישור־דת. מחירן לצרכן כולל 17.5% מכס ו־25% היטל ביטחון, בעוד שעל ה־שייש הישראלי אין מכסים. וייסמארק טו־ען כי הצלחתו הביאה כבר למילחמה של

הזעקה האחרונה באופנת המצבות: שייש סינתטי בכל צבעי הקשת

בולטים המנוח מצקין והמנוח לוספקו (בעל סופרג).

את השייש מנסרים בבית־מלאכה לבסיס וללוח, ועל הלוח חורטים את השם (זול יותר) או מדביקים אותיות ארד (יקר יו־תר). בדרך־כלל עולה מציבה רגילה משייש ישראלי 4.5 אלף לירות. מזה — כמח־ציית עולים החומרים, והייתר עבודה ורווח. בעל־מלאכה משקיע במציבה ארבעה ימי־עבודה בממוצע.

עיקר עבודתו היא תיאום: הוא מזמין את השייש, את האותיות ואת הבסיס המת־אים, דואג לחבר הכל יחד בחומר מחבר, מוביל לבית הקברות, ומניח את המציבה.

כמעט 1500 לירות למציבה נשארות ב־כיסו של הקבלן. בממוצע מתקין בעל־מלאכה כזה 7—8 מציבות לחודש, אך ה־גדולים מביניהם מתקינים למעלה מ־60 לחודש.

הקבלנים הגדולים ביותר באיזור ת"א הם חברת סלע, חברת אבן וסיד (חברה־בת של סולל בונה) וחברת לבון. בכל איזור תל־אביב מוכרים כ־700 מציבות לחודש, מזה 200 מבצעים שלושת הגדו־לים, השאר מפוזר בין בעלי־מלאכה רבים.

את סתתי המציבות הרציניים ניתן למ־צוא בכניסה לבית הקברות בקריית־שאול. שם יש כעשרים בתי־מלאכה וחדוכנים. ב־בית־הקברות הגדול באיזור, בחולון, אסור להם לפתוח נציגות, בגלל חוסר מקום נאות. התוצאה: ניצבים שם „חאפרים", המציעים עבודה באיכות לא־גבוהה, ומו־כנים להוריד מחירים אפילו כדי מחצית, ובלבד שיקבלו עבודות.

הקבלנים הרציניים בקריית־שאול מדב־רים על החאפרים בזילזול. לרציניים יש דיפלומות ותעודות־אומן מהתאחדות בעלי המלאכה, ואצלם שייש זה שייש, ומחיר זה מחיר. הרציניים אומרים כי החאפרים מוכרי המציבות הרגילות נגדו, אך הוא סמוך ובטוח בהצלחתו.

עסק נוסף של חברת לבון: ייבוא מתים לישראל לשם קבורתם כאן. הוא חתם הסכמים עם חברות־קבורה ב־חו"ל, על ביצוע שירותי־קבורה עבורם בישראל. הוצאות קבורה כזאת לנפטר ב־חו"ל מסתכמות (עם הובלה) בכ־10 אלפים לירות. כעת מבקש וייסמארק לקבל תמ־ריצים על ייצור שירותים. ככלות הכל, הוא מכניס דולרים למדינה.

אגב העברת גופות: ההלכה אוסרת ב־מפורש העברת גופה מקבר אחד לקבר אחר, אלא־אם־כן יש בכך כדי לקרב את הגופה לירושלים. אך ידעי־דבר נשבעים כי סכום צנוע של 5000 לירות משפיע באורח חיובי ביותר על שושנת־הרחמות, ומקרב מייד את המקום המיועד לירוש־לים, מכל הבחינות — פרט לבחינה הגי־אוגרפית, כמובן.

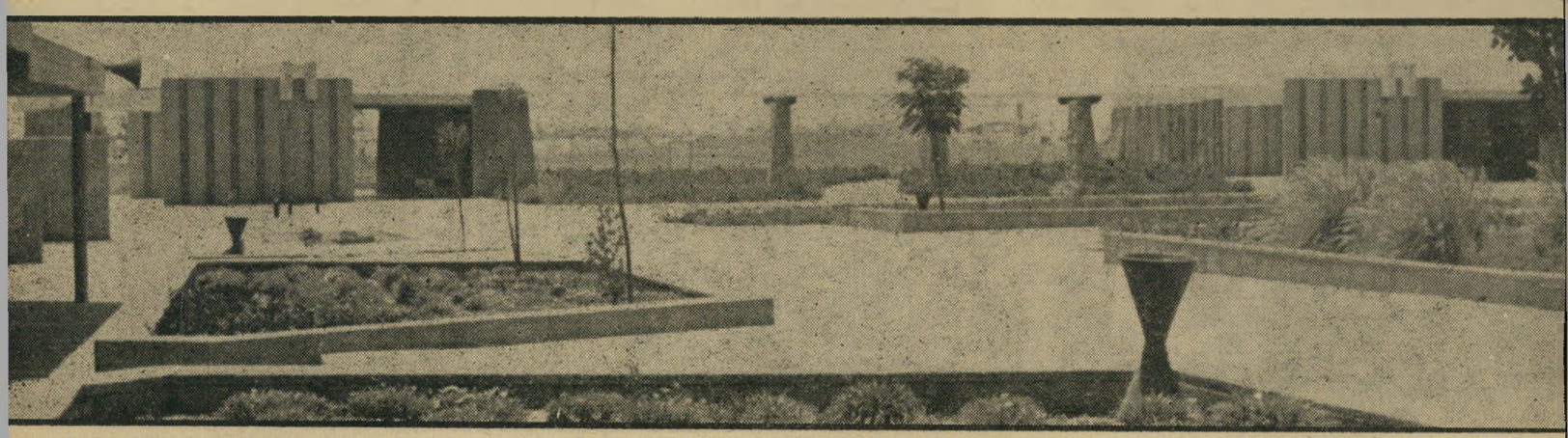

בית הקברות המרכזי של גוש דן בחולון: כמה עולה מקום טוב באמצע?

האמא של המסוממים

תמונה זוהרת זו של עדה מכנס צולמה לפני עשרים שנה, בנשף פורים כשרבים חשבו אותה כאחת הנשים היפות והנהדרות ביותר במדינת כולה.

רבים מסיפורי מישפחות השחקנים בהוליווד שמים את הדגש על כוכבות־קולנוע זוהרות שהזניחו את בנותיהן ולא העניקו להן די אהבת־אם, דאגו רק לקריירה הזוהרת של עצמן.

הבנות, שלא תמיד היו יפהפיות כמו האם, ומעולם לא זוהרות כמותה, מצאו עצמן בצל, אשר בדרך זו או אחרת תמיד הביאן כימעט תמיד אל סף טרגדיה: ניסיונות־התאבדות, סמים, פשע, זנות או אפילו מוות.

סיפור הוליוודי כזה, על כל סממני ה־זוהר והצער שבו, התרחש בתל־אביב, אצל אחת המישפחות הידועות, הותיקות וה־עשירות בארץ.

ברווזון מכוער

עדה מכנס, הצעירה בת ה־26 כיום, היתה כפולה ומכופלת מזו של בנות האימהות ההוליוודיות המפורסמות. ללאה היו אם זוהרת, אב עשיר, אחות יפהפיה ואח ברוך־כישרונות.

לאה מכנס חשה עצמה תמיד כאותו ברווזון מכוער. היא לא היתה זוהרת כאימה, יפהפייה כאחותה או כישרונית — כאחיה. היא ניחנה במיספר תכונות, אשר במישפחה שאותה עניינו רק מסיבות־חברה, כסף וטורי הרכילות, לא היתה להן כל משמעות. לאה היתה בסך־הכל נערה רגישה, בעלת לב חם, חסרת כל תשוקה להתבלט, נעדרת לחלוטין שאיפות להיות מפורסמת. ללאה היו חשובים השירים אותם קראה וכתבה, ההתבוננות בשקיעות, הטיפול בגורי הכלבים והחתולים שאספה, או סירטי־הקולנוע העצובים.

אך המישפחה היתה חזקה ממנה. ולאה, אשר נוכחה כי אין לה מקום בתוך המיסגרת היחידה עליה חונכה, היתה נאלצת להתבלט. להתבלט ולבעוט. לבעוט בהוריה, לבעוט בסביבתה, לבעוט בחברה — לבעוט בכל מה שהיה קשור לאימה.

בני־אצולה זוהרים

אם, עדה מכנס, היא בת למישפחה זעיר־בורגנית בתל־אביב. אביה, אברהם ליפשיץ, היה סוכן חברת־דלק באיזור הדרום, והמישפחה התגוררה בפתח־תיקוה. כשהיתה עדה בת 16, נערה יפהפייה ובעלת חלומות על עתיד של ספורטאית, פגשה באריה מכנס.

אריה לא היה שייך בדיוק לסוג הגברים אותם אהבה עדה. לא היה לו כל סיכוי להיות ספורטאי, הוא לא היה אחד מהחברה, הוא היה מבוגר ורציני מכפי גילו, שקול ואריסטוקרט. אך מאחורי אריה עמדה כילת־הקסם „מכנס" אשר שמנה בחובה כל מה שנערה צעירה יכולה היתה לחלום עליו אז.

מישפחת מכנס לא היתה באותה תקופה סתם מישפחה עשירה אלא אחת המישפחות המפוארות בארץ. אביו של אריה, גד, המציא ממש את נושא השקעת ההון הפרטי בגאולת אדמות ונטיעת פרדסים, וגרף הון־עתק, אפילו לגבי אותם ימים. לפני כ־30 שנה היו נוהגים בני פתח־תיקוה, כאשר נשאלו מגיין הם, להשיב: „אנחנו מהעיר של מכנס."

בגיל 18 התחתנה עדה ליפשיץ עם מישפחת מכנס ואריה, בעלה, החל מאמין כי תפקידו בחיים הוא לטפח ולהעריץ את רעייתו הצעירה.

השניים התגוררו בבית מישפחת מכנס בפתח־תקוה, וניהלו חיי חברה זוהרים והוללים. הבלונדית היפהפייה והתוססת הפכה במהרה לפנינת המישפחה הפתח־תקוואית הממוסדת, כשהיא מבלה את שנותיה היפות ביותר במסיבות־פאר, במישחקי־טניס, ברכיבה על סוסים ובריכוז חיי החברה של תל־אביב סביבה.

היא אפילו נהגה לעשות שני דברים, שבאותה עת נחשבו כחטא נורא, אך כאשר עדה עשתה אותם, התקבלו ללא עוררין. האחד — היא נהגה במכונית שברו־לט חדישה מפוארת, שבעלה רכש עבורה ואשר משכה תשומת־לב כמעט כמו זו שנהגה בה. והאחר — היא נהגה לנסוע ולבלות בחו"ל ללא בעלה.

אך סיגנון־חיים סוער זה לא הפריע למישפחת מכנס להרחיב את המשפחה. תלמה היתה הבכירה. ברבות הימים הפכה תלמה לצעירה יפהפייה, המזכירה במיקצת את אמה, אך שקולה ועצורה ממנה. כבר בגיל צעיר ביותר הבינה תלמה את הסכנות הטמונות בצורת־החיים של אמה, ביקשה לעזוב את הבית וללמוד מחוצה לו, הרחק ככל שאפשר. אביה, שעדיין נותר בו מן הנשמה החקלאית, שלח אותה לפנימיה בפרדס־חנה.

כאשר חזרה תלמה הביתה, משירותה הצבאי, החלו החיכוכים עם אימה. תלמה, שנשבעה לעצמה שלעולם לא תחיה חיים ריקניים, כפי שחיה אימה, לדעתה, ניתקה עצמה לחלוטין מן הקו המישפחתי וחיה לה חיים משלה, אם־כי כלפי חוץ שמרה תמיד אמונים למישפחתה, התגוררה בבית דאגה להופיע עם הוריה באירועים חברתיים.

את אביה אהבה תלמה מאוד, בשיחה עם חברים אמרה פעם:

נערת הזוהר של שנות ה־50: עדה מכנס בנשף־פורים, במיגרש הטניס וברחוב

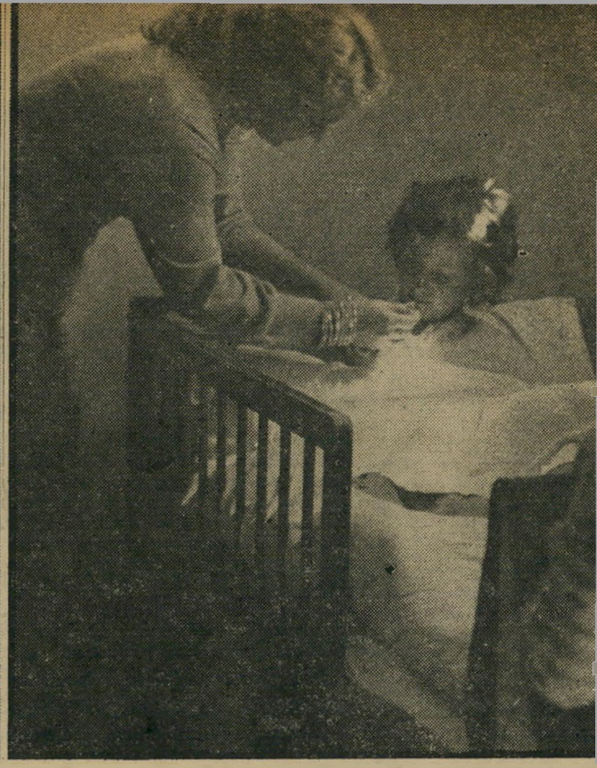

קורבן הטרגדיה: לאה מכנס בילדותה, בנעוריה (באמצע) ולפני התאונה שגרמה לשיתוקה

„הוא איש כל כך טוב. מה שאמא מבקשת ממנו הוא מוכן לעשות, למרות שב־ליבו פנימה הוא אוהב בדיוק את הדברים ההפוכים."

שנייה נולדה לאה. לאה פיתחה לעצמה במשך השנים מנגנון־הגנה מסוג שונה מפני חיי הזוהר, אותם ניסו לכפות עליה. היא פשוט הסתגרה לה בקונכייתה, סירבה להשתתף בחיי הוריה אפילו כמשקיפה, ולא הביעה מדוע עליה להעמיד פנים כלפי חוץ, כפי שנהגה אחותה תלמה. לאה, פשוט, לא היתה שייכת.

דני, הבן, שנולד שלישי, הפך, עם לידתו, לבן־הטיפוחים של אחותו הבכירה תלמה. תלמה בנתה סביבו קיר מגן, לא הגיחה לאיש להתקרב אליו. היא גידלה אותו, דאגה לחינוכו, טיפלה בו וטיפחה אותו — כפי הבנתה. דני נחשב היום כאחד הסטודנטים הישראליים המצטיינים ביותר באוניברסיטה של לוס־אנג'לס, כשהוא מפרנס עצמו בעבודות שאינן מזכירות כלל את אצולת מכנס: מדיח כלים, מוכר בתחנת דלק ועוד מלאכות פרולטאריות.

עסקנות ציבורית

שושה הידדים לא הפריעו כלל לעדה להמשיך בחיי־הזוהר שלה. נוסף למסיבות, לקוקטיילים, לטיולים ולרחצות־לילה משוגעות, גילתה במהרה תחום נוסף, אליו היפנתה את מירצה הכביר: העסקנות הציבורית. אך גם אז עשתה זאת בסיגנון: יפה, מבריק, נוצץ וחברתי. במסגרת חגיגות העשור הציעה לוועדה שעסקה בהכנת חגיגות אלה, בראשותו של אלוף־מישנה (מיל.) דויד ניב, לערוך את תערוכת תחביב הראשונה בארץ. ניב התלהב, ופעמים נידמה היה כי מסמר חגיגות העשור היא דוקא תערוכה זו.

כאשר עוסקים בפעילויות ובחיים כה אינטנסיביים, לא תמיד יש פנאי להתמסר לילדים. לגבי תלמה לא היתה הבעייה גדולה ביותר. היא הצליחה לעצב לה את חייה ללא עזרת הבית — ואין קל מזה, כאשר תמיד אפשר לקבל את עזרת הבית. אריה, שהבין כי הוא ורעייתו — הוא בגלל עסקיו המסועפים, והיא — בגלל פעילותה הציבורית הנירחבת, מזניחים במקצת את ילדיהם, היה משפיע עליהם כסף רב. תלמה קיבלה מכונית פרימוף פתוחה ליום הולדתה ה־18, ודמי־הכיס של דני היו תמיד גבוהים הרבה יותר מאשר של חבריו.

אב ובתו

לאה, ברכה־שלה, סירבה לשתף פעולה. היא היתה מסתגרת בחדרה, לעיתים קרובות מסרבת ללכת לבית־הספר, ומעולם לא שיחקה עם הילדים בשכונה. מורתה קראה פעם לעדה וטענה בפניה „תראו מי האיש הזה! זה הבן של אריה מכנס הגדול! תראו מה הוא עושה לבחורה צעירה!"

מיספר אנשים ניסו לחלץ את הנערה מידי האיש הזקן הרע שחטף אותה, אך אריה קרא לעברם: „אני אביה, עיזבו אותנו" הכאב הרב שבעיניו ובקולו, הרתיע את כל אלה שהצטופפו סביבם.

כשהגיעו הביתה, נמלטה לאה לחדרה. כעבור דקות מספר, כאשר נכנס אריה לחדרה, לשוחח עמה, מצא אותה כשוורידיה חתוכים, והיא שותתת דם.

אז החליט אריה מכנס להקדיש את חייו ללאה. בנושא זה היו לו חילוקי־דיעות עם רעייתו. עדה טענה כי השיטה הטובה ביותר להחזיר את לאה לדרך הישר, הינה שיטת החינוך הקפדני. יש להתעלם ממנה. לא לתת לה דמי־כיס. היא האמינה שהבת המפונקת, ברגע שלא יהיה לה כל מה שהיתה רגילה אליו — תשוב הביתה ללא תנאים.

אריה חשב אחרת. הוא היה יושב עם לאה שעות ארוכות, מנהל עמה שיחות על שירה, יופי, פילוסופיה — כל אותם דברים שאהבה. הוא ניסה לסדר לה עבודה באחת מחברות הפרדסנות בהן היה שותף. האהבה בין השניים פרחה, ונראה היה כי הכל עומד לבוא על מקומו בשלום.

עד שלאה שבה ונעלמה. החבר־הגיטריסט שלה צץ ועלה שוב. הפעם קרא לה לבוא לאילת. לאה עברה לגור עמו שם, עבדה כמלצרית במיסעדה. יום אחד הגיעו שניהם לתל־אביב, היישר לבית מכנס. לאה הצהירה בחגיגיות בפני מישפחתה כי היא עומדת להינשא לחבר.

מעגל־הסמים

היא היתה משוכנעת שהוריה ישמחו. בכל אותם ספרים שקראה וסרטים שראתה, תמיד היו ההורים מקבלים בהתרגשות רבה את בחם, שעה שהיתה מבשרת להם כי היא עומדת להינשא ומציגה בפניהם את בעלה־לעתיד.

אך התגובה במשפחת מכנס היתה קשה, קשה ביותר. עדה פרצה בבכי, ואילו אריה, השקול יותר, אמר לבחור: „המתן עוד שנה. אם גם אז תרצו להינשא, תקבלו את ברכתנו." הזוג הצעיר חזר לאילת. לאה נשבעה כי לא תשוב לראות את הוריה.

אולם לצעיר לא היתה סבלנות להמתין שנה. הוא עזב את לאה, נשא לאשה תיירת אמריקאית אותה הכיר באילת, ועזב את הארץ.

זה היה אמונה בבני־האדם. היא החליטה להיענות לקסמה ופיתוייה של אילת, שאחד מהם הוא הסמים.

בהדרגה שקעה עמוק יותר ויותר לתוך הסמים. היא הגיעה למצב בו היתה פורצת לתוך בתי־מרקחת כדי לגנוב כדורי־סם

הטרגדיה של בתה. שהסמים גרמו לה לשיתוק.

הביאה את אשת החברה הזוהרת לכך שתקדיש

את כל מרצה לטיפול בנוער המשועבד לסמים

דנטים הישראליים המצטיינים ביותר באוניברסיטה של לוס־אנג'לס, כשהוא מפרנס עצמו בעבודות שאינן מזכירות כלל את אצולת מכנס: מדיח כלים, מוכר בתחנת דלק ועוד מלאכות פרולטאריות.

עסקנות ציבורית

שושה הידדים לא הפריעו כלל לעדה להמשיך בחיי־הזוהר שלה. נוסף למסיבות, לקוקטיילים, לטיולים ולרחצות־לילה משוגעות, גילתה במהרה תחום נוסף, אליו היפנתה את מירצה הכביר: העסקנות הציבורית. אך גם אז עשתה זאת בסיגנון: יפה, מבריק, נוצץ וחברתי. במסגרת חגיגות העשור הציעה לוועדה שעסקה בהכנת חגיגות אלה, בראשותו של אלוף־מישנה (מיל.) דויד ניב, לערוך את תערוכת תחביב הראשונה בארץ. ניב התלהב, ופעמים נידמה היה כי מסמר חגיגות העשור היא דוקא תערוכה זו.

כאשר עוסקים בפעילויות ובחיים כה אינטנסיביים, לא תמיד יש פנאי להתמסר לילדים. לגבי תלמה לא היתה הבעייה גדולה ביותר. היא הצליחה לעצב לה את חייה ללא עזרת הבית — ואין קל מזה, כאשר תמיד אפשר לקבל את עזרת הבית. כי לאה מסוגרת מדי, וכי הדבר פוגע גם בלימודיה, מאחר יותר הוצאה לאה מגימנסיה הרצליה, שם למדה.

לפעמים היה מוצא אריה את בתו, בשעה חמש בבוקר, כשהיא צופה מעל מרפסת הפנטהאוז המפואר שלהם בתל־אביב, בזריחת השמש. לעיתים היה מתעורר בשלוש לפנות בוקר ומוצא אותה כותבת שירים, או משחקת בחדרה עם חתולה עזובה או סתם שוכבת ובוכה בגלל ספר מרגש שקראה.

בחושיו הבריאים הבין אריה כי מכל ילדיו, זקוקה דווקא לאה לטיפול ולחום רבים ביותר. האהבה בין השניים היתה גדולה, אבל לאה היתה תמיד זהירה ומסויגת כלפי אביה. יום אחד נפל דבר. לאה נעלמה מהבית. ההורים סירבו לפנות למשטרה, מפחד מפני שערורייה ציבורית, ואריה בילה ימים ולילות בניסיונות למצוא את בתו, בעזרת ידידי המישפחה. לאה נמצאה לבסוף בביתו של גיטריסט במרעדוני־לילה, יחד עם הגיטריסט עצמו ובחור נוסף.

אריה החליט לפעול ביד חזקה. הוא לקח אותה בכוח מאותו בית. כשבדרך למכוניות, השתוללה הבת וניסתה להשתחרר. לאה, אשר ידעה מה רב חששם של הוריה מפני הציבור, צעקה לעבר האנשים ברחוב:

„תראו מי האיש הזה! זה הבן של אריה מכנס הגדול! תראו מה הוא עושה לבחורה צעירה!"

מיספר אנשים ניסו לחלץ את הנערה מידי האיש הזקן הרע שחטף אותה, אך אריה קרא לעברם: „אני אביה, עיזבו אותנו" הכאב הרב שבעיניו ובקולו, הרתיע את כל אלה שהצטופפו סביבם.

כשהגיעו הביתה, נמלטה לאה לחדרה. כעבור דקות מספר, כאשר נכנס אריה לחדרה, לשוחח עמה, מצא אותה כשווריה חתוכים, והיא שותתת דם.

אז החליט אריה מכנס להקדיש את חייו ללאה. בנושא זה היו לו חילוקי־דיעות עם רעייתו. עדה טענה כי השיטה הטובה ביותר להחזיר את לאה לדרך הישר, הינה שיטת החינוך הקפדני. יש להתעלם ממנה. לא לתת לה דמי־כיס. היא האמינה שהבת המפונקת, ברגע שלא יהיה לה כל מה שהיתה רגילה אליו — תשוב הביתה ללא תנאים.

אריה חשב אחרת. הוא היה יושב עם לאה שעות ארוכות, מנהל עמה שיחות על שירה, יופי, פילוסופיה — כל אותם דברים שאהבה. הוא ניסה לסדר לה עבודה באחת מחברות הפרדסנות בהן היה שותף. האהבה בין השניים פרחה, ונראה היה כי הכל עומד לבוא על מקומו בשלום.

עד שלאה שבה ונעלמה. החבר־הגיטריסט שלה צץ ועלה שוב. הפעם קרא לה לבוא לאילת. לאה עברה לגור עמו שם, עבדה כמלצרית במיסעדה. יום אחד הגיעו שניהם לתל־אביב, היישר לבית מכנס. לאה הצהירה בחגיגיות בפני מישפחתה כי היא עומדת להינשא לחבר.

מעגל־הסמים

היא היתה משוכנעת שהוריה ישמחו. בכל אותם ספרים שקראה וסרטים שראתה, תמיד היו ההורים מקבלים בהתרגשות רבה את בתם, שעה שהיתה מבשרת להם כי היא עומדת להינשא ומציגה בפניהם את בעלה־לעתיד.

אך התגובה במשפחת מכנס היתה קשה, קשה ביותר. עדה פרצה בבכי, ואילו אריה, השקול יותר, אמר לבחור: „המתן עוד שנה. אם גם אז תרצו להינשא, תקבלו את ברכתנו." הזוג הצעיר חזר לאילת. לאה נשבעה כי לא תשוב לראות את הוריה.

אולם לצעיר לא היתה סבלנות להמתין שנה. הוא עזב את לאה, נשא לאשה תיירת אמריקאית אותה הכיר באילת, ועזב את הארץ.

זה היה אמונה בבני־האדם. היא החליטה להיענות לקסמה ופיתוייה של אילת, שאחד מהם הוא הסמים.

בהדרגה שקעה עמוק יותר ויותר לתוך הסמים. היא הגיעה למצב בו היתה פורצת לתוך בתי־מרקחת כדי לגנוב כדורי־סם

(המשך בעמוד 30)

(המשך מעמוד 29)

הסמים, אל אותה סביבה מורעלת שממנה אין מוצא.

ממוסד למוסד

ב ינתיים נותרה ללאה אחות קטנה, רותי, אשר שוב ריכזה סביבה את כל תשומת־הלב המישפחתית. אולם ללידת ה־אחות הקטנה היתה השפעה עצומה על ה־אם, עדה. בגלל הבדל־השנים הגדול בין ילדיה האחרים לבין רותי, התעוררו בה ריגשות־אימהות אדירים, אותם היפנתה אל כל ילדיה, ואל לאה במיוחד.

במרץ האופייני לה הסתערה עדה על בעיית הסמים, לא רק של בתה לאה, אלא של כל המכורים־הסמים במדינה. היא בחנה את הבעייה מכל צדדיה, החליטה שאם בר־צונה לעזור ללאה, עליה לנסות לפתור את כל בעיית הסמים במדינה.

כאן שוב השתלבו בה אהבת־אם עם חנ־טיה לפעלתנות ציבורית.

למרות שבאותה תקופה עבר על משפחת מכנס משבר כלכלי. האב, אריה, נכשל בעסקיו. הנושים ופקידי בית־המישפט ער־בו בכל פינה, והוא נאלץ לנסוע לקפריסין — פתחה אז עדה בפעילות עצומה למען טעוני הטיפול בנושא הסמים.

בינתיים החמיר מצבה של לאה. היא היתה מקבלת התקפות־אמוק בבית, מש־תוללת והורסת כל אשר ניקר העל דרכה. לעדה לא היתה ברירה אלא להכ־ניס אותה למוסד, אך אז הסתבר כי אין בארץ מוסד לגמילה־מסמים. המוסד היחיד אליו שולחים בישראל מכורים־לסמים הוא בית־המשוגעים.

עדה נדהמה, בתה־שלה בבית־משוגעים? מקום בו תהיה כלואה ואף לא תקבל טיפול הולם? זה היה עבורה עונש קשה מדי. היא הוציאה את לאה מהמוסד, ולאה חזרה לרחוב, ולסמים.

באחד הלילות, כאשר שוטטה ברחובות תל־אביב מסוממת ואטומה למתרחש סביבה, נעצרה לאה על־ידי ניידת מישטרה. לאה נאבקה בשוטרים, אשר נאלצו לכבול אותה באזיקים, לקחו אותה לבית־חולים, הזריקו לה זריקה מהממת, ומשם — היישר ל־מוסד בבת־ים.

חודש אחר־כך החזירה עדה את לאה ה־ביתה, לניסיון נוסף, שהסתיים בכי־רע עוד באותו יום. לאה הרסה את חדר־השינה של אמה, שרפה את השמיכות, והשתוללה שעה ארוכה. כאשר נרגעה התחננה בפני עדה שלא תחזיר אותה למוסד. עדה הב־טיחה לה זאת, לקחה אותה לתל־השומר שם הזריקו לה זריקת־הרדמה, ומשם לקחה אותה חזרה למוסד, הפעם למחלקה ה־סגורה.

באותה תקופה הכירה לאה בבית־החו־לים פסיכולוג שהחליט לנסות להציל את חייה. הפסיכולוג ורעייתו אספו את לאה אליהם הביתה, טיפלו בה באהבה רבה, ושוב נידמה כי הכל עומד לבוא על מקומו בשלום.

אך מזלה הרע של לאה רדף אחריה גם לשם. יום אחד הגיעה לבית הפסיכולוג אורחת מחו"ל, ולאה נאלצה לעזוב את הבית — שוב לרחוב, שוב לסמים.

באותה תקופה עסקה עדה במרץ רב בהקמת אגודה לעזרת המכורים־לסמים. היא הצליחה לעניין בכך אנשי־ציבור רבים: רות דיין, העיתונאי ישעיהו בן־פורת, ראש עיריית תל־אביב דאז יהושע רבינוביץ, אשת־העסקים אסתר מרקוביץ, ועוד רבים אחרים. ניראה היה כי חלומה עומד להתגשם.

אגודת גמילה

אך עדה לא הקפידה על קיום יחסים טובים עם חבריה לאגודה, ומרביתם פרשו מהפעילות. תרומה גדולה, הביא ה־עיתונאי שייקה בן־פורת מיהודי צרפתי עשיר, נלקחה חזרה, לטענת אחדים מחברי האגודה, בגלל התנהגותה של עדה. הבטחות העיריה נתגלו כשטר שקשה מאוד לפרוע אותו. עדה נלחמה, בציפורניה ממש, ב־נשירת החברים הפעילים, אך נראה היה כי האגודה החדשה עומדת על סף פירוק. פירושו של דבר לגבי לאה והמסוממים האחרים היה סוף — ועדה ידעה זאת.

בעוד שלעדה היתה סבלנות רבה, והיא הוסיפה לקוות כי תצליח לשקם את האגודה, לא עמדה לאה בלחצים הנפשיים שכפתה עליה צורת־חייה המחודשת.

היא נסעה לאילת, עלתה על גגו של אחד מבתי המלון הגבוהים בעיר וקפצה למטה, לרחוב, במטרה לשים קץ לחייה.

פעילות נירחבת

אך גם המוות לא רצה את לאה. היא יצאה מקפיצה זו כשהיא משותקת בשתי רגליה, אך עדיין חיה. לאה חזרה הביתה, על כיסא־גלגלים, משותקת לצמי־תות. לגבי האם, עדה, היה זה אסון נורא. לגבי עדה העסקנית היתה בכך דחיפה גדולה לשקם את האגודה, והיא שבה והסתערה שוב על הנושא, כשבפיה תחי־נה אחת:

„הצילו את נפגעי הסמים, כדי שלא תהיינה עוד בנות כמו לאה ועוד אימהות כמוני."

בינתיים נגמלה לאה מסמים, ולו רק מהסיבה הפשוטה שבהיותה רתוקה לכיסא־גלגלים, קשה לה להשיגם.

אהבת־האם של עדה השפיעה עליה כפי שלא השפיעו עליה שיחות האב, בתי־המישפט, המישטרה והמוסדות למיניהם.

עדה המשיכה בפעילותה והצליחה לשקם את האגודה, ראש עיריית תל־אביב החדש חידש את הבטחת קודמו, והפעילות עתה רבה.

בחודשים הקרובים תצליח עדה לפתוח את מוסד־הגמילה עליו חלמה.

עדה ניצחה. את הגורל, את הבירוו־קרטיה, את השאננות שהפריעה תמיד ל־ניסיונות לפתור את בעיית המסוממים, ואת רתיעתו של הציבור מפני הנרקומנים ל־מיניהם, שהיא אשר הביאה להזנחה הפו־שעת משך כל־כך הרבה שנים. אך ניצחונה של עדה היה יקר. הוא עלה בבריאותה של בתה ובחרס משפחה שלמה.

אולם, כאשר מתבוננים היום באם הבלוג־דית, הצעירה־למראה, המטפלת באהבה בבתה שבכיסא־גלגלים, ברור יותר מתמיד עד כמה היתה מאבקה של עדה מכנס חשוב וגורלי לגבי אלפי משפחות המכורים־לסמים בישראל.

עדה מכנס בפיקניק מישפחתי
היקיצה באה מאוחר מדי

תשבץ העולם הזה 1910

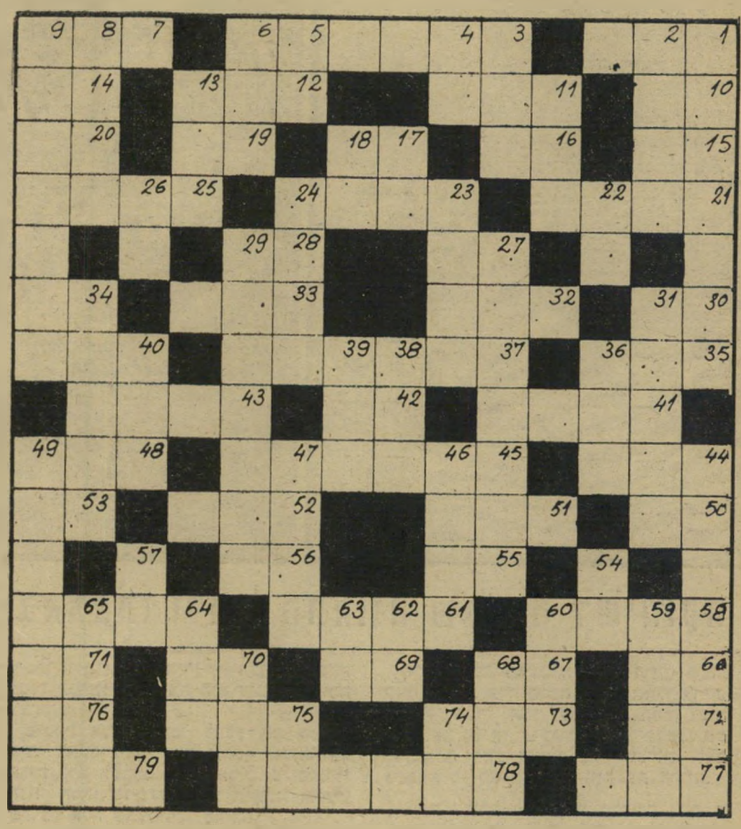

מאונך

1. פרטנציוזיות; 2. מידת נוזלים; 3. מחבט־טניס; 4. מיקוחה־מים גדול; 5. דמון, ג'ן; 6. רך בכבשים; 8. שטעמו מעודן; 9. שאינה בהיריה; 11. באמת־משא; 13. אחד מגפיו; 17. מחייתר־יער; 18. גוף; 22. חומת מים; 23. קיבוץ בין ת"א ל־נתניה; 24. כלי־קיבול ליין; 26. בוסתן; 27. באב־אל־וואד; 29. אירגון־אחוה יהודי בינלאומי; 31. עליית מחירים; 34. קבוע, מתמיד; 36. את־חפירה; 38. מגא, מגא, ...ופרסין; 30. רך בעיזים; 40. מחוז; 44. חרק טורף ממישפחת החגבניים; 46. בטוח, ברי; 47. מין קוף; 49. חמסין; 54. מחפש; 57. בתוכו; 59. פרייה, התרבות; 60. מידה לנוזלים; 62. .. על .. פרסה; 63. אחו, מידשאה; 64. מידבר; 65. .... מרבבה; 68. תואר־אצולה ספרדי; 70. שמש, חצרן; 74. מילת־בקשה; 75. פקודה;

מאוזן:

1. ישמח, יעלוז; 3. רסיס, נתז; 7. בעל־חיים מפריס פרסה ומעלה גרה; 10. נהר באפריקה; 11. מאפה־בצק; 12. כלי־קיבול גדול; 14. זז, מש; 15. קול הפרה; 16. ז"ל; 17. חי בים; 19. בת־קול; 20. חצי יריון; 21. שירה, רינה; 23. תבואת האדמה; 25. מלחין גרמני; 27. כלי־קיבול מבד גס; 28. אחורי הגוף; 30. מילת־קריאה לתימהון; 32. לחכו עשב באחו; 33. יוצא ניצבים; 35. הלם, התאים לי.. 37. תושב עיר בגוש דן; 40. כלי־קיבול עשוי עור, לנוזלים; 41. מין המופרש מן המרה; 42. משתחווה; 43. עופר־איילים; 44. התגוררה; 45. היה אורח בארץ־הגמדים; 48. יריעת מישמש מיובש; 50. מילת שאלה; 51. אסון, צרה; 52. תעלת־שופכין; 53. מילת קריאה המו־נית; 55. בסדר גמור (ר"ת); 56. סופו של שירות; 58. שילטון, ממשלה; 61. יכול להיות, אפשרי; 64. שהצדק עמו; 66. ב־תשאלה: מרכז; 67. מציבת־זיכרון; 69. צו־נן; 70. דורון; 71. צמח תבלין רפואי (כוס־בר); 72. מילת־שאלה לזיהוי; 73. דג; 75. אשת־איש לאשתו השנייה; 76. קריאת כאב; 77. אלה ששם, הללו; 78. לויאליות; 79. „ברקס" בלע"ז.

חשבץ 1910

זוהי חידת חשבונית. כל ריבוע מסמל ספרה. לאותן הספרות יש אותם סימנים. בעזרת של פעולות חיבור, חיסור, כפל וחילוק, יש למצוא איזו ספרה מציין כל סמל של ריבוע.

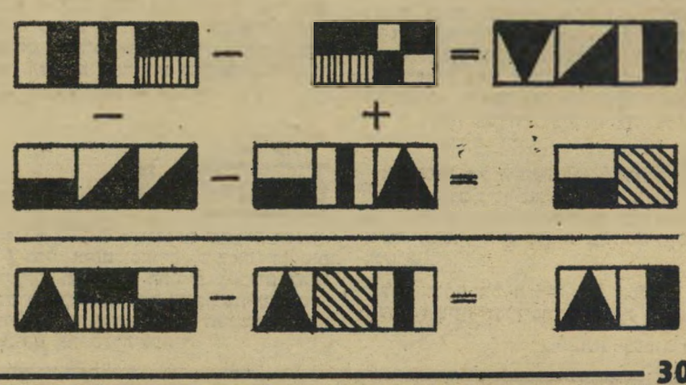

במדינה

(המשך ממעוד 26)

צויין כי הבחור זקוק לשיקום, וכי יש להגיחו שהשהייה בכלא לא תשפר את מצבו.

השנים חלפו. פרצה מילחמת יום־הכיפורים, ויונתן מיניס גוייס לצבא. בתור נהג, כמובן. כל הסברניו שאינו מסוגל לנהוג, בגלל סיבות מסיבות שונות, לא הועילו. הורו לו לשבת מאחרי הגה של רכב צבאי, והזה.

השירות הצבאי עבר בשלום. יונתן השתחרר מצה"ל, וממתין למישפטו, העתיד להיערך בימים הקרובים.

וביניתיים, עם רישיון־הנהיגה הזקוי בידו, מי יודע אילו הפתעות הוא מסוגל לחולל.

תל־אביב

הפרדת כוחות בשכונות העוני

מגמת פינוי שכונות העוני למילחמת־אזרחים

„שכונות העוני בדרום תל־אביב הופכות לגיטו בגלל מדיניות מכוונת מגבוה, ואם לא יבוא מייד שינוי רציני, קיימת סכנת התפרצות שאין לשער את תוצאותיה."

אזהרה זו השמיע השבוע אלימלך רון, יושב־ראש אירגון שכונות־העוני בת"א, אירגון הכולל את מרבית ועדי־השכונות בעיר.

פינוי מהצפון. „עשרות שכונות־העוני, הגדולות והקטנות, נמצאות בדרום העיר," אומר רון. „בצפון קיימות שלוש

מלך־השכונות רון
דירות בתוכנית „?"

כאלה בלבד — סומייל, גיבעת־עמל וישייך־מוניס, והן מהוות כתמים שחורים על חלק זה של העיר."

„ניקח לדוגמה את גיבעת־עמל, שם מתכוונת העירייה להוציא לפועל בשבועות הקרובים צווי־פינוי שניתנו למיספר מישפחות. אנחנו מתכוננים להתנגד לזה בכוח. גורלה של שכונה זו הועלה אשתקד על דוכן הכנסת, והטיפול בה הועבר לוועדת־הפנים, ולוועדת־מישנה שהוקמה למטרה זו. לאחר איסוף חומר בנושא הועבר הטיפול לבורר יחיד, השופט־לשעבר יוסף לם, שעליו היה לפסוק בעניין."

קבע הבורר, בהתייחסו לשלוש מישפחות מרובות־ילדים, שלשלושתן יחד הוצע סכום של 180 אלף ל"י תמורת פינוי בתיהן:

„שוכנעתי כי תמורת הסכומים הנ"ל אפשר להשיג ביפו, או בקריית־שלום, או בשכונות דומות — דירות מתאימות אשר יספקו צרכיהם."

„כלומר," אומר רון, „רוצים להעביר אותן לדרום העיר ולהגדיל שם את אוכלוסיית הגיטו." „מדוע שלא יפזרו את השכונה הזו בבנייני־הפאר של תוכנית „ל", הניבנים כעת באותו איזור? הרי שליש מהקרקע בתוכנית הזו שייך למקרקעי ישראל. בזמנו היתה אומנם הצעה לשלב שיקום דיירים משכונות־עוני בתוכנית „ל", אבל איכשהו זה התחלק החוצה.

„הנה," מספר רון, „ליד שכונת כפר־שלם הקימו את שיכוני נווה־שלם והם הפכו ל„סלאמס", אותו דבר לגבי אבן־כביר, שליידה הקימו את תל־כביר. ושכונות גן־ספות כמו שאפשר לראות במפה שהכנו."

כמו הארלם. „אבל בגיבעת־עמל, בשייך מוניס או בסומייל לא בונים שיכונים למפוני־עוני, כי זה איזור עשיר ויקר מדי בשביל מטרת כזו."

„במקום לשאוף לדילול שכונות ופיזור התושבים בכל חלקי העיר, כדי ליצור אינטגרציה חברתית, יוצרים אזורים הר־מוגניים נפרדים — צפון לאשכנזים, דרום לספרדים. מה רוצים, לעשות פה מין הארלם של ניו־יורק, שכל אדם לבן פוחד להיכנס לשם?"

אלימלך רון עלה מרומניה בתחילת שנות החמישים, התגורר בעבר בשכונת שפירא, ולאחר שביתו הוצף בשיטפון, עבר לגור בשכונת מנשייה. באמצע שנות השישים, כשהחלו מהברים על פינוי תושבי מנשייה כדי להקים שם את ה„סיטי" של תל־אביב, אירגן רון את תושבי השכונה, להגן על זכותם לקבל דיור מתאים תמורת פינויים מהמקום. מאז הוא עומד בראש אירגון שכונות העוני, למרות שעם פינוי תושבי מנשייה עבר לגור ברמת־גן.

„לפני כמה חודשים הפגשתי צעירים מהצפון, מנוחה־אביבים, עם בני גילם מכפר־שלם. עשינו קומזיץ, שיחקנו כדורגל. אבל אני הרגשתי שלא יוצא מזה כלום. לא היה שום „דבק" ביניהם. כל צד — עם התנהגות שלו והביטויים שלו. ככה זה, אי־אפשר, כשכל הזמן חיים בנפרד, ליצור בשלוש שעות מה שהיה יכול להיווצר בחיים משותפים.

„אין הבנה לזה אצלנו, אין רצון, ואפילו אין חשק. לא מבינים שכמה שיתגברו השוני והפער בין שני חלקי העיר — כך תקרב שעת ההתנגשות."

„שאלתי במחלקת החינוך והנוער בעירייה, מדוע הספרייה העירונית הניידת נמנעת מלבקר בשכונות־העוני. אמרו לי: „הילדים יגנבו ספרים."

„ספרים הם יגנבו? ! הלוואי!"

חינוך

פלקאטי־המריבה

האם אי־מתן־תשובה על שאילתה כמוהו כהסכמה?

מקומה של המילה „פרוצה" לא יכירנה בלכסיקון תלמידי בית־הספר התיכון.

כך החליטה העיתונאית־הח"כית גאולה כהן, ובהתאם לכך גם החלה לפעול מאז ניבחרה לכנסת השמינית. מטעם הליכוד.

זמן לא רב לאחר שניבחרה לכנסת ביקרה גאולה כהן בבית־הספר התיכון דנמרק בירושלים. בחדרי־הכיתות של בית־ספר זה, שהוא מן הטובים בבתי־הספר התיכוניים בבירה, בתקלה הח"כית הטרייה במיספר פלקאטים, שמרביתם התנוססו על כותלי כיתות ט' בבית הספר.

הפלקאטים, שהובאו מחוץ־לארץ בידי תלמידים, הכריזו, בין השאר:

„את עובדת עלי — אמרה המיטה ל־פרוצה."

או „קפוץ לי — אמרה המקפצה לשחיין." או, בפלקאט אחר: „דפוק במקום אחד — אמר המסמר לפטיש." ועוד כהנה וכהנה אימרות־שפר מסוגנונות.

הח"כ כהן צילמה את הפלקאטים, והגישה לשר־החינוך יגאל אלון שאילתה בכנסת בנושא זה, בצרוף הצילומים, המדברים בעד עצמם.

זמן־מה לאחר שהוגשה השאילתה, ולכיתה ט' בבית־הספר נכנסה מנהלת המוסד, חדווה אישי־שלום, והורתה לתלמידים להוריד את הפלקאטים מהקיר.

התלמידים לא התלהבו, כמובן, מהרעיון להיפרד מן הקישוטים החביבים עליהם. טענו הם:

„אבל השר אפילו לא השיב על השאילתה, או אולי הוא לא חושב בכלל שזה לא בסדר?"

הטיעון לא עזר. חדווה אישי־שלום, בתו של ראש עיריית ירושלים לשעבר מרדכי אישי־שלום, לא השתכנעה, והורתה בתוקף להוריד את התועבה מן הקירות.

הגירעון הכספי לא מוצא שבוע פיתרון. בכלל, יהיה זה שבוע אי־טי. חסר־קצב, וקצת משעמם. זה לטובה: נצל אותו לאגירת כוח לקראת הבאות, מאחר והחודש ידרוש את כל כושר הניתוח האינטלקטואלי שלך, בתוספת למידה לא מבוטלת של אומץ־לב. עד כמה שתוכל, התרחק מאלימות והתרכז בצד היעוני של החיים. בת טלה: אהבה גדולה, תתחיל בסוף שבוע זה להאיר את דרכך.

תתפלא על כך — שכל־כך הרבה אנשים מתקשים להבינך. הצרה איתך, שאתה נמנה על ה„זאבים הבודדים" ואינך מרבה לשתף לאחרונה את הקרובים לך בבעיות המעיקות עליך באמת. צפוייה לך השבוע פעילות הקשורה בעבודת־כפיים. מעשהו של אדם יקר לך יכאיב לך למרות שלא התכוון לכך. הצטרכי לעודד את בן־זוגך בפעילות שתביא אושר לשניכם גם יחד.

זה שבוע נהדר לבנות שור הגמישות, המסוגלות להתאים את עצמן למצב חדש יותר מבנות מזלות אחרים. היתר — מוטב להן לא לקפוא על שמריהן, ולהתקדם באיטיות בשטח בלתי־מוכר. היזהר! הימים ד', ה', ו' — מסוכנים. הצרות הצרורות שעניין פעוט עשוי לעורר באמת לא צריכות לבוא.

אתה נמצא שוב בנקודה שאתה שונא — אבל לה אתה זקוק כדי לפעול כמו בן־אדם: בקו־הגנה. תוקפים אותך חזק, וחזקה שתדע כיצד לפעול כדי להשיב מילחמה־שערה, או למנוע את פני רעה. בת קשת — חברה קנאית את עלוקה לקחת אותו ממך, אך אם הוא חשוב לך באמת — או אם חשוב לך לסדר אותה — תזכי לברנש מתוק, לבשי סגול או כתום.

יום ה' הוא יום של התנגשויות ובעיות כספיות. הקפד, איפוא, לא לקבל בו כל החלטה מרחיקת־לכת, נסה לנצל את השבוע עיים הבאים לריכוז מחדש, לעבודה שוטפת, ולחידוש קשריך עם האהובים עליך. בת תאומים: אל תזניחי אותו. גם לאחרים יש בעיות. לבשי בגדים צבעוניים — הם הולמים אותך.

השבוע צפוייה לך פעילות קשה מן הרגיל, וגם בלתי־שיגרתית, ממש כמו בשבוע שעבר. יהיה עליך לאסוף את כל כוחותיך הפיזיים והנפשיים, כדי לעמוד במשימות שיוטל עליך לבצען. אם תדע להתגבר על חולשות קטנות שלך — תצליח. נסה לאנוס עצמך לא לבזבז כסף.

בת־זוגך נמצאת במבוכה נוראה, ואולי להבחין בכך עד כה. כדי לנסות להלצה מצבה הקשה, אותו היא מתאמצת להסתיר ממך, אל תסתער עליה חזיתית, כי אם בחר באיגוף ממושך, תוך ביצוע פעולות הטעייה והסחה; כך תגיע אל היעד בעזרתה ממש, ויחד תלבנו את המצב. התחל לפעול היום למען זוגתך.

מחזור העיסוקים ה־חדש מתחיל ברגל ימין. קח עצמך בידיים: הימנע מחולמנות־יתר ומדיכאון חסר־תכלית — ותמצא שאתה יוצא בהדרגה מן הבוץ, אף מבלי ש־תצטרך לקבל החלטות גורליות כלשהן. הפגישה אליה נכספת, תתקיים, אך תתאכזב. לעומת זאת צפה לך מיפגה רומנטי. לבש בגדים בצבע אפור.

חשבת שלא תגיע לזה? ובכן, השבוע זה קורה. אבל רק לאחר מאמצים ארוכים וקשים ובעזרת ידידים שלא ידעת כלל שיש לך. כסף לא מועט מתלווה לשינוי החיים הצפוי לך בעתיד הלא רחוק. אבל היזהר! מי־שהו זומם לקלקל את השורה. ואתה, האוהב תמיד לנצל את המצב עד למכסימום, עשוי להסתבך בהרפתקה מיותרת, שתעלה הרבה כאב־ראש, אם כי תגרום לך מעט הנאה. צפה למיכתב בלתי־רגיל ממקום רחוק.

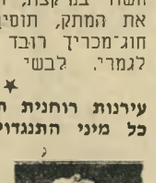

כתבת הרבה השבוע במיסגרת עבודתך. אך למרות ששורה עליך המוזה והיית מעדיף לנצל זאת לכתיבה לש־מה, אתה מוצא את עצמך שונן, עם נטייה בי־קורתית חריפה, הכותב ומדבר קצרות ישר ל־עניין. אל דאגה, תרגיש עוד השבוע בתמורה שתחזל בגישתך ל־חברה הסובבת אותך ב־מיסגרת עבודתך וגם בחיי מישפחתך וסל בחיי המישפחה שלך.

עירנות רוחנית תאפשר לך להתגבר על כל מיני התנגדויות צפויות ובלתי־צפויות. רעיון מבריק, אם יבוסס על־ידי תיכנון לעומק, עשוי לעצב את עמדתך הציבורית בצורה ובמידה בהן טרם נתנסית. זהו שבוע טוב לביקור אצל התופרת או בתצוגות־אופנה. אל תסמוך על ידידים, עשה את הכל בכוחות עצמך ובמו־ידיך.

קו לעיצוב ביולאומי בע"מ

לשכת הפרסום הממשלתית

רחל מרחלת על כל העולם

על בעל חדש צריך לשמור

הנה שוב סיפור עם המון התפתחויות, רדווקא לא־כל־כך לטובה.

לפני איזה חודש וחצי או משהו כזה, סיפרתי לכם איך **צביקה פיק** נסע ל־ארצות־הברית עם הפסטיבל החסידי, ואיך הוא נישאר שם וכולם קינאו בו, כי כולם היו צריכים פה להופיע ברחבי החזיתות, ורק הוא, כאילו, עשה חיים.

וסיפרנו גם איך הוא התחתן אז, בשניה האחרונה לפני שעלה על המטוס, עם ידידתו־מזה־שנים **מירית שם־אור**, ורק אחר־כך רץ מהר־מהר לאווירון, ועוד הספיק לעלות עליו לפני שסגרו את הדלתות, ואיך, ואיך.

אז מאז קרו כמה דברים.

אחרי שצביקה נסע לחו"ל, כמו ש־אמרתי, הוא לא מיהר ביותר לחזור. היה לו טוב וחם בגולה הרחוקה והזוהרת.

אבל את אשתו הטרייה לא שכח. הוא קרא למירית לבוא אליו לסטייטס, והיא עשתה את זה כמו טיל.

ככה היה איזה זמן קצת שקט, ואף אחד לא חיכה להתפתחויות מרעישות. וכי מה כבר יכול לקרות לזוג צעיר ויפה, שחתם סוף־סוף רומן ארוך בכתובה כדין?

ופה, הרשו לי לסטות לרגע מהנושא, או בעצם להתקיף אותו מזווית אחרת, ולהזכיר לכם דמות נוספת, שממלאת היום תפקיד חשוב, אם לא למעלה מזה, בפרשה האמורה.

רונית מקובר, מי שניבחרה בשנה שעברה כסגנית ראשונה למלכת־המים, בתחרות שנערכה על־ידי העולם הזה, היא יפהפייה צעירה, העושה כעת את הבגרות שלה בבית־ספר תיכון בחמת־גן, וחלומה הגדול בחיים הוא לחיות חיי־זוהר, להיות שחקנית, או דוגמנית, או משהו.

בנשף תחרות מלכת־המים, שנערך בשנה שעברה באילת, התוודעו רונית וצביקה לראשונה זו אל זה. רונית היתה אחת המועמדות לתואר הניכסף, וצביקה היה חלק מתוכנית־הבידור של הנשף.

וכל מי שהיה שם מוכן היום להישבע שמרגע שהוא ראה אותה, הוא כבר לא

צביקה פיק
אל השנייה

ראה שום דבר אחר. אבל גם היא לא היתה בדיוק אדישה, כי צביקה פיק, כידוע, הוא מאד־מאד בענייני זוהר.

אז בימים אלה בדיוק, ולפתע, החלו רואים את צביקה ברחובות הארץ, כשעל זרועו תלויה לה רונית דווקא, ועוד בלי אזהרה מוקדמת.

ואילו מירית, שעדיין לא הספיקה למצות את נישואיה כיאה וכראוי, בשארה לפי־שעה בחו"ל.

אני, במקומה, אם הייתי רק שומעת על דבר כזה, הייתי רצה לקנות כרטיס־טיסה לישראל.

רונית מקובר
אל הזוהר

תה יתרץ
קושיה ובעייה

הזמרת **מירי אלוני** היא מן הבחורות הזריזות, מסתבר. רק הגישה את תביעת־הגירושין שלה נגד בעלה, השחקן **נחום שליט**, וכבר התחילה אותה תביעה להת־ברר ברבנות.

ובמשך ההתבררות, ראו גם ראו, מה מתברר אם לא שהעילה שלה לבקשת ה־גירושין היא העובדה שהאיש בגד בה עם נשים אחרות.

אבל מה שאתם עוד לא יודעים, הוא שגם לי יש סיפור אישי קטן הנוגע לפר־שת גירושיהם של מירי ונחום.

אז ככה. לפני שבועות אחדים, כאשר נודע לי ראשונה על עניין הגירושין, והתכוונתי כמובן לדווח לקוראי על כך, פנה אלי נחום שליט ואיים שאם אכתוב את הדברים — הוא ישפוך עלי תה. חם, קר, לא חשוב — מה שיזדמן לו ביד באותו רגע.

„מה לעשות?" אמר לי. „אני מין משוגע כזה, שאוהב לשפוך תה."

אבל אני לא אוהבת תה, אז לא היה איכפת לי במיוחד שישפוך אותו. לברר־אות שיהיה לו.

מכל התה הזה אומנם לא יצא כלום, אבל תראו מה קרא ביום שישי האחרון.

קפה פינתי, דיזנגוף פינת פרישמן, יום שישי, השעה אחת בצהריים. וכרגיל ביום זה ובשעה זו, ישבו להם שם כל היפים והמוצלחים והתחממו בשמש האביבית ה־צעירה, כולל **דן שילון** ואחיו **יגאל**, למשל, **יגאל בשן** העד כהנה־וכהנה מ־יקירי עולם־הבידור ואמצעי־התיקשורת.

ליד אחד השולחנות ישב לו נחום שליט, הגרוש־בדרך, והתחמם לו גם הוא כנ"ל. אבל אצלו כנראה לא היה תרמוסטט, והוא התחמם עד־כדי־כך שלפתע קם מ־מקומו, חיוור ורועד כולו, ושפך כוס תה מלאה, ממותקת כהלכה, על ראשו של עיתונאי שישב ליד אחד השולחנות השכ־נים.

אחרי ששפך, וראה כי טוב, הוסיף תה על המדורה. „אינני יכול לתבוע אותך על הוצאת דיבה," אמר נחום לעיתונאי, „אבל תה אני עוד יכול לשפוך עליך!"

לא כולם ידעו, אבל לנחום היתה עוד סיבה טובה להתרגז. חוץ מהגירושין המת־קרבים, שהם מספר ארבעה אצלו, הוא גם הפסיק לפני שבועיים לעבוד במישרדו של **פשנב**, שם שימש כמנהל מחלקת תרבות־לעם.

נחום שליט ומירי אלוני
אל הגט

אבל כנראה שהתה הזה עושה לו משהו. אחרת, קשה היה להבין איך מאחד כזה, שמה שעובר עליו בימים אלה היה מוציא מהמחזור כל אחד אחר לכמה חודשים טו־בים — מחזיק עדיין מעמד, ועוד ידו נטוייה.

עובדה. מי שמסתכל טוב כשהוא עובר בערב ברחוב, יכול לראות מדי־פעם את נחום שליט בחברתה של ידידה חדשה, הלא היא הסטודנטית־לפסיכולוגיה, **אהוד כה קוסטה**.

סוף־סוף - אל החופה

היום אני באה להזכיר לכם נישכחות.

בעצם, האיש הוא לא־כל־כך בנישכחות, אבל חלק מהסיפורים עליו כן.

מנכ"ל שמן, יושב־ראש מכון הייצוא הישראלי, מנהל חטיבת המזון ומוצרי־הצריכה של כור, ומה לא — אלה רק אח־דים מהתארים שאסף לו **בנימין ג'יבלי**, והמפארים כיום את שמו, נוסף להילת־המיסתורין האופפת אותו מאז אותה פר־שה עלומה שהסעירה את הציבור הישראלי לפני שנים.

אז בואו ניזכר יחד מה עוד אנחנו יוד־עים עליו, ומה כבר שכחנו.

האיש הוא מאלה שאוהבים לחיות, וטוב. ועם כל מה שהולך עם זה: סיגרים בריאים, תמונות יפות (על זה שהוא פט־רון־אמנים מוצלח כבר סיפרנו לכם לפני שבועיים, במדור אחר בעיתון), חברה טובה, ועוד כל מיני דברים שממלאים את חייו של אדם תוכן.

חוץ מזה, הוא כבר סבא, למי שלא ידע. יש לו שתי נכדות קטנות מבתו **תמי**, רעייתו של **איתן לייפשיץ**, כתב הארץ בירושלים. בעצם, כשתמי סיפרה לאבא ג'יבלי, בזמנו, שהיא רוצה להתחתן עם איתן, הוא לא התלהב ביותר מהרעיון.

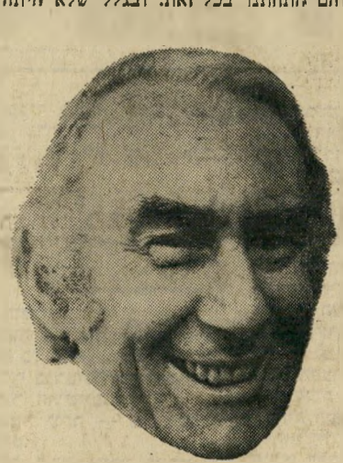

ג'יבלי
אל הכתובה

יותר מזה, הוא אפילו אמר לה שלא יתן להם פרוטה אם יתחתנו.

אבל הדור הצעיר זה לא מה שהיה פעם, והם התחתנו בכל־זאת. ובגלל שלא היתה להם הפרוטה שאבא־ג'יבלי לא נתן, הלך אז איתן לעבוד כשוטר פשוט במישטרת ישראל.

אבל זה לא נגמר בזה. לפני חמש שנים בערך עזב ג'יבלי את הבית ואת אשת־נעוריו, העובדת היום כזבנית ב־שק"ם, ועבר לגור עם **בת־שבע**, מורה חיפאית גרושה, שלמדה הוראה באוניבר־סיטה.

את בת־שבע הכיר ג'יבלי עוד כשעבד אצל **אפריים אילין**, כמנהל מיפעלי בחיפה. וכיוון שהוא ידידו הקרוב של אילין, ברור גם מדוע בת־שבע היא ידידה קרובה של **ציפורה אילין**, אשתו של אפריים, ומדוע הן מתחרות ביניהן על מי ־ תערוך ־ מסיבות ־ אחר ־ הצהריים ־ רבות ־ יותר ־ מחברתה, והכל ברוח טובה.

כך חיו להם בת־שבע וג'יבלי איזה שש־שבע שנים יחדיו, תחת קורת־גג אחת, ועב־רו עליהם תקופות טובות, וגם לא־כל־כך טובות.

אבל בשבוע שעבר בא סוף־סוף הסוף לעניין הזה.

ג'יבלי הוביל את ידידתו הוותיקה אל החופה, ענד טבעת על אצבעה וסגר עניין. מה שמוכיח שהסבלנות משתלמת.

את משתוקקת לנסוע לאמריקה? את חולמת לתפוס שם מיליונר? חכי רגע - לפני שאת נגשת לשגרירות קיראי את העדות המזעזעת הזאת

כרתי פעם בניו־יורק שחקנית ישראלית צעירה ושאפתנית. היא היתה יפה, מלאת־חיים, וכישרונית מאוד. מחוננת היתה במעין חיוניות נדירה, יוצאת־דופן. רק שאיפה אחת בערה בליבה: להצליח על הבמה, או בסרטים — ובכל מחיר. הקריירה שלה היתה עצם חייה, מטרתה היחידה, מוקד הווייתה.

שנים אחדות למדה באקדמיה הבריטית לקולנוע. אחר־כך, באמצעות קשרים עם במאי־קולנוע אותם הכירה בישראל ובאנגליה, הגיעה לניו־יורק ובידה המלצות. בתי־קה נשאה שמות של מפיקים אמריקאיים, עימם היתה אמורה להתקשר. היא פשוט ידעה שנועדה לה הצלחה בסרטים — הצלחה גדולה!

הנערה אומנם התקשרה עם אותם מפיקים, ואף נפ־גשה איתם. משך חודשים אחדים לא שמעה דבר פרט להבטחות. במהרה אזל כספה והיא מצאה עצמה רעבה ללחם.

„אינני יכולה לבזבז את זמני סתם כך, אלא רק על הקריירה שלי," היתה אומרת. „לכן, אין טעם שאתחיל להסתובב ולחפש עבודה."

החורף הגיע, והיא נותרה ללא מעיל וללא גרביים. הבגדים שהביאה עימה נתבלו ונקרעו. היא לוותה אסי־מונים וטילפנה אל כל מי שהכירה, ושאלה: „אולי אתה מכיר מישהו עשיר שיזמין אותי? אני מוכרחה להשיג קצת כסף!"

המפיק הנודע

יאז, לפתע, האיר לה מזלה. „טוני, החבר שלי מלונ־דון, בא לניו־יורק לכמה ימים ושילם את החשבון שלי במלון," צילצל קולה הנירגש בטלפון.

על אותה אהבה סיפרה לי באריכות עוד קודם־לכן. טוני היה מחצצר מפורסם, והם התגוררו יחד בלונדון, בתקופה בה למדה שם. תהיתי כיצד התרשם עתה מהדרה הזעיר, הקר והעלוב.

היא התגוררה באגף־המשרתים של מלון רעוע במרכז מנהאטן. שכר־הדירה היומי לא היה גבוה, אך עד אותה עת הצטבר והלך. הנהלת המלון כבר איימה עליה פעמים אחדות וכי תשליכנה לרחוב.

חלפו יומיים, ואז שבה וטילפנה אלי.

„עכשיו אני בטוחה שסוף־סוף אגיע לסרטים!" צהלה.

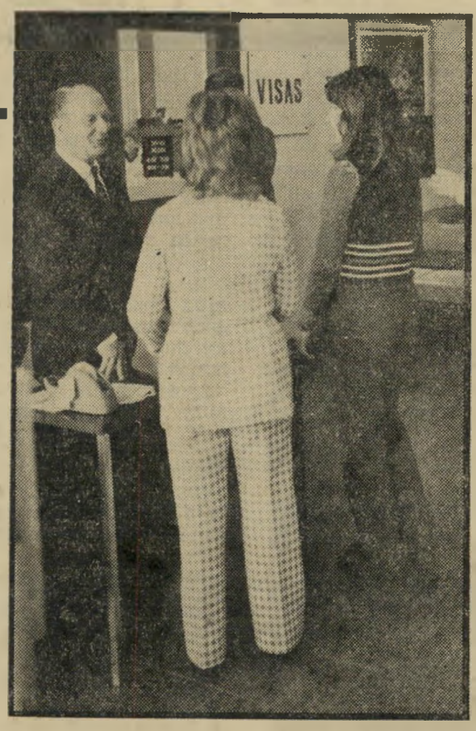

ראש החור בשגרירות ארה"ב בת"א

מעלי את בגדי כמו מתוך טירוף. לא יכולתי לעשות דבר. לכן, פשוט נכנעתי לו.

„כשקמתי, הבטתי בו. ,אלוהים אדירים, כמה שאתה מכוער!' פלטתי. הוא גיחך, וחשף שיניסוס צהובות. אך הוא לא השיב לי, כאילו כלל לא שם לב לדברי. הוא נראה בדיוק כמו קוף, עם האבר התלוי המדולדל שלו.

„ ,זה לא היה כדאי?' שאל אותי בסקרנות. ,אתה רו־צה לשמוע את האמת?' שאלתי. ,כן,' השיב בפסקנות. זה היה כדאי לי, אמרתי, רק אם תבטיח לי תפקיד בסרט חשוב.'"

„והוא הבטיח?" שאלתיה.

המפיק הגדול הבטיח לה תפקיד בסרט, וכמוהו נהגו גם שורה של מפיקים אחרים, שדרכם עברה. הם גבו תשלום מלא עבור הבטחותיהם, אך לא קיימו אותן מעולם.

הבטחות־סרק

מאותה עת ואילך היתה הולכת עם כל מי שהעניק לה ארוחה חמה או מקום־מגורים. כשלחצו עליה שיל־טונות־ההגירה עד שלא נותר לה כל מוצא, נישאה לשחקן אמריקאי צעיר, וכך זכתה סוף־סוף בכרטיס־הירוק המיוחל.

היא התגרשה מהשחקן כעבור חודשיים.

כיום — שנים אחדות מאוחר יותר — היא עדיין ממתינה לתפקידה הראשון בסרט.

בשנים האחרונות ראיתי את שמה ניזכר בעיתונים ישראליים אחדים. היו אלה סיפורים קצרים, אחדות הצ־לחתה המסחררת־כביכול, אחדות האנשים המפורסמים שבחברתם היא מבלה, ומעמד־הכוכבת אותו השיגה. סי־פורים אלה היו מעוטרים בדרך־כלל בתמונתה של ה־„כוכבת".

ולי, משום־מה, נדמה שיותר מאשר בעיתונות העי־תונות מעוניינת בפירסום סיפורים מפוברקים אלה — דווקא הציבור הוא שמבקש אותם.

ישראלים בחוץ

כ־460 אלף מתושבי ישראל שהיום כיום מחזיק לגבולות המדינה, מי כשליח, מי כנציג חברה מיס־חרית או מוסד, מי כסטודנט, מי כישראלי־לשעבר, ומי כעדיין־ישראלי, שיצא לרחרה אם אומנם באמת קל יותר להסתדר בעולם הגדול.

ממיספר עצום ורב זה יושבים כיום בארצות־הברית כולה כרבע מיליון ישראלים. בקונסוליה של ניו־יורק עצמה רשומים למעלה מ־100 אלף תושבי ישראל המת־גוררים בעיר, אך יש להניח שמיספרם מגיע עד ל־150 אלף.

ממישאל סקר דעת־קהל של מכון פור"י, שתוצאותיו התפרסמו בשבוע שעבר, הסתבר כי:

11.6% מתושבי המדינה, גילאי 20־29, מתכוונים לרדת מהארץ, ואילו 10.7% עדיין לא הגיעו לכלל החלטה, אך הם שוקלים אפשרות זו בכובד־ראש.

המישאל גילה פרטים שונים הקשורים בנושא זה, אך היה בהם פרט אחד, שלא פורסם, והוא מעניין לא פחות. מתוך 11.6 האחוזים המתכוונים לרדת מהארץ — 5% הם גברים, ד־6% נשים. מבין אלה שעדיין לי הגיעו לידי החלטה — 5.1% הם גברים, וכ־5.6% נשים.

לכך ניתן להוסיף עוד פרט פיקנטי: מתוך 150־100 אלף הישראלים היושבים כיום בניו־יורק — 20 אלף הם נערות ישראליות רווקות!

מעגל־קסמים אכזרי

את אורח־חייהן ומעשיהן של נערות אלו חקרה כתבתנו מירה ויינגרטן, שבילתה בארה"ב 13 שנה:

נערות הרחוב הישראליות בניו־יורק

„הפעם אני הולכת ‚על גדול'! טילפנתי היום אל מפיק מפורסם מאוד שהגיע לניו־יורק, ואני נפגש איתו אחרי הצהריים!"

במיקרה קראה בעיתון שמפיק זה, בעל אחת מחב־רות־הסרטים הגדולות ביותר בהוליווד, הגיע לעיר, וכי הוא שוהה במלון סט. רג'יס. היא טילפנה אל המלון, וביקשה לדבר עימו, בהציגה את עצמה בשמה.

„אני שחקנית," אמרה לו, „ואתה המפיק היחידי שיכול לעשות ממני כוכבת!"

„אין לי כל עניין לפגוש שחקניות צעירות ושאפ־תניות," השיב האיש בטעם מעברו האחר של הקו.

„אתה מוכרח לפגוש אותי," הפצירה בו בעקשנות. „מפני שמימיך עוד לא פגשת שחקנית מוכשרת כמוני!"

למחרת היום נפגשתי עימה, ושאלתיה אודות הראיון עם המפיק. הבכי פיעפע בקולה, אך כלפי חוץ ציחקקה.

„עליתי לחדרו החשוך," סיפרה לי, „ושם מצאתי אותו שוכב עירום על מיטתו. בהתחלה הוא היה אדיב, וביקש ממני להתיישב על המיטה לידו. הוא נמוך ומגו־שם, ופניו ניראו סמוקים וגסים באור העמום. ואז, לפתע, חשתי ברצד שחלף בגופו, והוא התחיל לקרוע

מרביתן של 20 אלף נערות אלו, שנלכדו בנסיבות החיים האכזריות, חוששות לחזור לישראל. חזרה לישׂ־ראל, פירושה — כישלון, וזאת אין הן יכולות להר־שות לעצמן. הן הגיעו לאמריקה כשבאמתחתן חלום: לצד מיליונר או להתפרסם בדרך כלשהי. השנים חלי־פות, אך החלום נשאר. מבויישות ומושפלות, הן בוחרות להסתתר בחיקה של העיר הענקית.

מניו־יורק אפשר לכתוב הביתה מיכתבים דימיוניים, מלאים סיפורי הצלחה ותהילה. סיפורים אלה מתגבים גם אל העיתונות הישראלית, בעיקר אל טורי־הרכילות, ואיש אינו טורח לבדוק את דיוקם. וכי מי יטרח לבדוק, בינות למגרדי־השחקים ולהמולת המיליונים, אם אמנם נכון הדבר ש„נערה איקס יצאה עם מייקל קיין", או אם באמת „נערה זו־וזו התחתנה עם מיליונר וגרה ב־שדירה החמישית"? סיפורי־ההצלחה האמיתיים של נערות ישראליות באמריקה ספורים ביותר, למעשה. כל הסי־פורים הללו, לבד מחריגים אחדים, מצוצים מן האצבע.

אולם, יש בסיפורי־מעשיות אלה כדי לגרות את דימ־יונם של הקוראים, לעורר את קינאתם (ובייחוד קינאתן) וליצור מעגל־קסמים אכזרי שאין ממנו מוצא. יצירי־

היא עברה דרך מיטת המפיק - ולא קיבלה את התפקיד

היא היתה יפהפיה זוהרת בארץ - ומתבלה בניו־יורק ללא תוחלת

היא היתה דיילת פופולרית - ועכשיו היא ממתינה בודדה לטלפון

דמיון אלה מנפחים את שאפתנותן של אימהות ובנות גם־יחד. הם מעודדים נערות ישראליות לעזוב את בתיהן וללכת אחר הזיות־ליבן. נערות אלו, בהגיען אל מחוז־חפצן, מגלות כי נפלו באותה מלכודת אכזרית, ממנה אין דרך חזרה.

ברגע בו מציגה נערה ישראלית את כף־רגלה על אד־מת אמריקה, היא נמחצת תחת קשיים מקשיים שונים. ה„קרובים" האמריקאיים, אשר כמותם יש לכל מיש־פחה ישראלית המכבדת את עצמה, אינם מוכנים לארחה בביתם יותר מאשר לפרק־זמן מוגבל, מסיבות שונות. „הישראלים חצופים, גסי־רוח ומנצלים," טוענים אלה. 450 הדולרים שמתירה ממשלת־ישראל להוציא מתחומי המדינה, אוזלים במהירות. המלון המצחין ביותר בניו־יורק עולה 10 דולר ליום. הדבר היחיד שיוכל להציל נערה כזו, הוא הכרטיס הירוק, אשר יאפשר לה להרוויח מעט כסף.

הכרטיס הירוק

את הכרטיס הירוק ניתן להשיג בשתי דרכים: האחת: להינשא לאזרח אמריקני, וזוהי הדרך החוקית; האחרת: לפנות לעורך־דין ש„יסדר" את העניין עם שילטונות ההגירה. בניו־יורק קיימים מיספר עורכי־דין המתמחים בתחום זה ומוציאים את פרנסתם בכבוד מלקו־חות ישראליים. כל ישראלי בניו־יורק יוכל למסור לך רשימה של שמותיהם של עורכי־דין אלה. אולם, השכר המינימאלי שדורש עורך־דין כזה הוא 900 דולר. וגם אחרי התשלום, עליך להמתין לפחות 6 חודשים עד שתקבל לידיך את הכרטיס הירוק.

הבעיות בהן נתקלות מרבית הנערות הישראליות המגי־עות לראשונה לניו־יורק, הן שתיים. ראשית, מניין ישיגו את 900 הדולר הנחוצים? מאחר שאינן רשאיות לעבוד, אין זה כסף שיוכלו להרוויח ביושר. זוהי בעייה דוחקת, ועליהן להשיג את הכסף במהירות גדולה ככל האפשר, כיוון שהאשרה שקיבלו מגבילה, בדרך־כלל, את משך שהותן בארה"ב.

לאחר שפתרו בעייה זו — בדרך־כלל באמצעים בלתי־מוסריים ובלתי־חוקיים — עומדת בפניהן הבעייה השנייה: כיצד תתפרנסנה משך 6־8 החודשים להם נזקק עורך־הדין שלהן לשם, אירגון הכרטיס הירוק?

לשם השגת הכסף לשכר עורך־הדין, ובמהירות, פו־נות רבות מהן אל הזנות. אחדות משוטטות ברחובות, אחרות מחפשות „לקוחות" בבארים, בלילות.

רובן ככולן, לבד ממיקרים בודדים, מידרדרות במיד־רון חסר־תחתית.

כבוד־עצמי — יוק

בליבה של ברודווי — סמוך לכיכר „טיימס" — שוכנת מיסעדה קטנה בשם מעדני דיזנגוף, המשמשת כמקום־כינוס לישראלים. המקום מוצנע בינות לאלפי שיל־טי־ניאון, תיאטראות ומועדוני־לילה, חנויות ותנועת מכו־ניות סואנת — בין הרחובות ה־47 וה־48. מעל לפיתחה של המיסעדה מתנוסס באותיות גדולות השלט: פלאפל.

ביקשתי ממשה, ישראלי העובד במיסעדה זו, לומר לי מה דעתו על נערות ישראליות בניו־יורק. „חלאת אדם!" היתה תשובתו המיידית. „מרבית הנערות הישראליות באות בתיקווה ללכוד בעל אמריקאי עשיר," אמר. „אבל כשהן מגיעות הנה, הן מגלות שזה לא כל־כך קל. ובינתיים, עד שהן מגלות זאת — יש להן בעיות. לכן הן גורמות בעיות גם לכל אלה שמסביבן. הן זקוקות לכסף, והן מוצאות אותו בכל מקום אפשרי — בקיבוץ נדבות, ב„הלוואות", ואפילו בגניבות.

„אין בעולם מקום אכזרי כמו העיר ניו־יורק. החיים בעיר הזו מסוגלים למוטט את החזקים באנשים, ועל־אחת־כמה־וכמה את החלשים בהם. כך מידרדרות נערות אלו במהירות רבה. אחדות מהן פונות אל הסמים או הופכות לפרוצות. כמעט שלא תמצאי כאן נערה יש־ראלית אחת שהצליחה לשמור על כבודה־העצמי ועל גאוותה־העצמית."

משה דיבר בקול קר, נטול־רגשות, ודבריו היו כאבנים כבדות. „את מכירה את גלי?" שאל אותי. „היא היתה ספרית ידועה בתל־אביב, וחתיכה אמיתית. כשבאה לניו־יורק, התגוררה אצל ידידים שונים — פה ושם. כולם השליכו אותה החוצה בסוף! היא גנבה כל דבר שעליו הצליחה לשים יד. אחרי שעזבה את בתי ידידיה, היו מקבלים חשבונות־טלפון שהגיעו לאלפי דולרים! היא נהגה לטלפן משם לתל־אביב. שתדעי לך, בחורות יש־ראליות יודעות רק לנצל אחרים!"

„ניו־יורק מלאה בחורות נאות ומוצלחות, שנאספו לכאן מכל פינות אירופה ואמריקה," המשיך משה. „נערות שוודיות, גרמניות, צרפתיות — והתחרות היא עצומה. הבחורה הישראלית מגלה מהר מאוד שלא קל ללכוד בעל, אפילו עני — שלא לדבר כבר על בעל עשיר. יותר מכך: היא מתקשה אפילו למצוא מישהו שיז־מין אותה לצאת, בעוד שבישראל בכלל לא היתה לה בעייה כזו. אפילו הבחורות היפות ביותר מוצאות את עצמן יושבות בבית אחר ערב, בהמתנה לצילצול־הטלפון.

זבניות ופועלות

כלומר, אם יש להן בכלל בית — וזה, רק בתנאי שהן מתגוררות אצל קרובי־מישפחה או ידידים, או שהצליחו להשיג את הכרטיס הירוק. הכרטיס הזה מעניק להן זכות־ישיבה באמריקה, ואת האפשרות לעבוד ולהר־וויח כסף. וכשהן כבר משיגות את הכרטיס הירוק — וזה דבר קשה מאוד כשלעצמו — הן הופכות בדרך־כלל למורות־לעיברית בבתי־הספר היהודיים המקומיים, לספ־ריות במכוני־יופי, לפועלות בבתי־חרושת ליהלומים, או לזבניות בחנויות יהודיות עלובות. חנויות הכל־בו הגדו־לות של ניו־יורק אינן להוטות ביותר להעסיק ישראליות."

שאלתי את משה אם הוא עצמו יוצא עם נערות ישראליות.

„חס־וחלילה — לא!" קרא, ופניו אדמו מכעס. „הן מביאות רק צרות!"

„ומדוע אינך חוזר לישראל?" שאלתי.

„לשם מה?" השיב בשאלה. „כאן יש לי קדילאק! בישראל לא הייתי מגיע לקדילאק בחיים! במילחמת יום־הכיפורים נסעתי ארצה. המיסעדה היתה ריקה אז ממילא, כי כל הישראלים נסעו להילחם. אבל אחרי שהמילחמה הסתיימה, כל החבורה חזרה הנה. עכשיו המיסעדה שוב מלאה, תודה לאל!"

ברגע זה נכנסו למיסעדה שתי נערות נאות. משה הצביע עליהן בידו. „אלו הן יעל ורחל," אמר. „רחל היא דיילת אל־על לשעבר, שהצליחה להתיישב בניו־יורק ולהשיג את הכרטיס הירוק. כרגע היא עובדת בסוכנות־נסיעות. ויעל היא מורה."

משה קם על רגליו, וניגש אל מאחרי הדלפק, לשרת את לקוחותיו החדשות. רחל נטלה את הכריך שלה ויצאה את המיסעדה, ואילו יעל התיישבה לצידי. עיניה הסגו־לות היפות לא הסגירו כלל את 30 שנותיה, וניכר בה שהיתה פעם יפהפייה. היא סירבה לגלות לי פרטים אישיים על עצמה.

„אני דווקא מרוצה כאן," אמרה בקול מהוסס, „אבל כמו כל הבחורות הישראליות האחרות — גם אני רוצה לחזור לישראל. כולנו רוצות לחזור! החברה שלי, רחל, גם היא רוצה."

„ספרי לי על רחל," ביקשתי.

בדידות נוראה

„מה אומר לך," פתחה יעל, וקולה נימלא רגש, „כשהיא היתה דיילת אל־על וגרה בתל־אביב, היא היתה צעירה ויפה ופופולרית מאוד. היא באה הנה עם חלום גדול — למצוא את נסיך־החלומות העשיר שלה. ואז נתגלתה לה לפתע המציאות הכאובה, וניפצה את חלומה. הסתבר לה שבניו־יורק קשה הרבה יותר למצוא גברים מאשר בישראל. משך שנים אחדות היא המשיכה לקוות, אבל אחר־כך החלה מרגישה שחלומה נשמט מידיה. אז בא תור הבדידות הנוראה, והיקיצה מן האשליות."

עיניה של יעל בהו בחלל האוויר, כאילו סיפרה את סיפורה־שלה.

יעל נאנחה. „הבדידות בעיר גדולה כמו ניו־יורק גדולה יותר מכל בדידות שניתן להעלות על הדעת," אמרה בעצב. „היא תופסת אותך כמו בצבת. אינך יכולה לטלפן אל משפחתך, או לרוץ אליה. כשאת רוצה לבקר ידידים, עלייך להודיע להם על כך שבוע מראש. אינך מכירה אפילו את שכנייך. אם את מועדת ברחוב ונופלת, אף אחד לא יעזור לך. אפילו אם ישדדו או יתקפו אותך — לאף אחד לא יהיה איכפת!"

„זהו מצבה של רחל היום. מידי־ערב היא חוזרת אל דירתה הריקה, וכל מה שנותר לה לעשות הוא לשבת ליד הטלפון ולהמתין שיצלצל. לפעמים מצלצל אליה בחור ומזמין אותה לארוחת־ערב. במקרים כאלה היא מבלה כמה שעות של שיכחה חטופה, המשכיחות לשעה קלה את המציאות הקודרת.

„אבל עם בוא הבוקר היא פוקחת את עיניה, נזכרת היכן היא, והידיעה שנכשלה שוב מגבירה את כאבה ביתר־שאת."

לישון ברחוב

בעיה של המיסעדה הקטנה הוא נפתלי נוריאלי, הקורא לעצמו, מסיבות־יוקרה שונות, בשם נאט.

„ישראלים רבים באים אל המיסעדה כשהם רעבים," סיפר לי בקול שההתרגשות ניכרת בו בבירור. „אבל אני מגרש אותם. אינני רוצה טיפוסים מהמאפיה במיסעדה שלי! אין להם פרוטה על הנשמה... לא פעם קרה שבחורים או בחורות ישראליים באו וביקשו לאכול על־חשבון. אבל אני עוד לא ראיתי מהם אפילו גרוש אחד. לכן הפסקתי את זה! בחורות ישראליות היו באות, ומנסות ללוות דולר מלקוח זה או אחר, מאנשים שלא ראו מימיהן! אני השלכתי אותן חזרה לרחוב!

„הישראלים חושבים שהם יבואו לאמריקה ויקטפו את הדולרים מהעצים! אבל הם מגלים שהמציאות שונה לח־לוטין. כאן צריך לעבוד כמו חמור אם רוצים להגיע למשהו!

„כאן, באמריקה, הכל הרבה יותר קשה! אני עובד 24 שעות ביממה — כל השנים האלה, מאז שבאתי הנה, עוד לא היה לי אפילו רגע אחד של חופש. מה הישראלים חושבים לעצמם? שאמריקה זה מה שהם רואים בסרטים של הוליווד?

„את צריכה לראות אותם באים למיסעדה שלי, מבק־שים רק שאתן להם לישון על הריצפה! הרבה פעמים קורה שאני מרחם עליהם, בעיקר על הבחורות. אין להם כסף, אין להם מקום לעבור את הלילה. זרקו אותם כבר ממאה מקומות.

„הם באים למעדני דיזנגוף לבושים סחבות, כחולים מקור, עם קיבה ריקה, ואין להם לאן ללכת. איך אני יכול לסרב להם?

„חיזרי לישראל, הביתה," אמר לי נפתלי, „וספרי לידידייך וידידותייך שאמריקה רחוקה מאוד ממה שהם חושבים.

„אני מכיר יותר מדי בחורות ישראליות שבאו הנה בתיקווה לכבוש את אמריקה — אבל אמריקה ניצחה את כולן!"

מירה ו״נגרטן

מגלה את סיפוריהן של שלוש בנות ישראליות שהן אופייניות לאלפים

שנה 38 מספר 1910 המחיר: 3.00 ל"י י"ז ניסן תשל"ד, 9.4.74

העולם הזה

אחרי המחדל: העיוות

דדו – השעיר לעזאזל

כתבת-ענק על
דו"ח אגרנט